

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Josef Myslimír Ludvík: kněz, intelektuál, patriot
Josef Myslimír Ludvík: priest, intellectual, patriot

Markéta Horejšová

Vedoucí práce: PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělávání – Geografie se zaměřením na vzdělávání

Praha 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Josef Myslimír Ludvík: kněz, intelektuál, patriot* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 3. července 2024

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu PhDr. Janu Zdichyncovi, Ph.D., za jeho vstřícný přístup a také za čas, který mi po celou dobu vzniku této bakalářské práce věnoval. Děkuji mu za odborné rady a připomínky, které mi průběžně poskytoval.

Abstrakt

Bakalářská práce charakterizuje, částečně na základě dosud nezpracovaných pramenů, život a dílo římskokatolického kněze Josefa Myslimíra Ludvíka (1796–1856), který se kromě duchovní služby věnoval spisovatelským činnostem a vlasteneckým aktivitám. Práce je rozdělena do tří oddílů. Nejdříve pojednává o životě tohoto kněze od jeho dětství přes studium až po jeho působení v různých farnostech vikariátu Náchod. Druhá část práce je věnována jeho spisovatelské činnosti. Zde představuji a zhodnocuji jeho časopisecké, publikační a historické působení, ovšem vzhledem k rozsahu jeho díla jen na několika vybraných textech. V rámci této části jsou odhaleny i jeho korespondenční styky s tehdejší vlasteneckou intelektuální vrstvou, které byl součástí. Jelikož během svého života přispíval k hmotnému rozvoji míst, ve kterých žil, a podporoval vzdělanostní růst obyvatel náchodského regionu, je proto ve třetí části analyzován i jeho tzv. druhý život na Náchodsku.

Klíčová slova

Josef Myslimír Ludvík; římskokatolická církev; regionální historie; Náchodsko; vlastenectví; regionální působení; české národní obrození; česká literatura; 19. století

Abstract

The bachelor's thesis analyses and characterizes, partly on the basis of still unprocessed sources, the life and work of the Roman Catholic priest Josef Myslimír Ludvík (1796-1856), who, in addition to his clerical ministry, devoted himself to writing and patriotic activities. The work is divided into three sections. Firstly, it deals with the life of this priest from his childhood, through his studies to his activities in the various parishes of the vicariate of Náchod. The second part of the work is devoted to his writing activities. His journalistic, publishing, and historical studies are presented and evaluated here, but given the extent of his work only on a select few texts. Moreover, his correspondence with the patriotic intellectual layer of the time is also revealed in this part. The third part analyses his so-called second life in Náchod since he contributed to the material development of the places where he lived and supported the educational growth of the inhabitants of the Náchod region during his life.

Keywords

Josef Myslimír Ludvík; The Roman-Catholic Church; regional history; region of Náchod; patriotism; regional action; The Czech National Revival; Czech literature; 19th century

Obsah

1.	Úvod	8
1.1	Archivní prameny a dobová literatura	9
1.2	Sekundární literatura	11
1.3	Ediční poznámka	14
2	Dětství a studium	16
3	Josef Myslimír Ludvík jako kněz a jeho působišť	23
3.1	Náchod	23
3.1.1	Městským kaplanem	23
3.1.2	Zámeckým kaplanem	25
3.2	Studnice	25
3.3	Boušín	28
3.3.1	Přepadení bandou bratří Špetlů	30
3.4	Malá Skalice	34
4	Josef Myslimír Ludvík jako spisovatel, historik a vlastenec	37
4.1	Časopisecká činnost	39
4.1.1	Rozmanitosti (1818)	40
4.1.2	Čechoslav (1820–25, 1831)	41
4.1.3	Časopis Českého museum (1828–45)	43
4.1.4	Školník (1855)	45
4.2	Korespondence	47
4.2.1	Magdalena Dobromila Rettigová	48
4.2.2	Antonín Boček	49
4.2.3	Celestin Ausobský	49
4.2.4	František Palacký	50
4.3	Historická a literární činnost	54
4.3.1	Utěšenky pro dívky k ušlechťení srdce, s přídavkem drobnůstek ku jmeninám	54
4.3.2	Wěrná Ryzka, anebo, Stálost lásky	55
4.3.3	Romulus, první král Římský	55
4.3.4	Paměti duchovní osady Studnické	56
4.3.5	Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho	58
	Kontext vzniku	58
	Analýza díla	60
4.3.6	Rukopisy	63
5	Současný odraz Ludvíkova života v regionu	65

6	Závěr	67
7	Seznam použitých zdrojů	70
8	Přílohy	76

1. Úvod

Tato bakalářská práce se zaměří na osobu Josefa Myslimíra Ludvíka, jeho život i dílo. Josef Myslimír Ludvík byl za svého života, a je stále i nyní, důležitou regionální postavou, která by neměla být zapomenuta. Byl nejen římskokatolickým knězem, ale také aktivním spisovatelem, překladatelem, vůbec prvním regionálním historikem Náchodska a také českým patriotem a obrozencem, který udržoval čilý kontakt s dalšími zástupci tehdejší českojazyčné inteligence. Z pohledu regionu Náchodska jde o velmi významnou osobnost, která přispěla k utváření jeho identity. Region Náchodska lze vymezit jako území, které spadá pod dnešní okres Náchod v Královéhradeckém kraji.¹ Nutno je však uvést, že jediné Malé Svatoňovice, kde také p. Josef Myslimír Ludvík působil, leží v okrese Trutnov, přece ale v těsném sousedství náchodského okresu a hlavně vikariátem patřily k Náchodu. Vikariát Náchod je církevní správní jednotka, která se územně nachází převážně na teritoriu okresu Náchod, a v jehož farnostech p. J. M. Ludvík po celý život působil. Odkaz p. Josefa Myslimíra Ludvíka je součástí kulturního dědictví, z kterého tento region, a obzvláště tehdejší území církevní správní jednotky, kterou byl vikariát Náchod, čerpají dodnes.

Ve své bakalářské práci si kladu tři cíle. Za prvé chci detailně popsat život a osobnost Josefa Myslimíra Ludvíka s ohledem na jeho působení jako kněze. Dále mám v úmyslu charakterizovat jeho regionální činnost a práci, kterou pozitivně přispěl k rozvoji daných oblastí, a jak se promítly do jeho tzv. druhého života v regionu. Konečně se chci zaměřit na jeho práci jakožto historika, tedy stanovit, zda jsou jeho historické spisy a díla relevantní a zda jsou i v současnosti použitelné a hodnotné.

Práce by mohla být přínosem pro poznání vývoje historie náchodského regionu v 19. století, ale i pro pochopení intelektuálního života národního obrození na regionální úrovni a v rámci římskokatolické církve. Dosud nevznikla žádná moderní monografie, která by uceleně shrnovala život a práci tohoto kněze a historika, který žil v období důležitého pro formování národní identity (1796–1856). Studium jeho života, práce a jeho celkového širokého zájmového zaměření může nabídnout zajímavé vhledy na danou dobu a také nástin toho, jak v tehdejší době vypadal prototyp intelektuála. Práce by mohla posloužit jak v širokém regionálním měřítku pro účely uchování regionální historické paměti, tak ale i v územně menším měřítku, například v rámci obcí a farností, ve kterých J. M. Ludvík pobýval, kde by posloužila jako informační materiál o tamní historii.

¹ Okres Náchod je tvořen ORP Náchod, ORP Broumov, ORP Jaroměř, ORP Nové město nad Metují.

Práce je dělena na tři hlavní části tak, aby byl komplexně nastíněn Ludvíkův život.

První část je částí životopisnou. Zabývá se životem J. M. Ludvíka od jeho narození a dětství přes studium až po všechna působiště v rámci jeho kněžské služby až po jeho smrt. Je tu vykresleno prostředí, ze kterého Ludvík pocházel, charakterizována jeho studijní léta, dále se zamýšlím, jak studium Ludvíka ovlivnilo do budoucna. Většina první kapitoly je pochopitelně věnována kněžské službě pateru Ludvíka, jelikož farnosti, ve kterých působil, se mu staly domovem. Tato část slouží jako jakási báze práce, ve které jsou zaznamenány všechny důležité události a časové posloupnosti, na které může jednodušeji navázat část druhá.

Druhá část se věnuje Ludvíkovým ostatním aktivitám a zájmům. Proto se tato kapitola bude týkat jeho spisovatelské činnosti, a také jeho obrozenecké a vlastenecké orientaci. Práce J. M. Ludvíka jakožto spisovatele totiž s vlasteneckou činností úzce souvisela. Pozornost je věnována Ludvíkovým literárním a historickým dílům, která během svého života napsal či přeložil. Opomenuty nejsou ani jeho příspěvky do tehdejších časopisů, které stály hlavně na počátku jeho literární tvorby. Svě významné místo mají i dopisy, v nichž je zachycena Ludvíkova komunikace s tehdejšími vlastenci či historiky. Jelikož se Ludvíkovo dílo opírá i o českou národní myšlenku a on samotný byl v písemném kontaktu s mnohými obrozenci, v této části se také věnuji jeho aktivitám jakožto patriota.

Poslední, tedy třetí část, je zaměřena na Ludvíkův tzv. druhý život v místech, kde pobýval a také na jeho působení na regionální úrovni. Jeho práce, kterou se snažil daná místa zvelebovat, i píle, s kterou usiloval o šíření vzdělanosti mezi místní obyvatele, je mnohde připomínána, a proto je přirozené, že je v této bakalářské práci také zmíněna.

1.1 Archivní prameny a dobová literatura

Výzkum potřebný k sepsání této práce se opírá jednak o primární prameny a dobové tiskoviny, jednak o sekundární literaturu. Primární prameny v rámci badatelského výzkumu byly získávány z několika archivů. V Hradci Králové v Biskupské knihovně Biskupství královehradeckého se nachází v knihovním fondu katalogy kléru. Katalogy jsou zde dochovány z dob první poloviny 19. století, tedy i za jednotlivé roky od Ludvíkova vysvěcení až po rok jeho úmrtí. Díky analýze katalogů a dalších pramenů jsem mohla zjistit, jakou funkci zastával, a v jakých letech kněz J. M. Ludvík sloužil v jednotlivých farnostech, jelikož současná odborná literatura, která se alespoň na pár stránkách věnuje osobě J. M. Ludvíka, se jak v určení kněžské funkce, tak i roků služby, vzájemně rozchází. Další prameny potřebné

k získání informací ohledně průběhu Ludvíkova životního období na jednotlivých působištích byly získány ve Státním okresním archivu Náchod. K tomuto účelu mi posloužily fondy vybraných farností a v nich uložené kroniky s cennými zápisy. Jedním z nejcennějších děl pro tuto práci byly *Paměti duchovní osady Studnické*,² a to nejen díky svému obsahu, ale hlavně proto, že je napsal samotný Josef Myslimír Ludvík, čímž jako první započal ve Studnici se psaním kroniky tamní katolické komunity. Ve stejném fondu se nachází i *Druhá kniha Ohlášek církevních za zprávy duchovní Josefa Myslimíra Ludwíka, pastýře místního*.³ Do této knihy ohlášek psal pater Ludvík po dobu svého působení ve Studnici. Pro tuto práci je kniha cenná hlavně z toho důvodu, že dokládá, jakým způsobem J. M. Ludvík přistupoval k duchovní službě. V okresním archivu je uchována také druhá *Pamětní kniha obce Slatiny nad Úpou*.⁴ Díky zápisům v Pamětní knize jsem mohla popsat Ludvíkovo působení v boušínské farnosti. V náhodském archivu se také nachází fond Josefa Myslimíra Ludwíka, který obsahuje další materiály dokládající jeho historické bádání i v oblasti jeho rodných Dolan u Jaroměře. Významnou součástí práce jsou rukopisy a hlavně korespondence J. M. Ludwíka s vedená s dalšími intelektuály, které jsou uchovány v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze. Tyto prameny poskytnou nové, v takovém měřítku dosud nezveřejněné informace. Jedná se z velké části o prameny osobní povahy, a proto jsou cenné v prvé řadě v náhledu na J. M. Ludwíka jakožto člověka a jeho osobnost. V Literárním archivu tamtéž se dále nachází fond Josefa Myslimíra Ludwíka, který v sobě ukrývá na deset rukopisů zabývajících se dějinnými událostmi českých zemí a přes dvacet dopisů, které přijal v rámci dopisové komunikace.

Dále práce vychází i z dalších sedmi fondů LA PNP patřících jiným spisovatelům a historikům, kde se nacházela korespondence, kterou od Ludwíka přijali oni.⁵ Díky rodině Ottově, která je příbuzensky spjata s osobou J. M. Ludwíka, a kterou se mi povedlo kontaktovat, jsem získala přístup do jejich rodinného archivu, ve kterém se nacházejí další prameny, které Ludvík napsal, a které se převážně věnují jeho rodinné historii.

Jelikož J. M. Ludvík byl historikem a spisovatelem, nemohla by tato práce vzniknout bez analýzy a charakteristiky jím napsaných děl. Rozboru těchto děl je věnována druhá kapitola, zde je tedy zmíněn jen stručný výčet těch, které byly pro napsání práce nejpodstatnější.

² Státní okresní archiv Náchod, fond farní úřad Studnice, *Paměti duchovní osady Studnické*, kniha č. 1.

³ SOKA Náchod, f. farní úřad Studnice, *Druhá kniha Ohlášek církevních za zprávy duchovní Josefa Myslimíra Ludwíka, pastýře místního*, kniha č. 20.

⁴ SOKA Náchod, fond Slatina nad Úpou, *Pamětní kniha obce Slatiny nad Úpou*, kniha č. 2.

⁵ V největším počtu se dochovala korespondence vedená mezi J. M. Ludwíkem a Františkem Palackým, viz níže.

Pozornost je zaměřena také na Ludvíkovu časopiseckou činnost, jelikož za svůj život přispěl alespoň jedním příspěvkem do téměř dvaceti časopisů. Díky Digitální knihovně Národní knihovně ČR a Digitální knihovně Národního muzea mi byl přístup k potřebným článkům značně ulehčen. Ludvíkův cestopis *Myslimír po horách krkonošských putující*⁶ byl otištěn na pokračování v časopise *Čechoslav* v roce 1824. Tento historicky první cestopis Krkonoš byl v roce 2016 vydán v knižní podobě k 220. výročí autorova narození pod vedením vysokoškolské pedagožky Evy Koudelkové. Původní cestopis psaný švabachem byl přepsán a byly do něj přidány doprovodné a vysvětlující texty a také obrazové materiály. Díky této nově vydané knize bylo o mnoho snazší Ludvíkův cestopis charakterizovat a také popsat, jakým způsobem byl vytvářen. Ludvíkovo nejvýznamnější historické dílo *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*⁷ bylo stěžejní pro charakteristiku a analýzu jeho přístupu k historii. Ludvík popis dějinných událostí na náchodském panství prokládá v poznámkách pod čarou i svými osobními zkušenostmi a zážitky. Díky těmto jeho občasným a nenápadným odstavcům bylo možné zjistit o jeho životě zase o něco více. Jelikož dílo vyšlo až po autorově smrti, závěrečné úpravy a finalizaci si vzal na starosti Ludvíkův přítel a také kněz Jan Karel Rojek. Rojkova předmluva byla důležitým pramenem, jelikož se v ní kromě základních informací o životě J. M. Ludvíka věnuje i svému přístupu k vydání knihy po autorově smrti. Popis je to velice detailní a je to také jediný pramen, který popisuje náročnost a problematickou cestu ke konečnému vydání knihy.

1.2 Sekundární literatura

Použitou sekundární literaturu je nejprve nutné rozdělit na dvě pomyslné části z hlediska doby vydání, na literaturu dřívější a literaturu soudobou. Toto rozdělení je, zvláště v tomto tématu, důležité z hlediska možného apologetického zabarvení sepsaných děl. Do první části literatury dřívější – historické patří kniha napsaná k příležitosti stého výročí narození J. M. Ludvíka, tedy v roce 1896. Dílo napsal římskokatolický kněz, učitel a spisovatel Jan Ježek.⁸ Jak již bylo zmíněno, kniha vznikla k výročí narození, tudíž se může jednat o dílo ne zcela kritické a jemné apologetické zabarvení je cítit již z prvních vět v úvodu knihy, kde autor oslavuje Ludvíkovu horlivost a píli, kterou věnoval své práci historika. Ježek popisuje Ludvíkovu kněžskou službu v jednotlivých působištích a rozvádí jakým činností se tam věnoval. Autor

⁶ Josef Myslimír LUDVÍK, *Myslimír po horách krkonošských putující*, ed. Eva Koudelková, Liberec 2016.

⁷ Josef Myslimír LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, Hradec Králové 1857.

⁸ Jan JEŽEK, *Josef Myslimír Ludvík: kněz církevní a spisovatel český*, Praha 1896.

neopomíná připomenout Ludvíkovo češství a jeho vztah k vlasti.⁹ V další hlavní obsahové části se ale autor drží faktů a přidává v poznámce i sepsané zdroje, z kterých čerpal informace. Mimo jiné čerpal z Ludvíkovy knihy *Paměti duchovní osady Studnické*, poté z již zmíněné Rojkovy předmluvy a také z životopisného článku uveřejněného v již dnes nedochovaných *Učitelských novinách*. O pár desítek let později, v roce 1912, byl v národopisném časopisu *Český lid* vydán článek *Lidový soud nad zloději na Skalicku r. 1848*¹⁰ napsaný historikem Václavem Řezníčkem, pocházejícího z České Skalice. Článek je v současné době nejdetailejším a nejširším popisem o loupení bandy bratří Špetlů, jejíž kriminální praktiky měly co dočinění i s J. M. Ludvíkem. Řezníčkův článek se v základních faktech shoduje s informacemi v druhé *Pamětní knize Slatiny nad Úpou*. Některé příběhové části jsou však v obou zdrojích popsány odlišně. V této práci jsou proto kvůli hodnověrnosti využity převážně ty výňatky, které se vzájemně shodují.

Důležité zdroje pro napsání práce mi poskytla kronikářka farnosti Boušína Marta Kolisková (moje vlastní babička) žijící na tamní faře. Neobvyklým pramenem, který představila, je opis listu, který popisuje vyloupení boušínské fary.¹¹ Tento list se našel na půdě boušínské fary v druhé polovině 20. století a M. Kolisková ho přepsala do notesu, do kterého zapisuje významné události spojené s farností. Přepsání bylo prozíravé, jelikož originál se v osmdesátých letech, z důvodu záměny za jiný druh listin, zničil. Dle vzpomínek Marty Koliskové nebyl na listu uveden autor ani rok napsání. Avšak jelikož i z jiných pramenů je zřetelné, že J. M. Ludvík na boušínské faře přepaden byl, dá se tento dokument považovat za poměrně pravdivý. Dosud nejobsáhlejším textem věnujícím se J. M. Ludvíkovi je patnáctistránkový příspěvek napsaný náchodským historikem a učitelem Bedřichem Profeldem ve *Sborníku Musejní společnosti v Náchodě I.*¹² z roku 1934. Ačkoliv příspěvek autor napsal k uctění památky J. M. Ludvíka, jakožto prvního pracovníka náchodského městského archivu, není citově zabarven a jedná se o zdařilý odborný text. Autor čerpal z řady primárních pramenů i literatury a poutavě píše Ludvíkův život.

⁹ Kniha byla vydána roku 1896. V té době bylo vlastenecké téma stále aktuální.

¹⁰ Václav ŘEZNÍČEK, *Lidový soud nad zloději na Skalicku r. 1848*, in: *Český lid* 21, Praha 1912, č. 1, s. 117–121.

¹¹ Archiv farnosti Boušín, autor neuveden, List popisující vyloupení Boušínské fary (opis), nalezeno na půdě Boušínské fary v roce 1951 v truhle s dokumenty z farnosti, Pramenem k listu nejspíše farní boušínská pamětní kniha.

¹² Bedřich PROFELD, *Josef Myslimír Ludvík*, in: Vincenc FIKR (ed.), *Musejní společnosti v Náchodě I.*, Náchod 1934, s. 29–43.

Soudobé monografie *Zanechali stopu...: osobnosti kultury v Náchodě*¹³ a *Česká Skalice: osobnosti kultury, umění, vědy*¹⁴ byly vydány téměř ve stejnou dobu a také stejným způsobem zpracovávají osudy významných osobností Náchodska a Českoskalicka do jednotlivých životopisných medailonků. V každé knize je jeden z medailonků věnován i J. M. Ludvíkovi. Přesto jsou oba životopisné příspěvky obsahově skromné a podávají pouze základní informace o tomto knězi. V knize o náchodských osobnostech je J. M. Ludvíkovi věnována ve své podstatě pouze jedna tisková strana, ve které se shrnují jeho základní životní etapy a spisovatelské počiny. Kniha od historičky Věry Vlčkové, zabývající se osobnostmi spojenými s Českou Skalicí, se oproti zmíněnému prvnímu titulu Ludvíkovi obsahově věnuje více a Ludvíkův medailonek, mající tři strany, kromě faktografických informací více odkrývá i lidskou stránku tohoto kněze. Věra Vlčková je regionální historičku, která dlouhodobě píše knihy o historii regionu ve 20. století, ale má také na svém kontě nemalý počet knih věnujících se dějinným událostem v regionu z dob dřívějších. V této práci byla využita i její další monografie *Slatina nad Úpou: procházka minulostí a přítomností obce*.¹⁵ V této knize autorka poskytla ucelený přehled o zásadních historických milnících obce Slatiny nad Úpou i samoty Boušín a tamní farnosti, kde J. M. Ludvík působil. Nesmím opominout *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*¹⁶, který v medailonku popisuje převážně literární působení patera J. M. Ludvíka, a také sumarizuje všechna vydaná díla i články tohoto autora.

Při své rešerši jsem zohlednila i další sekundární literaturu a internetové zdroje, které přispěly k bohatšímu a detailnějšímu popisu, například v popisu jednotlivých farností či k charakterizaci uváděných osobností. Nutno podotknout, že beletrie má v této práci své místo taktéž. V dílech napsaných spisovatelem Aloisem Jiráskem existují spojitosti s životem J. M. Ludvíka a v jeho povídce *Gardista*¹⁷ je J. M. Ludvík dokonce jednou z postav.

Zmíněný výčet v práci použité sekundární literatury je ve své podstatě i výčtem dosavadní literatury, která se věnuje, alespoň okrajově osobě J. M. Ludvíka. Dosud nevznikla žádná ucelenější práce, která by zpracovala život a dílo tohoto kněze, pokud nepočítáme zmíněný patnáctistránkový příspěvek od historika Bedřicha Profelda z roku 1934.¹⁸ I z toho důvodu se tato práce opírá převážně o informace získané z primárních pramenů a dobové literatury.

¹³ Aleš FETTERS – Eva KOUDELKOVÁ, *Zanechali stopu...: osobnosti kultury v Náchodě*, Liberec 2013.

¹⁴ Věra VLČKOVÁ, *Česká Skalice: osobnosti kultury, umění, vědy*, Červený Kostelec 2014.

¹⁵ Věra VLČKOVÁ, *Slatina nad Úpou: procházka minulostí a přítomností obce*, Červený Kostelec 2009.

¹⁶ Jiří OPELÍK – Vladimír FORST – Luboš MERHAUT, *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*, Praha 1993, sv. 2, s. 1225–1226.

¹⁷ Alois JIRÁSEK, *Z různých dob: povídky a obrázky, I*, Praha 1930, s. 109–175.

¹⁸ B. PROFELD, *Josef Myslimír Ludvík*, in: *Musejní společnosti v Náchodě I.*, s. 29–43.

Za zmínku stojí ty odborné tituly, které se věnují tematice kněží v době 19. století, s důrazem na jejich propojení s českým národním obrozením a českým patriotismem. Prvním titulem je *Národ místo Boha v 19. a první polovině 20. století*,¹⁹ která je sborníkem příspěvků z konference z roku 2005, konané v Ústí nad Labem. Ačkoliv se ani jeden z příspěvků netýká kněží přímo z regionu Náchodska, i tak např. příspěvek *Role katolických kněží v probuzení českého jihu (nacionalismus a/versus pastorační nezbytnost)* od Tomáše Webera ukazuje, jak obrozenečtí kněží působili v regionu jižních Čech. Lze předpokládat, že jejich činnost se patrně dramaticky nelišila od činnosti kněží té doby na Náchodsku.

Na tomto místě chci ještě zmínit, že metodickou inspirací mi byla závěrečná práce Miroslavy Zoufalé, *Soupis literární pozůstalosti vlasteneckého kněze Josefa Mnohoslava Roštlapila s ukázkami z jeho díla*.²⁰ Práce se zabývá osobou kněze Josefa Mnohoslava Roštlapila, který působil na mnoha místech královehradecké diecéze, byl současníkem J. M. Ludvíka a v mnoha ohledech se životy těchto dvou kněží podobaly. Kněz Roštlapil byl literárně činný a přispíval do mnohých časopisů, převážně do těch, které se zaměřovaly na vzdělávání mládeže. Byl v čilé písemné komunikaci s vlasteneckými osobnostmi té doby a on samotný se snažil taktéž o rozvoj českého národního uvědomění. Oba byli významní svou regionální činností v rámci dnešního Královehradeckého kraje. Práce je rozdělena na tři části. Z čehož první je částí životopisnou. Druhá část se věnuje korespondenčnímu styku J. M. Roštlapila a následná třetí část se zabývá charakteristice a analýze jeho literárních děl. Autorka z velké části čerpala informace z archivních pramenů, jak je tomu i v této práci.

1.3 Ediční poznámka

Tato bakalářská práce je založena na získávání informací z primárních pramenů. Proto jsem se snažila doslovné citace z pramenů uvádět s maximálním respektem k originálu. Avšak kvůli možné náročnosti pochopení textu či možné změny významu slov, zachovávám pouze relevantní ortografické zvláštnosti, takže například –g– přepisuji jako –j–, či dvojhlasiku –au– přepisuji jako –ou–. Naopak některé zvláštnosti ponechávám úmyslně, jelikož autenticky

¹⁹ Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, *Národ místo Boha v 19. a první polovině 20. století*, Kristina KAISEROVÁ – Martin VESELÝ (edd.), Ústí nad Labem 2006.

²⁰ Miroslava ZOUFALÁ, *Soupis literární pozůstalosti vlasteneckého kněze Josefa Mnohoslava Roštlapila s ukázkami z jeho díla*, Olomouc 2011, Bakalářská práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra historie, Vedoucí práce Mgr. Jana Opletová, Ph.D.

vystihují jazyk doby vzniku pramenů, proto např. –w– nepřepisují do –v–. V přepisu pramenů se držím pravidel Ivana Šťovíčka a kol.²¹

V předkládané práci respektuji pravidla citačního úzu dle normy *Českého časopisu historického*.

²¹ Ivan ŠŤOVÍČEK, *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti: příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.-20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002.

2 Dětství a studium

Josef Myslimír Ludvík (vlastním jménem Josef Antonín Ludvík)²² se narodil 22. dubna 1796 ve statku č. p. 4 v obci Dolany u města Jaroměř. Dětství prožil Ludvík v poklidu a v hmotném dostatku, i z toho důvodu, že jeho otec, statkář Josef Ludvík, byl zámožným rolníkem.²³ To dokládá i samotná vzpomínka Josefa Myslimíra Ludvíka na jeho dětství: „*wěk dětenský utěšeně mi uplynul bez jakékoli těžkosti w domu pečliwých rodičůw.*“²⁴ Ludvíkovo hospodářství bylo jedno z nejbohatších ve vsi. Svědčí o tom i popis starodávného statku, ve kterém vyrůstal. Statek měl vysokou a velkou světnici, kuchyň, sklep, spižírnu, dvě komory, sýpku, širokou pavlač, řezárnu, stáj a rodina si vydržovala i děvečky na práci.²⁵

Z Ludvíkových sourozenců, kterých bylo celkem devět, se pouze čtyři dožili plnoletosti. Tři z nich se věnovali práci fyzické. Bratr Jan převzal od otce na starost správu rodinného statku v Dolanech, bratr Václav se stal mlynářem a sestra Kateřina si vzala za manžela hospodského. Jediný Josef se rozhodl dát na dráhu intelektuála.²⁶ Avšak záměr, aby Josef vykonával kněžské povolání, nevzešel od něho samotného, ale od jeho rodičů v době, kdy mu bylo deset let. K tomuto rozhodnutí dospěli po události, o které se Ludvík samotný zmiňuje: „*W desátém roku stáří mého wzala mne matka nábožná na pouť do Swatoňowic.*“²⁷ *Po Mši swaté jdouc k sw. Přijímání welela mi u stolice we chrámu posečkati neodchážeje. Že mi ale nawrácení její trochu dlouho trwalo, wyšel jsem ze chrámu maje mezy zástupy poutníků na mnoho co se díwati. Matka starostliwě a dlauho mne hledajícý u studny mne nalezla.*“²⁸ Z pohledu dnešního čtenáře se může jednat lehce o domyšlivou historku, která může připomínat biblické nalezení Páně v chrámu, zvláště pokud je z dostupných pramenů zřejmé, že zmíněná „studna“ se v té době, a stále tomu tak je, nenacházela daleko od kostela, ba naopak, byla v jeho těsné blízkosti několik metrů od portálu kostela.²⁹

Ať už tato situace proběhla jakkoliv, neubírá to na snaze tohoto římskokatolického kněze popsat Malé Svatoňovice jako jeho formativní místo, a tuto pouť jako výrazně ovlivňující jeho budoucí životní směřování. Avšak toto místo nebylo formující jen pro něj, ale i pro

²² Jarmila BENÝŠKOVÁ – František VÍCH, *Literární Hradec Králové: slovníková příručka*, Hradec Králové 1994, s. 96.

²³ V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 101.

²⁴ SOKA Náchod, f. farní úřad Studnice, Paměti duchovní osady Studnické, list 48.

²⁵ J. JEŽEK, *Josef Myslimír Ludvík*, s. 6–7.

²⁶ V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 101.

²⁷ Poutě směřovala do dnešní obce Malé Svatoňovice. K rozdělení Svatoňovic na Malé a Velké došlo až v roce 1882; Erik BOUZA, *Malé Svatoňovice 1882–1982*, Malé Svatoňovice 1981, s. 5.

²⁸ SOKA Náchod, f. farní úřad Studnice, Paměti duchovní osady Studnické, list 48.

²⁹ *Historie poutního místa*, Farnost Malé Svatoňovice, <https://www.msvatonovicekostel.cz/poutni%C3%AD-m%C3%ADsto/historie> (8. 4. 2024).

nespočet dalších věřících, jelikož tradice tohoto významného poutního místa, nacházejícího se na úbočí Jestřebích hor v Královehradeckém kraji, sahá až na počátek 18. století a svoji významnost si ponechává dodnes. Lidé se sem nevydávají pouze za účelem navštívit rodiště spisovatele Karla Čapka, ale i za Pannou Marií Sedmiradostnou, která je tu uctívána.³⁰ Ludvíkem zmíněná „studánka“, kde byl nalezen svou matkou, je místem, kde se dle pověsti odehrála mnohá zázračná uzdravení. Místní sedlák Šrejber v neděli 27. října 1715 nechal, na více než pět let suchou třešň nacházející se u sedmipramenné studánky, která byla na jeho pozemku, pověsit dřevěnou skříňku se soškou Panny Marie. Za pouhých pět dnů od vystavení sošky, přesněji na svátek Všech svatých, došlo k prvnímu uzdravení muže, který měl epilepsii a chromé končetiny. K zázraku došlo údajně tak, že se muž, bydlícího nedaleko Malých Svatoňovic zdál sen, že se nachází u studánky, nad kterou je dřevěná skříňka se soškou Panny Marie a neznámý hlas mu říká, aby se vody ze studánky napil, omyl se jí, modlil se k Panně Marii a bude zdrav. Jak mu hlas pověděl, tak učinil. Byl dovezen na trakaři ke studánce jako chromý a po napití se, omytí a modlitbách se uzdravil a zbytek života prožil bez příznaků předešlých nemocí. Proslulost studánky se šířila mezi obyvatelstvem. Navíc po roce od zmíněného uzdravení se na sedmi větvích, tehdy již sedm let suché třešně, objevily první květy a na podzim téhož roku již strom odhalil zralé plody.³¹ Na vznik tohoto nového poutního místa reagovala kněžna Anna Viktorie Piccolomini, tehdejší správkyňe náchodského panství, vystavěním barokní kaple, ve které byl vyveden zázračný pramen, kousek před původním místem studánky s o dva roky později zde byl v její těsné blízkosti vysvěcen již nový poutní kostel zasvěcený Sedmi radostem Panny Marie, kam se přesunula socha Panny Marie.³²

Anna Viktorie Piccolomini byla významnou majitelkou Náchodska. Samotný Ludvík o ní ve své knize *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho* píše, že byla: „*velmi dobromyslná, nábožná a ku chrámům štědrá*“.³³ Mimo jiné nestála pouze za vznikem kapličky, kostela a fary v Malých Svatoňovicích, ale přispěla i stavebním kamenem na stavbu jezuitské koleje v Hradci Králové a přestavěla kostel svatého Ducha na Hoříčkách. Zajímavým propojením jejího úsilí a života J. M. Ludvíka je to, že její zásluhou byl přestavěn kostel v České Skalici a díky jejímu věnu vznikla barokní fara na Boušíně a po té i mnohé

³⁰ Farnost Malé Svatoňovice, <https://www.msvatonovicekostel.cz/hlavn%C3%AD> (8. 4. 2024).

³¹ Květy na větvích se prý ukázaly na svátek sv. Jana Křtitele, tedy 24. června 1716 a zralé třešně zase 28. září na svátek sv. Václava; *Historie poutního místa*, Farnost Malé Svatoňovice, <https://www.msvatonovicekostel.cz/poutn%C3%AD-m%C3%ADsto/historie> (8. 4. 2024).

³² Tamtéž.

³³ J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, s. 237.

další významné budovy na Náchodsku. Jak Malé Svatoňovice, tak Česká Skalice, ale i Boušín jsou místa, kde Josef Myslimír Ludvík sloužil jako kněz a vzniklou faru na Boušíně obýval.³⁴

Obliba Malých Svatoňovic jako poutního místa během let stále rostla. Zvyšoval se nejenom počet poutníků a zisky obchodníků a řemeslníků, ale navýšil se i počet nově usazených obyvatel.³⁵ To však nebylo jen z důvodu religiozity, ale hlavně kvůli těžbě uhlí, která se v této lokalitě začala rozvíjet.³⁶

Malé Svatoňovice a pouť budoucího kněze Josefa Myslimíra Ludvíka k Panně Marii Sedmiradostné stála na počátku jeho budoucího povolání. Pomyslný kruh byl uzavřen, když se sem vrátil už jako vysvěcený kněz, aby zde vykonával kněžskou službu v rámci funkce náchodského zámeckého kaplana, o čemž tehdy jako malý desetiletý chlapec nemohl mít ani tušení.³⁷

Ludvík v té době jako malý chlapec studoval školu, která byla v jeho rodné obci přímo před jeho rodným domem, rád ji navštěvoval a studium ho bavilo již od dětství. Po vychození školy v Dolanech ho v roce 1808 rodiče vyslali studovat na pětileté benediktinské gymnázium v Broumově, které bylo součástí tamního benediktinského kláštera. Jedním z důvodů, proč byl svými rodiči na gymnázium poslán, byl, aby se naučil německý jazyk a latinu. Také se dá odhadovat, že finanční stav rodiny dovoľoval, aby jednoho ze tří synů poslali na studia.³⁸

Historie gymnázia v Broumově sahá až do konce 13. století. Jedná se o instituci, která byla v regionálním měřítku významnou nositelkou vzdělanosti, jejímiž dveřmi prošlo mnoho zástupců nejen české inteligence. Přes pět století škola sloužila jako příprava na kněžské studium a později kněžské povolání. Vše se změnilo roku 1780, kdy škola, již s označením gymnázium, získala právo na to, aby zde mohla nově studovat i veřejnost. V Ludvíkově nástupním roce, tedy roce 1808, se po více než třiceti letech provedla reforma ve způsobu vyučování. Nově se zavedl systém odborných předmětů a nahradil tak styl výuky, který byl založen na pěti základních oborech, kterými byla Principie, Gramatika, Syntax, Rétorika a Poezie. Každému ze zmiňovaných oborů byla věnována jedna třída, to znamená jeden školní rok. V novém systému výuka stále probíhala v německém jazyce, ale nově se zde vyučovaly

³⁴ Ladislav HOJNÝ, *Naše paní kněžna*, Farnost Malé Svatoňovice, https://drive.google.com/file/d/1d3u8qzt1T3vCeFF4tTsOk_F3MDPmFkq_/view (10. 4. 2024).

³⁵ *Historie poutního místa*, Farnost Malé Svatoňovice, <https://www.msvatonovicekostel.cz/poutn%C3%AD-m%C3%ADsto/historie> (8. 4. 2024).

³⁶ E. BOUZA, *Malé Svatoňovice 1882–1982*, s. 13.

³⁷ Archiv Biskupství královéhradeckého, Biskupská knihovna Biskupství královéhradeckého, *Catalogus universi Cleri episcopalis dioeceseos Reginaehradecensis*, 1833, s. 9.

³⁸ J. JEŽEK, *Josef Myslimír Ludvík*, s. 7–8; V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 101.

jednotlivé předměty jako náboženství, latina, řečtina, geografie, historie, matematika a přírodní vědy. První tři roky studia se studenti věnovali spíše předmětům spojeným s gramatikou a poslední dva ročníky zase humanitním předmětům. Z tohoto výčtu předmětů je zřejmé, že budoucímu knězi, historikovi a spisovateli dalo studium všeobecný a kvalitní intelektuální základ pro jeho budoucí práci. Ludvíkovým spolužákem byl například kněz, spisovatel a jeho budoucí velký přítel Josef Regner, kterého ve své kronice *U nás* vyobrazil spisovatel Alois Jirásek, jenž také studoval na stejném gymnáziu, i když o padesát let později.³⁹ Těsně před dokončením studia na gymnáziu v květnu 1813, zažil Ludvík v Broumově krátkou dynamickou událost, trvající méně než jeden den, ale i přesto skrze ni zažil tehdejší velké vojenské dějiny a operace na vlastní kůži. Událost se, tehdy šestnáctiletému Ludvíkovi, vryla do paměti a vzpomínky na ni publikoval v díle *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*.⁴⁰

Rok 1813 byl pro Náchodsko rokem, kdy se stalo přímým divákem dění napoleonských válek. Po Napoleonově neúspěšném tažení do Ruska se na jaře 1813 jeho armáda znovu obnovila v počtu 150 000 vojáků a po květnovém vítězství u Budyšina postoupila až do Vratislavi.⁴¹ Navečer jedné květnové soboty do Broumova znenadání přišlo ze Slezska odhadem na 3 000 francouzských vojáků, kteří do Čech přehli bezbranní, aby unikli pruskému zajetí. Ludvík situaci ve městě popisuje takto: „*Důstojníci vzati u měšťanů do bytu, sprostí roztábořili se na podměstí horním Písku, kdežto jsme my studenti mezi nimi chodili a s nimi mluvili.*“⁴² V deset hodin v noci se situace změnila a francouzští pěšáci se ve spěchu odebrali směrem k Adršpachu, aby se mohli připojit v Sasku k zbylému vojsku. Následujícího dne časně ráno do Broumova dorazilo 50 ruských kozáků na koních. Od místních obyvatel na náměstí zjistili informaci, kam se nepřátelští vojáci přesunuli a ihned se úprkem vydali tím směrem. Po pár hodinách se kozáci vrátili do Broumova a zůstali zde až do poledne. Na Ludvíka a jeho spolužáky toto krátké setkání s ruskými kozáky udělalo veliký dojem, a to nejen kvůli jejich urostlému vzezření, dlouhým píkám, které jako zbraně užívali, pestrobarevným oděvům, které nosili, ale z velké části i díky sounáležitosti, kterou vůči nim cítili. Tento pocit popsal Ludvík v pokračování své vzpomínky: „*snad jsme tušili krev bratrskou, rod slovanský;– myšlenky i řeči naše toliko k nim směřovaly, až i ke skutku přišlo. (Citím jakýmsi neodolatelným nás šest Čechův z 12 rhetorů neboli žáků šesté třídy k sobě lpělo; i stejného obleku užívali jsme,*

³⁹ *Z historie školy*, Gymnázium Broumov, <https://www.gybroumov.cz/cs/skola/z-historie-skoly> (13. 4. 2024)

⁴⁰ J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, s. 306.

⁴¹ Tamtéž, s. 305.

⁴² Tamtéž, s. 306.

*kabátu zeleného, koženek bleděžlutých, bot vysokých a čapky ruské.)*⁴³ Na této vzpomínce, která byla vydána až po více než čtyřech desítkách let v rámci jeho knihy v roce 1857, je znatelné, jak Ludvík stále silně zvýrazňuje své češství a na odiv dává své upínání ke společnému slovanství.

Krátkodobá dějinná epizoda v podobě návštěvy ruských kozáků za sebou zanechala v očích gymnaziálních studentů takový dojem, že dva z nich se rozhodli vstoupit do řad armády ruského impéria. Jedni z nejlepších studentů gymnázia Josef Müller a Vend. Böhm⁴⁴ byli po pár týdnech od osudného setkání vyprovazeni svými spolužáky, mezi nimiž byl i Ludvík, až k pruským hranicím. Po osmi dnech se Ludvíkovi dostal do rukou dopis poslaný 14. června ze slezského Goltperku.⁴⁵ V něm jim Müller a Böhm dali vědět, že se jim dobře daří, a také, že se stali součástí červených husarů, což byla tělesná stráž cara Alexandra. Zastávali hodnost kornetů, a pokud se do budoucna naučí ruský jazyk, budou povýšeni. V dopise také napsali, že očekávají, až se k nim Ludvík a jeho spolužáci připojí k jejich harcování. K tomu se ale ostatní jejich spolužáci nerozhodli. Touha po začlenění se do ruské armády a následném dobrodružství Müllera a Böhma musela být opravdu velká. V dopisech, které poslali svým rodičům, je nejprve prosili o odpuštění za jejich rozhodnutí odejít ze země a následně o červené sukno, které potřebovali na ušití husarské uniformy. Po tomto dopisu se jejich matky ihned vydaly do Slezska za nimi a naléhavě je prosily, aby se vrátili oba synové domů. Avšak ani jeden se pro odchod z armády nerozhodl. Pak se však stala událost, kterou Josef Myslimír Ludvík ve své knize, zabývající se historií panství Náchoda, popisuje jako „*blízká pomoc divným řízením Božím.*“⁴⁶ Prosby matek byly vyslyšeny krátce po jejich návratu u samotného cara Alexandra. Ten projížděl Náchodem a zastavil se v hostinci č. 49, kde ho očekávala vévodkyně Kateřina Vilemína Zaháňská. Shodou okolností tamní hospodská byla matkou Böhma. Padla carovi k nohám a se sepjatými rukama a pláčem ho prosila o propuštění syna z armády. Její prosby padly na ornou půdu. Car jí předal list, který osobně napsal a řekl jí, ať ho předá generálovi a její syn Vend. Böhm s jeho souputníkem Josefem Müllerem budou z carových řad propuštěni. Matka se tak po velkém trápení domohla svého přání, avšak oba, již propuštěni husaři, se vraceli zpět domů s jasným odporem. Jejich chvilkové dobrodružství po pár měsících skončilo a v budoucnu se jeden začal věnovat barvířství a druhý lékařství. Tento mikropříběh odehrávající se jen pár měsíců v životech dvou dospívajících chlapců,

⁴³ J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkům jeho*, s. 306.

⁴⁴ Křestní jméno V. Böhma není v dostupných pramenech zaznamenáno.

⁴⁵ Současný polský název Goltperku je Złotoryja.

⁴⁶ J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkům jeho*, s. 306.

kteřeho byl mimo jiné Josef Myslimír Ludvík částečným pozorovatelem, popisuje ve své monografii až s dějinným odstupem více než čtyřiceti let. Může se proto polemizovat o pravdivosti podávaných informací, i tak je tato epizoda zajímavým vřledem do období, kdy i studenti na gymnáziu mohli být vtaženi do dění velkých evropských vojenských dějin. Ludvíkovi se tato událost jistě vřyla do paměti a ovlivnila ho, když ji s odstupem času vložil, jako vzpomínku pamětníka, do své knihy.⁴⁷

Jak již bylo řečeno, rok 1813 byl pro obyvatele Náchodska rokem plným neočekávaných událostí. Vojska protinapoleonské koalice, a převážně ruské vojsko, pochodovalo skřze náchodský region a směřovalo na francouzskou armádu. Tamní vesnice vyčerpaným vojákům poskytovaly nocleh a ubytování v jednotlivých staveních.⁴⁸ Tak se tomu odehrálo i v Ludvíkově rodných Dolanech a on tak zažil další setkání s ruskou armádou brzy po skončení dobrodružné epizody jeho spolužáků. Nebylo to setkání z pohledu mladého Josefa už tak dramatické, ale bylo o to bližší. V období pár dní od poloviny srpna na otcově statku v Dolanech přespávali ruští vojáci a důstojníci. Ludvíkova otce ruští vojáci za jeho pohostinnost nazývali dobrým „gazdou“⁴⁹: „[...] *na statku svém 8 důstojníků ruských s 45 jezdci přes den a dvě noci, jinak každodenně více méně 20 mužů přes noc. Maso s kroupami a kapustou či zelím, k tomu vodka neb kořalka, hlavním bylo jich pokrmem; vodka jídlo předcházela.*“⁵⁰ Dramatičnost tehdejších evropských dějin z tohoto výňatku není zcela zřejmá avšak Ludvík vzpomíná: „*Heslo jejich bylo: Stupaj bratko do Parizu! – a první tak řka jejich otázka: Jak daleko do Parizu?*“⁵¹ Zmíněný „Pariz“ znamená samozřejmě hlavní město Francie, Paříž. Ludvík tak přímo mohl sledovat ruské vojsko, které bylo součástí protinapoleonské koalice, a které, dle vzpomínky, mělo jasný cíl zcela porazit napoleonskou Francii, jak se tomu také v konečném důsledku stalo.⁵² Jak je vidno, tyto vzpomínky Ludvík využil později i ve svých historických dílech a možná ho ovlivnily i v jeho celkovém směřování k historické práci a vztahu ke slovanství.

Směřování k historii posílilo i jeho další, vyšší studium. Budoucí kněz broumovské gymnázium zdárně dokončil po pěti letech studia v roce 1813. Následně se ve stejném roce

⁴⁷ J. M. LUDVÍK, *Památky hřadu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, s. 306.

⁴⁸ V. VLČKOVÁ, *Slatina nad Úpou*, s. 54.

⁴⁹ Gazdou je míněn hospodář.

⁵⁰ J. M. Ludvík, *Památky hřadu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, s. 308.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Helmut MÜLLER, *Dějiny Německa*, Praha 1999, s. 139.

přesunul do Litomyšle, kde se do roku 1815 věnoval studiu filozofie.⁵³ Zde ho ovlivnil mladý profesor všeobecných dějin P. Germanus, který byl mezi studenty velmi oblíbený.⁵⁴

Poté již následoval, ve stejném roce, očekávaný nástup na bohoslovectví v Hradci Králové. Co se týče způsobu studia, je dobré, s ohledem na budoucího spisovatele a vlastence, zmínit, že tehdejší královehradecký biskup Alois Josef, hrabě Krakowský z Kolowrat, budoucí arcibiskup pražský, zavedl v semináři v roce 1816 povinné přednášky z českého jazyka a literatury. Povinná výuka českého jazyka byla určena pro všechny čtyři ročníky, tudíž probíhala po celou dobu studia. Josef Myslimír Ludvík tak měl možnost studovat po tři roky v rámci svého kněžského vzdělávání český jazyk a literaturu, a i proto je možné se domnívat, že tato výuka mu velmi pomohla a přispěla k jeho literárním začátkům o pár let později.⁵⁵ Důležitou postavou v životě tehdejšího seminaristy, byl profesor a kněz Josef Liboslav Ziegler, který Ludvíka podpořil v jeho zájmu o historii. Tento, v té době již známý vlastenec a národní buditel začal učit na bohosloveckém semináři v roce 1817 a učil zde Ludvíka teologii a nově zavedenou literaturu. Ludvík byl Zieglerem ovlivněn a v průběhu studia na semináři přijal vlastenecké jméno Myslimír. Někdy se J. M. Ludvík, jakožto vlastenec, řadí do tzv. „Zieglerova okruhu“. Zmíněný „Zieglerův okruh“, jak již název napovídá, byla skupina vlastenců, kterou propojil Josef Ziegler. Díky svému nasazení a bohatým kontaktům se stal čilým organizátorem vlasteneckého života. Dříve než nastoupil jako profesor na kněžský seminář, působil jako farář v Dobřanech v Orlických horách. Právě místní fara se pod jeho vedením stala centrem vlasteneckého života v regionu. Výjimečnost tohoto místa spočívala v tom, že nejspíše zde započala tradice přijímání vlasteneckých jmen. Tak se stalo, že Ludvík vlivem svého učitele Liboslava přijal své nové jméno Myslimír a připojil se k takovým vlasteneckým personám, jako byl František Vladislav Hek či Magdalena Dobromila Rettigová.⁵⁶

Po čtyřech letech v kněžském semináři byl Ludvík po zdárném studiu ve svých 23 letech vysvěcen na kněze. Svěcení proběhlo na svátek sv. Bartoloměje, apoštola, 24. srpna 1819 v Hradci Králové a byl vysvěcen z rukou královehradeckého biskupa Aloise Josefa, hraběte Krakowského z Kolowrat.⁵⁷

⁵³ Helmut MÜLLER, *Dějiny Německa*, Praha 1999, s. 139.

⁵⁴ B. PROFELD, *Josef Myslimír Ludvík*, in: Vincenc FIKR (ed.), *Musejní společnosti v Náchodě I.*, s. 30.

⁵⁵ *Alois Josef hrabě Krakowský z Kolowrat*, Kolowrat-Krakowští, <https://www.kolowrat.cz/cs/alois-josef-hrabe-krakowsky-z-kolowrat> (16. 4. 2024)

⁵⁶ J. M. LUDVÍK, *Myslimír po horách krkonošských putující*, ed. E. Koudelková, s. 73.

⁵⁷ J. JEŽEK, *Josef Myslimír Ludvík*, s. 9; ABiHK, Biskupská knihovna Biskupství královehradeckého, *Catalogus universi Cleri episcopalis dioeceseos Reginaehradecensis*, 1820.

3 Josef Myslimír Ludvík jako kněz a jeho působišťe

3.1 Náchod

Prvním kněžským působišťem Josefa Myslimíra Ludvíka bylo město Náchod a tamní děkanství, kde pobýval od roku 1820.⁵⁸ Náchodské děkanství bylo v té době obsazeno čtyřmi kněžskými, a to děkanem, prvním a druhým kaplanem, a k tomu ještě kaplanem zámeckým.⁵⁹ Za celý svůj život kněz J. M. Ludvík působil dohromady ve čtyřech farnostech. Všechny farnosti spadaly pod náchodský vikariát.⁶⁰

3.1.1 Městským kaplanem

Ludvík nastoupil do duchovní služby jako druhý kaplan k tamnímu náchodskému kaplanovi Josefu Regnerovi, kterého znal již z dob studia na broumovském gymnázium a s nímž si vytvořil za dob společného kaplanování blízký přátelský vztah.⁶¹ Josef Regner byl o dva roky starší kněz. Z jeho životopisu a také charakteristiky jeho osobnosti a jeho životního zaměření, které jsou popsány v knize *Zanechali stopu*, lze usoudit, že si byli s J. M. Ludvíkem velmi podobní. Stejně jako Ludvík vystudoval Regner broumovské gymnázium, poté se v Praze věnoval dva roky studiu filozofie a následně studoval teologii tamtéž. Vysvěcen na kněze byl v Hradci Králové, jen o dva roky dříve než J. M. Ludvík, a to v roce 1917. Jeho prvním kněžským domovem se stal, stejně jako u Ludvíka, Náchod. Oba si jsou podobní i ve snaze zlepšovat úroveň školství, hospodaření, či v tom, že byli i literárně činní a přispívali do různých časopisů.⁶²

Desetileté období, které začínající kněz strávil v náchodském působišťi, bylo velice plodné. Jedním z důvodů je i již zmíněný fakt, že měl po svém boku svého přítele, spolukaplaana Josefa Regnera.⁶³ Výsledkem spolupráce dvou náchodských kaplanů, kteří měli blízký vztah k přírodě,⁶⁴ byl např. nově vzniklý park pod náchodským zámekem. Mezi náchodským

⁵⁸ *Náchodští duchovní [archiv]*, Římskokatolická farnost – děkanství Náchod, Římskokatolická farnost Studnice, <https://www.farnostnachod.cz/kronika/knezi-kteri-pusobili-ve-farnosti/> (16. 4. 2024).

⁵⁹ ABiHK, Biskupská knihovna Biskupství královehradeckého, *Catalogus universi Cleri episcopalis dioeceseos Reginahradecensis*, 1820; A. FETTERS – E. KOUDELKOVÁ, *Zanechali stopu*, s. 143.

⁶⁰ Pod náchodský vikariát spadal: Hronov, Hořičky, Úpice, Broumov, Heřmanice, Martínkovice, Verněřovice, Boušín, Bezděkov nad Metují, Chvalkovice, Hořičky, Červený Kostelec, Machov, Náchod, Police nad Metují, Rtyň v Podkrkonoší, Česká Skalice, Studnice a Hajnice; ABiHK, Biskupská knihovna Biskupství královehradeckého, *Catalogus universi Cleri episcopalis dioeceseos Reginahradecensis*, 1833, s. 10.

⁶¹ ABiHK, Biskupská knihovna Biskupství královehradeckého, *Catalogus universi Cleri episcopalis dioeceseos Reginahradecensis*, 1820–1821.

⁶² A. FETTERS – E. KOUDELKOVÁ, *Zanechali stopu*, s. 143.

⁶³ Kněz Josef Regner, také nazýván jako Josef Regner Havlovický, se stal předlohou hlavní postavy patera Havlovického v čtyřdílné románové kronice *U Nás*, kterou napsal hronovský rodák Alois Jirásek; Bedřich PROFELD, *Josef Regner: život a dílo patera Havlovického z Jiráskovy kroniky "U nás"*, Praha 1925.

⁶⁴ J. M. Ludvík se věnoval i sadařství a roubování, kterému učil i ostatní; J. OPELÍK – V. FORST – L. MERHAUT, *Lexikon české literatury*, s. 1226.

děkanstvím a zámek se tehdy nacházel pustý kopec. Regner, který se snažil být dobrým hospodářem i v oblasti péče o přírodu a zeleň, se rozhodl iniciovat přeměnu tohoto místa na rozsáhlý přírodní prostor.⁶⁵ A tak ve spolupráci s obcí a i nově příchozím kaplanem Ludvíkem, byl kopec osázen keři, květinami, stromy a byly zde vybudovány stezky, lavičky a altány pro odpočinek.⁶⁶ Ludvíkovu součinnost v rámci zvelebování tohoto místa dokládá i knězova poznámka v opisu přání k svátku od Magdaleny Dobromily Rettigové, kde se zmiňuje, že na kopci vytvořil nové cesty a také květinovou zahrádku.⁶⁷ Je však nutné zmínit, že Josef Regner byl často vnímán mnohými spíše jako hospodář než jako kněz. Kromě duchovní činnosti se věnoval výuce na školách a rozvoji řemesla, například tkalcovství. K péči o přírodu vedl i chlapce, které učil roubovat.⁶⁸

Roky strávenými v Náchodě začíná Ludvíkova literární a historická činnost. Celkově se čím dál více dostává do centra českého literárního a vlasteneckého dění. Tamnímu regionu a lidem v něm se snažil prospět. Snažil se jim dopřát kvalitní četbu, šířil českou literaturu a celkově vzdělanost mezi běžnými lidmi. Příkladem jeho počínání je to, že již v roce 1821, tedy rok po přesídlení do Náchoda, dal impulz k založení české veřejné knihovny.⁶⁹ Snažil se přispět k šíření literatury mezi lidmi, a proto ze své osobní knihovny půjčoval lidem kvalitní knihy.⁷⁰ Jak je doloženo, v období náchodského působení se pater Ludvík stal členem a spoluzakladatelem Matice české v roce 1831.⁷¹

Za zmínku stojí i to, že čas v Náchodě využil k uspořádání městského archivu, který se tehdy nacházel ve velmi špatném stavu. Uspořádání a zevrubné probádání archivu Ludvíkem dokládá jeho zmínka v dopise, který směřoval F. Palackému: „[...] *přihližeje list po listu zdejší starou popálenou listownu čili archiv městský.*“⁷² Náchod měl ale i archiv zámecký.⁷³ Cenné materiály, které v obou archivech získal, využil pro své celoživotní historickou dílo.⁷⁴

⁶⁵ Dodnes je tato zelená plocha sahající od sídla děkana až po náchodský zámek pojmenována jako *Regnerovy sady* na počest svého zakladatele.

⁶⁶ A. FETTERS – E. KOUDELKOVÁ, *Zanechali stopu*, s. 143.

⁶⁷ Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha, fond Josef Myslimír Ludvík, č. přír. 2/09, Opis dopisu z r. 1825 od Magdaleny Dobromily Rettigové adresovaný Josefu Myslimíru Ludvíkovi přepsaný adresátem.

⁶⁸ A. FETTERS – E. KOUDELKOVÁ, *Zanechali stopu*, s. 143.

⁶⁹ V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 101–102; A. FETTERS – E. KOUDELKOVÁ, *Zanechali stopu*, s. 103.

⁷⁰ J. JEŽEK, *Josef Myslimír Ludvík*, s. 9.

⁷¹ Karel TIEFTRUNK, *Dějiny Matice české*, Praha 1881, s. 34.

⁷² LA PNP, fond František Palacký, Dopis z roku 1827 od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému.

⁷³ V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 101.

⁷⁴ Jak zmiňuji v kapitole *Historická a literární činnost*.

3.1.2 Zámeckým kaplanem

Funkci náhodského městského kaplana zastával Josef Myslimír Ludvík více než deset let. Poté od roku 1831 do roku 1833 působil ve funkci náhodského zámeckého kaplana, kde vystřídal ve službě již zmiňovaného Josefa Regnera, který v této funkci působil od roku 1829.⁷⁵ Náplní služby náhodského zámeckého kaplana byla mimo jiné péče o poutní místo Malé Svatoňovice. Zámečtí kaplani zde přes léto měli slouživat mše pro poutníky, kteří sem z dalek putovali. Návštěvnost poutního místa v té době dosáhla takových rozměrů, že tamní dřevěný kostel musel být přestaven. Díky Josefu Regnerovi byl v roce 1831 dřevěný kostel přestaven do kamenné podoby, aby mohl pojmut větší kapacitu věřících. V době působení J. M. Ludvíka zde v rámci finálních úprav byla v roce 1832 postavena kazatelna a dva postranní oltáře.⁷⁶ Služba v Malých Svatoňovicích byla pro J. M. Ludvíka dozajista symbolická. Vrátil se po desítkách let už jako kněz na místo, které stálo na počátku jeho možného kněžského povolání.

3.2 Studnice

V lednu 1833 byl p. Ludvík přeložen z Náchoda do pár kilometrů vzdálené obce Studnice, jako kaplan lokalista.⁷⁷ Lokalista neboli lokální kaplan byl kněz, kterému byla svěřena duchovní správa nad konkrétním místem. Titulován byl stále jako kaplan, ale byl částečně zmocněn právy farářskými.⁷⁸

Novum pro Ludvíka spočívalo v tom, že oproti Náchodu, kde působili čtyři kněží, nyní spravoval tamní farní obec sám. On byl nyní tím, kdo rozhodoval o změnách a neměl žádného představeného, jako tomu bylo u náhodského děkana. Průběh přesunu na nové působiště samotný kněz Ludvík, tehdy již bývalý zámecký kaplan, popisuje: „*dne dvacátého čtvrtého ledna ode všech osadních sudích či rychtářůw a konšelů s hodbou ze zámku na saních sprowázený, u Studnice od dítek školních a zástupů osadníkůw přiwítaný po wykonané we*

⁷⁵ Následně se stal Regner farářem v Hronově a posléze se vrátil do Náchoda jako tamní děkan; *Náhodští duchovní [archiv]*, Římskokatolická farnost – děkanství Náchod, Římskokatolická farnost Studnice, <https://www.farnostnachod.cz/kronika/knezi-kteri-pusobili-ve-farnosti/> (18. 4. 2024); ABiHK, Biskupská knihovna Biskupství královehradeckého, *Catalogus universi Cleri episcopalis dioeceseos Reginaehradecensis*, 1833, s. 10.

⁷⁶ *Historie poutního místa*, Farnost Malé Svatoňovice, <https://www.msvatonovicekostel.cz/poutn%C3%AD-m%C3%ADsto/historie> (18. 4. 2024).

⁷⁷ SOKA Náchod, f. farní úřad Studnice, *Druhá kniha Ohlášek církevních za zprávy duchovní Josefa Myslimíra Ludvíka, pastýře místního*, s. 1; ABiHK, Biskupská knihovna Biskupství královehradeckého, *Catalogus universi Cleri episcopalis dioeceseos Reginaehradecensis*, 1834, s. 13.

⁷⁸ *Slovník odborných církevních výrazů*, Církevní mapy, https://www.cirkevnimapy.cz/cirkev-v-ceskych-zemich/slovník-odbornych-cirkevnich-vyrazu/#lokální_kaplan (6. 6. 2024).

*chrámu Páně kratičké, a však srdečné modlitbě, do domu duchovního zde uveden.*⁷⁹ Ze zápisu vyplývá, že se jednalo o slavnostně pojatou událost, která měla s úctou vyprovodit oblíbeného náchodského kněze do nového domova.

I v novém působišti se Ludvík kromě kněžské činnosti věnoval studiu místní historie a jejímu sepisování. Jelikož zde působil aktivně téměř patnáct let, povedlo se mu opět Studnici zvelebit. Jak sám Ludvík zmiňuje v díle *Paměti duchovní osady Studnické*, místní kostel mu přišel velmi poničený a chudý, na což nebyl zvyklý vzhledem k tomu, že do nového působiště přišel z udržovaného prostředí náchodského děkanství. Do oprav kostela se pustil ihned po svém příchodu do Studnice. Během prvního roku od dárců získal 40 zlatých na opravy, za které nakoupil nové kostelní vybavení a nechal opravit místní ornáty a další opravy v pokračovaly i v letech následujících.⁸⁰ Kromě zahájení opravy kostela a hřbitova, inicioval opravu místní historické fary, kterou obýval, a která, jak Ludvík ve svém díle dále zmiňuje, byla společně se zahradou velmi příjemným a prostorným místem. Avšak pouze v letním období, jelikož v zimě byla fara velmi chladná.⁸¹ Na faře spolu s ním žila i hospodyně, což dokládá dopis od jeho přítele a kněze Celestina Ausobského, který ho žádá o vyřízení pozdravů právě jí.⁸² Stál při zrodu studnické školní knihovny, tak jako dříve při založení veřejné knihovny v Náchodě.⁸³ Tento fakt dokládá, že mu záleželo na šíření vzdělanosti a literatury mezi lidmi.

Především zde hlavně napsal své dílo *Paměti duchovní osady Studnické*, které bylo jakousi kronikou místního katolického společenství.⁸⁴

Cenným pramenem, který odkrývá jakým způsobem p. J. M. Ludvík přistupoval ke své vlastní kněžské službě, je *Druhá kniha Ohlášek církevních za zprávy duchovní Josefa Myslimíra Ludwika, pastýře místního*.⁸⁵ Díky tomuto prameni je možné konstatovat, že p. Ludvíkovi byla poctivost a důslednost v plnění jeho kněžských povinností vlastní. Knihu J. M. Ludvík začal vést ihned po svém nástupu do studnické lokálie v roce 1833. Po dobu devíti let každou neděli, týden co týden psal do této knihy ohlášky věnující se následujícímu týdnu. Zápis vždy obsahoval datum, informaci o církevním svátku, který na danou neděli připadá.

⁷⁹ SOKA Náchod, f. farní úřad Studnice, *Paměti duchovní osady Studnické*, list 48.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž, list 22.

⁸² LA PNP, f. Ludvík, č. přír. 2/09, Dopis z roku 1841 od Celestina Ausobského adresovaný Josefu Myslimíru Ludvíkovi.

⁸³ V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 102.

⁸⁴ J. M. LUDVÍK, *Myslimír po horách krkonošských* putující, ed. E. Koudelková, s. 73.

⁸⁵ SOKA Náchod, f. farní úřad Studnice, *Druhá kniha Ohlášek církevních za zprávy duchovní Josefa Myslimíra Ludwika, pastýře místního*, kniha č. 20.

Nechyběla ani informace, na jaký úmysl bude mše sloužena. V ohláškách byly informace různého druhu. Nedělení bohoslužby byly ve studnickém kostele slouženy od deseti hodin. Při odpoledních litaniích ve čtrnáct hodin uděloval p. Ludvík požehnání. Důležitým poznatkem je to, že tamní kaplan J. M. Ludvík pořádal lekce náboženství v kostele jak pro děti, tak i dospělé.⁸⁶ Pravidelně také chodil do místní školy, kde vyučoval hodiny náboženství, které byly převážně zvláště pro dívky a zvláště chlapce.⁸⁷ Důkazem o jeho velké snaze pečovat o výchovu mládeže v duchu katolické víry je i jeho stížnost z roku 1844, kterou napsal na poslední stranu knihy. Zde si stěžuje rodičům, že do školy a na jeho hodiny náboženství chodí z plného počtu 300 dětí pouze polovina. K rodičům směřuje tato slova: „*Co tím myslíte? Aby škola o svou dobrou pověst, kterou po několik roků vůbec má, přišla?– Či aby dívky vaše, až dorostou na Vás nařikaly?– Či aby jste se sami do pokuty neb do trestu uwedli?– Snad všescko troje!*“⁸⁸ Z tohoto úryvku lze vycítit rozrušení, které nejspíše místní kaplan v době zapisování této stížnosti pociťoval. Nakonec se na rodiče obrací již se smířlivým tónem s těmito slovy: „*Nechtějtež, abych co pastýř váš nařikati musil w tato žalostná slowa: Pane, hlásal jsem jim to, a oni nedbali; wolal jsem, a oni nepřicházeli; napomínal jsem, a oni neuposlechli! Pročež, slyšte, poslechněte a posílejte.*“⁸⁹

Poněvadž se nedochoval žádný podobný pramen z dob, kdy sloužil v jiných farnostech, není možné komparovat jeho způsob kněžské činnosti na jeho dalších působistích. Dovoluji si však konstatovat, že vzhledem k pečlivosti, která byla J. M. Ludvíkovi vlastní, téměř totožným způsobem přistupoval k poslání duchovního po celou svou kněžskou kariéru.

Ke konci jeho působení ve Studnici v roce 1846 se u něj projevila vážná nemoc jater, kvůli které musel svoje nasazení a práci umenšit. Je možné, že i právě proto, byl poslán na nové působistě, které mu mělo zajistit větší klid a odpočinek.⁹⁰ Duchovní služba Josefu Myslimíru Ludvíkovi končila ve Studnici k 30. červnu 1847.⁹¹

⁸⁶ SOKA Náchod, f. farní úřad Studnice, Druhá kniha Ohlášek církevních za zprávy duchovní Josefa Myslimíra Ludvíka, pastýře místního, s. 42.

⁸⁷ Tamtéž, s. 130.

⁸⁸ Tamtéž, poslední list knihy (nečíslovaný).

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 102.

⁹¹ SOKA Náchod, f. farní úřad Studnice, Paměti duchovní osady Studnické, kniha č. 1, hlava III, list 120.

3.3 Boušín

Presídlení do nového působiště proběhlo v červenci 1847 a bylo pro J. M. Ludvíka v rámci církevní hierarchie zcela jasným povýšením.⁹² V minulosti kaplan či kaplan lokalista se stal farářem a poprvé tak mohl spravovat „svoji“ farnost plnohodnotně a s plnými právy, které k této funkci patří. Na místní faře působil v porovnání s předchozími působišti a i předchozími místními kněžími, velmi krátce. Přesto je dobré, se Ludvíkově působení na Boušíně více věnovat, a to vzhledem k událostem, které se zde udály a kterými byl Ludvík silně ovlivněn. Navíc tyto události našly velký ohlas i v pramenech.

Boušín, v minulosti nazýván Bohušín,⁹³ je osadou a stejnojmennou farností, jejíž historie sahá s jistotou nejméně do roku 1350, kdy je o ní dochovaná první písemná zmínka. Již tehdy zde byla zaznamenaná farnost s dřevěným kostelíkem.⁹⁴ Farnost spadala, tak jako všechna Ludvíkova předchozí působiště, pod vikariát Náchod a čítala na 1 390 obyvatel hlásících se čistě ke katolickému vyznání.⁹⁵ Většina obyvatel byla pod farnost Boušín přiřazena z okolních vesnic, jelikož v této osadě v roce 1840 stálo, kromě barokního kostela Navštívení Panny Marie a hřbitova kolem kostela, pouze šest stavení. Jednalo se o tři roubené chalupy, dva zděné domy a zděná barokní faru s hospodářstvím, kterou obýval místní kněz, a kterou nechala vybudovat už zmiňovaná Anna Viktorie Piccolomini.⁹⁶

Význam této farnosti spočívala také v tom, že se jednalo o poutní místo. Pro Josefa Myslimíra Ludvíka šlo již o druhé mariánské poutní místo, kde vykonával svou kněžskou službu⁹⁷ a jak jsem uvedla, vztah k mariánským poutním místům si pěstoval od dětství. Údajný zázrak se stal roku 1464. Tehdy se prý hluchoněmá dívka, dcera Jana Litobořského se seděním na Turyni, vydala sama pěšky z turyňské tvrze na boušínský dvorec, který také patřil do majetku jejího otce. Jednou se tam vydala pěšky sama, protože se chtěla potěšit s ovečkami, které ráda navštěvovala, neboť prý pouze ty jí i přes její hluchotu a němotu a hluchost rozuměly. Cestou

⁹² V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 102.

⁹³ Boušín je současný název této osady a farnosti spadající pod obec Slatina nad Úpou. V minulosti a i v době Ludvíkova působení, však byla tato farnost a osada nazývána jako Bohušín, podle svého údajného zakladatele kladského kastelána Bohuše. Z důvodu srozumitelnosti a geografické lokalizaci je v této práci používán nynější ustálený a oficiální název Boušín; Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách*, Praha 1954, sv. I, s. 118.

⁹⁴ V. VLČKOVÁ, *Slatina nad Úpou*, s. 17–18.

⁹⁵ Obyvatelé hlásící se k jinému vyznání, než bylo katolické, nebyli zaznamenáni.; ABiHK, Biskupská knihovna Biskupství královehradeckého, *Catalogus universi Cleri episcopalis dioeceseos Reginahradecensis*, 1848, s. 19.

⁹⁶ Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, Císařské povinné otisky stabilního katastru 1 : 2 880 – Čechy: Slatina nad Úpou - dříve Slatina, 1840, https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7010-1_4 (15. 5. 2024); L. HOJNÝ, *Naše paní kněžna*, Farnost Malé Svatoňovice, https://drive.google.com/file/d/1d3u8qtz1T3vCcFF4tTsOk_F3MDPmFkq_/view (10. 4. 2024).

⁹⁷ Prvním místem byly Malé Svatoňovice, kde Ludvík sloužil mše z funkce náchodského zámeckého kaplana, jak již bylo zmíněno výše.

však zabloudila a začala se bát. Napila se z pramene vody, který v lese tekla a pomodlila se modlitbu Zdravas Maria, aby jí Panna Maria pomohla najít cestu ven. Najednou dívka slyší dosud neslýchané zvony ovcí a štěkot ovčáckého psa. Vyběhne z lesa ven a na přicházejícího pastevce volá jeho jménem: „Bárto, Bárto!“ Tak se stal údajný mariánský zázrak, kdy dcera turyňského pána začala slyšet i mluvit a díky kterému dal Jan Litobořský na Boušíně vystavět dřevěný kostel zasvěcený Panně Marii a nově obnovené farnosti i přilehlé polnosti, jelikož dřívější kostel a farnost byly zničeny za dob husitských válek.⁹⁸ Tímto údajným zázrakem se z Boušína v 2. polovině 15. století stalo poutní mariánské místo, a poutní tradici si drží až do současnosti. Zázračnou událost popisuje také Ludvíkova současnice a přítelkyně Božena Němcová ve svém díle *Babička*, jelikož Boušín je vzdálen od Ratibořic jen několik kilometrů.⁹⁹

Josef Myslimír Ludvík obýval prostornou barokní faru s hospodářstvím, která stojí vedle farního kostela. Tamní samota s pár chalupami a poetická atmosféra, kterou mu Boušín, obklopen přírodou a lesy nabízel, se mu zamlouvala.¹⁰⁰ Na druhou stranu izolace, která byla způsobena geografickou polohou farnosti, ho částečně odtrhla od společenského a kulturního života v předrevolučním období. Čas a klid, který tomuto intelektuálovi boušínská samota „nadělila“, využil k literární činnosti.¹⁰¹

Hlavní činností nového faráře měla být duchovní správa a péče o farníky, kteří byli z širokého okolí. Ti si na nového duchovního poměrně těžko zvykali a to hlavně kvůli kázáním, která pronášel během bohoslužeb. Tento vzdělaný kněz s velkým kulturním i teologickým rozhledem, jednoduše řečeno intelektuál, se stal pro místní věřící těžce pochopitelným. Velmi cenným záznamem o přijímání homilií místními věřícími, je zápis v obecní kronice, který popisuje, jak se stále mezi starousedlíky vzpomíná na jeho působení: „*osadníci místní neuznávali ho za kazatele, zajisté asi proto, že mu nerozuměli, an výklady jeho se mnoho různily od výkládání a kázání dřívějších místních kněží a farářů, čemuž byli uvyklí slyšeti a rozjímati, hlubší a čistší jádro pak evangelické bylo jim nezvyklým pokrmem.*“¹⁰²

⁹⁸ Text na kamenné desce popisující zázračné uzdravení na mariánské kapliče, Boušín; *Historie, Farnost Boušín*, <https://farnostbousin.cz/historie/> (15. 5. 2024)

⁹⁹ Božena NĚMCOVÁ, *Život Boženy Němcové: dopisy a dokumenty, I: Do roku 1848*, ed. Milan NOVOTNÝ, Praha 1951, s. 188–189; Božena NĚMCOVÁ, *Babička*, Praha 1939, s. 34–36.

¹⁰⁰ Jan Karel ROJEK, předmluva, in: J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, Hradec Králové 1857.

¹⁰¹ V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 102.

¹⁰² SOKA Náchod, f. Slatina nad Úpou, Pamětní kniha obce Slatiny nad Úpou, s. 119.

Úroveň vzdělání nebyla v 1. polovině 19. století zaměřena na vzdělávání širokých vrstev. Od roku 1805 byl v habsburské monarchii platný nový školní řád, který oproti předchozímu, nekladl za cíl důkladně vzdělávat všechny vrstvy obyvatelstva, a už vůbec ne vrstvy venkovské. Hlavní myšlenkou nového systému rakouského školství bylo, že „*Rakousko nepotřebuje vzdělané lidi, ale dobré poddané.*“¹⁰³ Ludvík byl vzdělaným mužem a vzdělání chtěl předávat i ostatním, o tom svědčí i jeho snaha šířit literaturu mezi lid v regionu. Je možné, že náročností a stylem jeho kázání měl za cíl posunout „běžný“ vesnický lid v přemýšlení i znalostech. Viděl, že lidem je, z jeho pohledu v nutném rozvoji, bráněno. Jeho způsobem, jak čelit vrchnostenským nařízením, která byla zaměřena proti vzdělávání, byla kromě duchovní a patriotické služby i jeho práce jakožto historika. Na boušínské faře trávil čas sestavováním dosud nasbíraných historických materiálů z okolních archivů s vidinou, že v budoucnu vyjde jeho největší historické dílo *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, díky kterému bude moci veřejnost poznat historii svého vlastního regionu.¹⁰⁴

S tímto osobním Ludvíkovým nastavením souvisí i jeho popis nacházející se v témže zápisu v obecní kronice, kde se píše, že to byl kněz národní, což znamenalo kladné hodnocení jeho vlasteneckého zaměření. Toto označení národní kněz, je chápáno jako kladné hodnocení jeho vlasteneckého zaměření i přes tehdejší období germanizace, Ludvík používal svůj mateřský český jazyk, což bylo místními pozitivně kvitováno. Z dnešního pohledu by se dalo říci, že se jednalo o tzv. selskou pospolitost, která byla mezi knězem a jeho farníky, kteří povětšinou pocházeli ze selského prostředí, patrná: „*nezapomněl na lid svůj ujařmený, jenž houževnatě zachovával původní svou mluvu mateřskou a obyčejně zděděné svými předky, kdežto v téže době čelnější města Česka byla téměř odnárodněna, holdujíc cizé němčině a tudíž buditelé národa mohli jen býti a také ponejvíce byly mužove z lidu.*“¹⁰⁵

3.3.1 Přepadení bandou bratří Špetlů

Nezapomenutelnou epizodou v životě Josefa Myslimíra Ludvíka při pobytu na Boušíně bylo období loupežení a přepadávání obávanou loupeživou bandou bratří Špetlů, jejímž terčem se samotný kněz také stal. Ke konci poloviny 19. století se na Českoskalicku rozmohlo zlodějství.¹⁰⁶ Loupeživá skupina bratří Špetlů byla tou nejobávanější pro obyvatele Boušína a vedlejší Slatiny nad Úpou,¹⁰⁷ ta byla nejčastějším terčem jejich loupeživých výprav. Hlavním

¹⁰³ Miroslav SOMR, *Dějiny školství a pedagogiky*, Praha 1987, s. 157–158.

¹⁰⁴ SOkA Náchod, f. Slatina nad Úpou, Pamětní kniha obce Slatiny nad Úpou, kniha č. 2, s. 120.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ V. ŘEZNÍČEK, *Lidový soud nad zloději na Skalicku r. 1848*, in: *Český lid*, s. 117–121.

¹⁰⁷ Tehdy známá pod názvem Slatina.

vůdcem této skupiny byl Jan Špetla bydlící v Řehákovské chalupě v nedalekých Končinách. Právě u něj se v noci shromažďovali zloději z okolí, aby se poté společně vydali na lup. Obava z této skupiny byla na místě. Tehdejší atmosféru a průběh loupení lze popsat díky záznamu v Pamětní knize obce: „*Byly to smělci neobyčejně drzí a odvážlivý, podkopávali se aby kradly co vzíti se dalo, ano i zbraní pomáhali sobě ve svých loupežích. Ve Slatině a jiných osadách působili úděs, a nebylo snad noci, aby druhého dne nebylo slyšeti o novém vloupání a krádeži.*“¹⁰⁸ Úřady na kriminální činnost Špetlovy bandy nereagovali a i z toho důvodu se museli vesničané bránit sami svépomocí. Noci trávili vzhůru a hlídali svůj dům a majetek „*škopíčky na hlavách s podávkami,*¹⁰⁹ *na krátkých násadách v ruce třímající*“.¹¹⁰ Jak slyšeli nějaký hluk zvenčí, vyběhli ven zkontrolovat, zda se nejedná o Špetly.¹¹¹

Násilí a loupeže Špetlové vykonávali převážně ve Slatině nad Úpou, která spadala pod boušínskou farnost. Špetlové neměli žádné zábrany, které by je odrazovaly od přepadení kněze a tak si jejich řádění okusil na vlastní kůži i samotný pater Ludvík v září 1847. Stalo se tomu tak pouhé dva měsíce po jeho přistěhování se ze Studnice.¹¹² Věděl, že vůdce bandy Jan Špetla, spadá pod jeho farnost. Proto se rozhodl, že během bohoslužeb bude využívat svá kázání k promluvám proti zlodějům a jejich loupení. Tímto si je na sebe však poštvál a reakce zlodějů na sebe nenechala dlouho čekat. K přepadení došlo během poledne na boušínské faře, zrovna v době, kdy se místní farář chystal k obědu. Loupení se účastnila celá skupina i se svým vůdcem Janem Špetlou. Všichni vtrhli do fary, kde snědli vše, co se tam nacházelo a zapili to mešním vínem. Vykradli celou faru a na připravený vůz naložili vše, co uloupili. Toto přepadení bylo nejspíše pro kněze Ludvíka o to potupnější, že ho dokonce vysvlékli z oděvu a bot a nechali ho pouze ve spodním prádle. Oloupenému knězi nezapomněli sdělit, že se jedná o odplatu za jeho kázání proti nim.¹¹³ J. M. Ludvík ve své *knize Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho* věnuje bandě bratří Špetlů a jejímu konci krátký odstavec textu. Je však zajímavé, že se v něm o svém zážitku z přepadení nezmiňuje, ačkoliv do knihy přidával i své osobní vzpomínky, jak tomu bylo například v již zmiňované části o ruských kozácích v Broumově.¹¹⁴

¹⁰⁸ SOkA Náchod, f. Slatina nad Úpou, Pamětní kniha obce Slatiny nad Úpou, kniha č. 2, s. 118.

¹⁰⁹ Typ vidlí.

¹¹⁰ SOkA Náchod, f. Slatina nad Úpou, Pamětní kniha obce Slatiny nad Úpou, kniha č. 2, s. 118–119.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² V. ŘEZNÍČEK, *Lidový soud nad zloději na Skalicku r. 1848*, in: *Český lid*, s. 117–121.

¹¹³ Archiv farnosti Boušín, List popisující vyloupení Boušínské fary (opis).

¹¹⁴ J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, s. 319.

Po zlodějské akci na boušínské faře Špetlova banda loupila ještě několik dalších měsíců. Její konec přišel na konci května 1848. Jejich poslední, a také pro ně osudnou akcí, se stalo loupení u hospodáře Bartoše v nedaleké vesnici Mezleč. Ta však byla, překvapivě pro ně, neúspěšná. Špetlové se při akci rozutekli, poté, co jejich výstřel na Bartoše, který se jim chtěl postavit, uslyšeli okolní sousedé a začali se k Bartošově chalupě sbíhat. Podle Václava Řezníčka jeden z aktérů na místě ztratil čepici a díky jeho následnému zadržení, se povedlo zjistit další informace ohledně jmen členů bandy a také informace o tom, kde se nachází její vůdce Jan Špetla. Tím začala operace na dopadení zlodějí, kteří tamní lid dlouhou dobu sužovali. Důležité je však zmínit, že nešlo o operaci, kterou by vedly úřady či jiná státní instituce. O dopadení a odsouzení špetlovské bandy se zasloužil zdejší lid, který byl neochotou úřadů řešit předchozí zločiny, tak popuzen, že vzal pomyslné právo do svých rukou.¹¹⁵ V březnu revolučního roku 1848 začaly vznikat na různých místech v Čechách Národní gardy, aby byl zajištěn klid a pořádek na území.¹¹⁶ Národní garda byla ozbrojenou občanskou skupinou. Jedna garda vznikla i v blízké vesnici Hoříčky a na začátku června se v čele s velitelem Pichem vydala zlodějskou bandu polapit. To se jim povedlo a část členů zajali.¹¹⁷

Jak dále den po dni „proces“ se Špetlovou bandou probíhal, v tom se prameny rozcházejí. Shodují se však v tom, že hlavní slovo v celém procesu měl obyčejný lid, jelikož úřady do té doby nijak nezasáhly. Zloději byli po několika dnech tvrdého zacházení bez smilování ubiti a ukamenováni za vesnicí Mečov, kde se na ně lidé, plní zloby za všechny krádeže a ohrožení vrhli.¹¹⁸ Lidé tak v pomyslném lidovém soudu rozhodli o osudu členů zlodějské skupiny a vynesli nad nimi rozsudek smrti, který sami vykonali. Zbídačená a zkrvavená těla zlodějí byla pohřbena na boušínském hřbitově 12. června, přesně vedle toho kostela, v kterém se kázalo proti jejich činům. Zbytek členů skupiny, které se nepovedlo do té doby chytit, byli postupem času dopadeni a postupně bylo na Českoskalicku loupení skoro vymýceno.¹¹⁹

Kněz Josef Myslimír Ludvík byl v době usmrcení a následného pohřbení několika členů skupiny na Boušíně stále tamním farářem. Farář, který byl touto bandou sám násilně okraden

¹¹⁵ V. ŘEZNÍČEK, *Lidový soud nad zloději na Skalicku r. 1848*, in: *Český lid*, s. 117–121.

¹¹⁶ *Gardy národní*, Bibliografie dějin Českých zemí, Praha 2022, <https://biblio.hiu.cas.cz/records/7178dca3-ba09-41ab-8af5-c6dec00e5133> (15. 5. 2024)

¹¹⁷ V. ŘEZNÍČEK, *Lidový soud nad zloději na Skalicku r. 1848*, in: *Český lid* s. 117.

¹¹⁸ Jenom ve Slatině nad Úpou v době od listopadu 1847 do března 1848 proběhlo přes 30 nočních krádeží; Tamtéž, s. 119.

¹¹⁹ V. ŘEZNÍČEK, *Lidový soud nad zloději na Skalicku r. 1848*, in: *Český lid* s. 118–119; SOkA Náchod, f. Slatina nad Úpou, Pamětní kniha obce Slatiny nad Úpou, kniha č. 2, s. 119.

v matrice zemřelých píše pod zápis o zabití třech zlodějů tuto shrnující větu: „*Běda, když netresce, kdo trestati má, pak musí trestati, kdo nemá!*“¹²⁰

Spisovatel Alois Jirásek, rodák z Náchodska, se událostmi spojenými se loupežnou bandou Špetlů nechal inspirovat a v roce 1890 napsal povídku *Gardista*, v které líčí příběh „pana Klimenta“, který je přítomen lidovému soudu se Špetly. Sice se jedná o povídku, tedy beletrii a ne o pramen či literaturu faktu, avšak tak jako v kronice *U Nás* využívá Jirásek prostředí Boušína a tamní historii, v povídce *Gardista* dokonce výslovně zmiňuje boušínského faráře Josefa Myslimíra Ludvíka, a proto je důležité se jí více věnovat.¹²¹

Josef Myslimír Ludvík zde vystupuje v konečné fázi povídky, kdy přijíždí večer z Náchoda, kde se dozvěděl radostné noviny o dění v Praze.¹²² Po svém příjezdu se v noci dozvěděl, že došlo k střetu mezi lidmi a gardou se zloději, a tam vysílá svého posla, aby zjistil více informací. Ten se vrací se sdělením, že zloději jsou po smrti, kterou vykonal obyčejný lid a Ludvík musel po radostných zprávách z Prahy vyslechnout zprávu smutnou „...*jak lid zneužil nenadálé a nezvyklé volnosti.*“¹²³

Poté v povídce následuje pasáž, kdy v tutéž noc přichází na Boušín žena v doprovodu do krve zbitého „pana Klimenta“, který veze trakař, na kterém leží mrtvý muž. Oba mužové nebyli zloději, ale vzhledem k tomu, že se postavili proti běsnícímu davu, tak byli rozběsněnými lidmi zbiti také. Dále se v povídce píše, že Ludvík s tamní hospodyní, která s ním bydlela na faře pomáhali s ošetřením „pana Klimenta“ a pak dalších zbídačených mužů, kteří sem byli postupně dovezeni.¹²⁴

Nejspíše zážitky, které na boušínské samotě zažil a špatný zdravotní stav, který zhodnotil se svým lékařem, tehdy více než padesátiletého kněze Ludvíka přiměly k tomu, že se úřady místního faráře vzdal a podal žádost o penzi. V polovině října revolučního roku 1848 mu bylo vyhověno a byla mu vyměřena penze 300 zlatých konvenční měny. Na začátku prosince téhož roku se odstěhoval ze samoty do obce Malá Skalice, kam byl přeložen a kde si měl dopřát většího odpočinku.¹²⁵

¹²⁰ V. ŘEZNÍČEK, *Lidový soud nad zloději na Skalicku r. 1848*, in: *Český lid*, s. 121.

¹²¹ A. JIRÁSEK, *Z různých dob*, s. 109–175.

¹²² Jelikož se jednalo o první polovinu června 1848, mohlo se jednat události spojené s děním okolo Slovanského sjezdu.

¹²³ A. JIRÁSEK, *Z různých dob*, s. 167.

¹²⁴ Tamtéž, s. 168–170.

¹²⁵ J. K. ROJEK, předmluva, in: J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkùv jeho*; V. VLČKOVÁ. *Česká Skalice*, s. 102.

3.4 Malá Skalice

V polovině 19. století se Josef Myslimír Ludvík přestěhoval do Malé Skalice¹²⁶, což byla obec nacházející se vedle města Česká Skalice.¹²⁷ V Malé Skalici zastával funkci fundisty, která byla uvolněna po smrti kněze Františka Hurdálka, který byl vášnivým pěstitelům jirínek, jež tou dobou byly mezi vlastenci velmi oblíbené. Byl jedním z hlavních zakladatelů slavných jirínkových slavností v České Skalici.¹²⁸ Jedním z pěstitelů a také iniciátorů slavností byl i J. M. Ludvík.¹²⁹

Fundistou se stával kněz, který byl již starý či vážně nemocný, a nemohl tak pro svůj stav plně vykonávat službu spojenou s celkovou správou farnosti. Praxe poslat staršího či nemocného kněze právě do Malé Skalice byla častá, jelikož Ludvík se stal v pořadí již dvanáctým fundistou, který zde působil. Počátek maloskalické fundace sahá až ke knězi Janu Karlu Bernadovi Pfeifferovi. Po něm byla fundace nazvána jako tzv. Pfeifferovská fundace, jelikož byl jejím zakladatelem a tím pádem i prvním maloskalickým fundistou. Založil ji po 26 letech své kněžské služby částkou 5 000 K. Touto částkou byli finančně zajištěni jeho budoucí pokračovatelé, jelikož jim připadly úroky, které z této prvotní částky vzešly. I proto se říká, že tamní fundisté žili „pod ochranou Pfeifferovské fundace“.¹³⁰

Ludvík byl pro svůj zhoršující se zdravotní stav poslán do Malé Skalice, kde mu prostředí místní farnosti mělo dopřát většího klidu a odpočinku. Prameny zachycující povinnosti Josefa Myslimíra Ludvíka jakožto tamního fundisty, neexistují, avšak jistě se mnoho nelišili od povinností jeho předchůdce kněze–fundisty Františka Hurdálka. Ten měl za úkol sloužit ranní bohoslužbu každou neděli a o církevních svátcích v 9 hodin. Dalším jeho úkolem bylo pomáhat místnímu faráři či kněžím, když bylo potřeba.¹³¹ Jak je z tohoto výčtu viditelné, J. M. Ludvíkovo kněžské časové vytížení značně kleslo.

¹²⁶ Taktéž nazývána jako Skalička.

¹²⁷ V roce 1942 byla dřívější samostatná obec Malá Skalice sloučena s městem Česká Skalice a stala se tak městskou částí. Proto se v literatuře věnující se J. M. Ludvíkovi spíše píše o České Skalici a v dobových materiálech zase o Malé Skalici; *Historie města Česká Skalice*, Česká Skalice, https://www.ceskaskalice.cz/e_download.php?file=data/multipage/editor/editor-79-352-cs_2.pdf&original=Historie%20m%C4%9Bsta%20%C4%8Cesk%C3%A1%20Skalice (25. 5. 2024)

¹²⁸ Eva ZÁLEŠÁKOVÁ, *Setkání nad knihou: Osobnosti České Skalice*. in: Adalbert 31, Semtín 2021, č. 1, s. 18–19, https://www.bihk.cz/sites/default/files/ke-stazeni/2021/02/Adalbert%201-2021%20web_1.pdf (25. 5. 2024).

¹²⁹ J. OPELÍK – V. FORST – L. MERHAUT, *Lexikon české literatury*, s. 1226.

¹³⁰ E. ZÁLEŠÁKOVÁ, *Setkání nad knihou*, s. 18–19, https://www.bihk.cz/sites/default/files/ke-stazeni/2021/02/Adalbert%201-2021%20web_1.pdf (25. 5. 2024).

¹³¹ Václav ŘEZNÍČEK, *O vzniku a zániku »jirínkových slavností« v České Skalici*, in: Český lid 21, č. 1, s. 5–17.

Dominantou českoskalické¹³² farnosti byl farní kostel Nanebevzetí Panny Marie a tzv. Malá fara v jeho těsné blízkosti, která se stala pro Ludvíka posledním domovem.¹³³ Tato barokní fara byla postavena v roce 1731 a nahradila tak dřívější starou faru. Od počátku 19. století začala sloužit kněžím ve výslužbě – fundistům, kteří bydleli v prvním patře fary nad bytem kostelníka, který obýval přízemí. Historii a vzniku této fary se věnoval i její nový nájemník J. M. Ludvík.¹³⁴

Klid a zabezpečení, které mu fundace přinesla, využil ke své další práci jakožto spisovatele a historika. Pracoval na svých dosavadních sbírkách, které třídil a sestavoval. Dopisoval si s dalšími literáty, ale hlavně v Malé Skalici dokončoval své největší dílo zabývající se historií Náchodska *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*. V roce 1854 zahájil vážné jednání s nakladatelem Jaroslavem Pospíšilem o podmínkách vydání svého díla. Konečného vydání monografie, která už byla za jeho života mnohými očekávána a dokonce i předplacena, se však Josef Myslimír Ludvík nedočkal.¹³⁵

Římskokatolický kněz, spisovatel, historik a vlastenec Josef Myslimír Ludvík zemřel 1. ledna 1856¹³⁶ na Slavnost Matky Boží, Panny Marie, ve věku nedožitých 60 let. I když byl Josef Myslimír Ludvík staršího věku, přesto byla jeho smrt nečekaná a náhlá. Den před svojí smrtí, 31. prosince 1855 byl v Náchodě, kde se ještě viděl a mluvil se svými sourozenci. Svou poslední bohoslužbu sloužil odpoledne na Nový rok v Malé Skalici. Osudnou mu byla mozková mrtvice, která následující noci postihla.

Pohřeb J. M. Ludvíka, jenž se konal 5. ledna 1856 byl velkou událostí. Smuteční bohoslužba proběhla v maloskalickém kostele, ve kterém posledních pár let vykonával pater Ludvík kněžskou službu. U oltáře sloužilo 18 kněží a kostel byl zaplněn řadou Ludvíkových přátel a známých. Místem jeho posledního odpočinku je tamní hřbitov nacházející se hned vedle kostela. Jak již bylo řečeno, jeho životní historické dílo *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův* bylo vydáno posmrtně v roce 1857 Pospíšilovým nakladatelstvím. Úkol

¹³² V tehdejší době byla nazývána jako farnost Skalice; ABiHK, Biskupská knihovna Biskupství královehradeckého, *Catalogus universi Cleri episcopalis dioeceseos Reginaehradecensis*, 1850, s. 25.

¹³³ V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 102.

¹³⁴ *Malá fara*, Česká Skalice, <https://www.ceskaskalice.cz/o-ceske-skalici/muzeum-a-pamatky/ceskoskalicke-pamatky/mala-fara-352cs.html> (26. 5. 2024)

¹³⁵ LA PNP, f. Ludvík, č. přír. 2/09, Dopis z roku 1854 od Jaroslava Pospíšila adresovaný Josefu Myslimíru Ludvíkovi.

¹³⁶ Historička Věra Vlčková uvádí jako datum Ludvíkova úmrtí 1. leden 1857, které však považuji za mylné. V odborné literatuře, a hlavně na náhrobku J. M. Ludvíka a ve všech archivních pramenech, uchovaných v archivech, ale také v rodinném archivu rodiny Ottovy, je uveden datum 1. ledna 1856 či rok 1856. Proto se přikláním k stanovení data úmrtí J. M. Ludvíka na 1. ledna 1856. Zbytek informací předkládaných V. Vlčkovou shledávám pravdivými.

zdárně dokončit a vydat monografii si vzal na starost novoměstský děkan, historik a Ludvíkův přítel Jan Karel Rojek. Kniha byla vydána následující rok po smrti jejího autora v roce 1857.¹³⁷

¹³⁷ Zajímavostí je, že podobný životní směr stihl i synovce J. M. Ludvíka, který měl i stejné jméno, a který svého strýce p. J. M. Ludvíka velmi ctil. Římskokatolický kněz Josef Ludvík (*1827) se narodil také v Dolanech. Stal se osobním děkanem a ve stáří se také stal farářem na odpočinku a dožíval jako fundista na stejné faře v Malé Skalici, jako jeho strýc; V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 102–103.

4 Josef Myslimír Ludvík jako spisovatel, historik a vlastenec

Římskokatolický kněz Josef Myslimír Ludvík se kromě životního povolání a poslání, jímž mu byla duchovní služba a s tím spojená správa svěřených farností, věnoval i historii. Z dnešního pohledu a hlavně s přihlédnutím na všechny dochované prameny a materiály, které Ludvík během svého života sepsal, se dá říci, že pro něj historické bádání a sepisování regionální historie byly posláním taktéž. Historiografie pro něj byla po kněžství jeho nejdůležitější činností.

Jako literát však nebyl pater Ludvík pouze historikem. Ludvíkova literární tvorba je co do typů literárních žánrů velmi různorodá. Ludvík nepsal pouze odborná historická díla, ale tvořil i lyrické básně, bajky či epigramy. Z prózy převažují krátké povídky a vyprávění a prózu jiných autorů také překládal.¹³⁸ Ovládal, kromě českého jazyka, i jazyk německý, francouzský a anglický a své lingvistické znalosti využíval jak k překladatelské, tak i historické činnosti.¹³⁹

Ludvík žil v době českého národního obrození a celý jeho dospělý intelektuální život je protknut vlasteneckou nití. Aktivně se historickým, literárním a vlasteneckým činnostem věnoval od let strávených na hradeckém kněžském semináři a následně celý život až do své smrti. Josef Ludvík po celou dobu své aktivní literární činnosti používal vlastenecké jméno Myslimír, kterým se podepisoval pod svá díla. Jméno Myslimír, mělo tak jako ostatní vlastenecká jména, symbolizovat kladné lidské hodnoty. Osobním heslem Josefa Ludvíka se od této doby nejspíše stala mírnost až holubičí povaha. Toto jméno přijal pod vlivem svého učitele na královehradeckém semináři, obrozence Josefa Liboslava Zieglera,¹⁴⁰ jenž stál na počátku Ludvíkova vlasteneckého a literárního směřování.¹⁴¹

Po celý dospělý život Ludvík podporoval českou literární tvorbu. Důležitý je rok 1831, kdy se J. M. Ludvík stal 21. spoluzakladatelem Matice české a tímto krokem jasně ukázal podporu českojazyčné literární produkci.¹⁴²

Přínosem této kapitoly je, že se doposud v žádné literatuře komplexně nezpracovává Ludvíkovo literární dílo a ve své podstatě i Ludvíkova literární tvář. V této kapitole jsou

¹³⁸ J. OPELÍK – V. FORST – L. MERHAUT, *Lexikon české literatury*, s. 1226.

¹³⁹ *Ludvík, Josef Myslimír, 1796-1856*, Databáze Národní knihovny ČR, https://aleph.nkp.cz/F/YMB833HN7FKKNVM5AH91F38TSEFMYNNAFK1BUKVBVF792HDARRNQ-54213?func=acref&acc_sequence=000243036 (10. 6. 2024).

¹⁴⁰ Viz s. 22.

¹⁴¹ J. M. LUDVÍK, *Myslimír po horách krkonošských putující*, ed. E. Koudelková, s. 73; Vladimír MACURA, *Znamení zrodu: české obrození jako kulturní typ*, Praha 1983, s. 143.

¹⁴² K. TIEFTRUNK, *Dějiny Matice české*, s. 34; V. VLČKOVÁ, *Česká Skalice*, s. 101–102.

využity prameny z několika zdrojů i dosud neuveřejněné prameny. Díky nim je umožněno nahlédnout na J. M. Ludvíka jako prozaika, básníka, překladatele, historika i niterného vlastence.

Právě této tváři kněze Josefa Myslimíra Ludvíka je věnována následující kapitola.

4.1 Časopisecká činnost

Ludvíkova literární tvorba započala publikováním jeho příspěvků do řady časopisů. Časopisecké činnosti se věnoval už od svých seminárních let a aktivním přispěvatelem zůstal po celý život. Jeho texty se v průběhu let objevily v téměř dvaceti periodikách. Jednalo se o časopisy *Rozmanitosti* (1818); *Pražské noviny* (1819); *Kremériusovy císařské, královské, vlastenské noviny* (1819–21);¹⁴³ *Hyllos-Dobrozvěst* (1819); *Hyllos* (1820–21); *Čechoslav* (1820–25, 1831); *Dobroslav* (1821); *Almanach aneb Novoročenka* (1823–24); *Přítel mládeže* (1825–39); *Poutník slovanský* (1826); *Rozličnosti* (1826–33); *Časopis Českého museum* (1828–45); *Krok* (1831); *Česká včela* (1831, 1841–42); *Květy české* (1834), pokračovatelem *Květy* (1835–45); *Věvec ze zpěvů vlastenských* (1839); *Časopis pro katolické duchovenstvo* (1842–43) a *Školník* (1855). Jak z názvů časopisů vyplývá, jednalo se o české časopisy, které byly často buditelsky zaměřeny. Dále šlo o časopisy, které se věnovaly pedagogické tematice a tematice určené pro katolické duchovenstvo. Články byly často beletristické či naučné. Z dochovaných tisků vyplývá, že nejvíce psal v době, kdy žil a působil v Náchodě a ve Studnici. V poslední dekádě svého života už nebyl tak častým přispěvatelem a nejspíše se věnoval shromažďování kolekce materiálů a spisů pro jeho nejznámější dílo *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*.¹⁴⁴

Jelikož je Ludvíkova literární tvorba velmi obsáhlá, a to obzvláště ta časopisecká, budou zmíněny a analyzovány vybrané čtyři Ludvíkovy příspěvky. Každý článek je z jiného období jeho literární tvorby. Dále je každý tematicky odlišný a je určen jinému typu čtenáře. Z toho důvodu je pro analýzu vybrán historicky první vydaný článek napsaný J. M. Ludvíkem v roce 1818, kdy byl mladým seminaristou. Jedná se o povídku s dobrodružnými motivy, ale i morálním přesahem. Následně je vybrán cestopis vydávaný na pokračování z roku 1824, kdy byl J. M. Ludvík stále začínajícím knězem. Josef Myslimír Ludvík se zde projevuje jako dobrodruh, ale i jako básník a obrozenec. Třetí článek je již z roku 1845. Jedná se o dobu, kdy byl J. M. Ludvík již nejen zkušeným knězem, ale stejně tak i literátem. Prostor zde dostal historický článek, protože publikování historických pojednání je jeho tvorbě vlastní. Posledním vybraným článkem je opět článek z historickou tematikou z roku 1855 a je posledním Ludvíkovým vydaným článkem. Časopis, ve kterém byl článek publikován, cílil primárně na katolické pedagogy a vychovatele v královehradecké diecéze. Stať se týkala historie školství.

¹⁴³ Takto se noviny jmenovaly v roce 1819 a v roce 1820, poté se jejich název často měnil.

¹⁴⁴ J. OPELÍK – V. FORST – L. MERHAUT, *Lexikon české literatury*, s. 1226.

Díky tomuto výběru je možné představit Ludvíkovu literární variabilitu a vývoj.

4.1.1 Rozmanitosti (1818)

Historicky prvním vydaným textem z pera Josefa Myslimíra Ludvíka je povídka *Hrůza pustiny*¹⁴⁵ vydaná v roce 1818 ve sborníku *Rozmanitosti: zbjrka wsseho Vžitečného a Obweselugjýho k sslechtěnj srdce, wybraussenj rozumu a obweselenj mysli*,¹⁴⁶ který byl v daném roce vydáván v několika svazcích a text v něm byl tištěn švabachem. Důležité je zmínit, že v té době byl J. M. Ludvík pouze seminaristou na královehradeckém bohosloví, tedy stále studentem, kterému bylo lehce přes dvacet let. Ve sborníku se nacházejí texty mnohých jiných autorů, mimo jiné v dřívějším svazku i texty Josefa Liboslava Zieglera.¹⁴⁷ Ziegler v té době působil v semináři v Hradci Králové a se svým studentem Josefem byl v kontaktu. Ludvík se pod zmíněným textem podepisuje už i svým vlasteneckým jménem jako Jozef Myslimír Ludwík. Je dosti pravděpodobné, že právě díky Zieglerovi se Ludvík poprvé dostal k publikování svého textu do *Rozmanitosti*.

Děj pětistránkové povídky nazvané *Hrůza pustiny* se možná i trochu překvapivě, odehrává na Blízkém východě a nejpravděpodobněji někde mezi městy Aleppo a Bagdád, kde je rozlehlá poušť. Hlavní postavou je pocestný Karré, který si k sobě jako doprovod arabskou pouští vybral arabského průvodce Ugi=Hassema. Putují náročnou cestou pouští, kde jim chybí voda a velmi žízní. Navíc studánky, na které cestou narazí, jsou intoxikované a tudíž nebezpečné k pití. Po cestě narazí na kolonu čítající na 20 pacholků a 100 velbloudů, kteří nesou na svých hrbech dohromady 200 mladých dívek ve věku 12–15 let. Kolonu vede Turek, který dívky pocházející z oblastí Řecka, Arménie a Gruzie zakoupil a vychoval v Aleppu a míní je prodat se ziskem v Bagdádu Peršanům a Arabům. Avšak na cestě pouští jim došla voda a dívky postupně umírají žízní i následkem celkově špatných podmínek. Když to Karré a jeho společník vidí, radí Turkovi, aby poslal část pacholků s velbloudy do vrchovin, kde se nacházejí čisté a neotrávené studánky. Turek ze strachu, že by mu tamní Arabové dívky sebrali, jejich radu neuposlechl. Karré s Ugi=Hassemem se od kolony plně úpějících dívek

¹⁴⁵ Josef Myslimír LUDVÍK, *Hrůza pustiny*, in: Jan Hýbl (ed.), *Rozmanitosti: zbjrka wsseho Vžitečného a Obweselugjýho k sslechtěnj srdce, wybraussenj rozumu a obweselenj mysli*, Praha 1818, sv. M., s. 71–75.

¹⁴⁶ *Rozmanitosti: sbírka všeho Užitečného a Obvesulujícího k šlechtění srdce, vybroušení rozum a obveselení mysli*; Sborník vycházel ve více svazcích ročně a byl vydáván u různých vydavatelů.

¹⁴⁷ Josef Liboslav ZIEGLER, *Ožilst víry křesťansté v Azii*, in: Jan Hýbl (ed.), *Rozmanitosti: zbjrka wsseho Vžitečného a Obweselugjýho k sslechtěnj srdce, wybraussenj rozumu a obweselenj mysli*, Praha 1818, sv. H., s. 3–8.

oddělili a se zarmoucením a myšlenkou na zbytečné utrpení a nejspíše i smrt těchto dívek se vydali dál na svoji cestu.¹⁴⁸

Tato spíše drobná povídka se dá zařadit do dobrodružného epického žánru, jelikož děj je zasazen do exotického a orientálního prostředí na Blízkém východě. Dobrodružnost je jasně zřetelná v cestě hlavního hrdiny. Následně autor čtenářům nabízí náhled nejen na orientální prostředí, ale také na kulturní kontext a rozdíly mezi etnickými skupinami nacházejícími se na Blízkém východě. Hlavní hrdina společně se svým průvodcem putují pouští a musí čelit výzvám, například v podobě nedostatku vody nebo osudného setkání s kolonou. Povídka má i svůj psychologický a etický rozměr. Dá se nalézt například v nemorálním jednání Turka, který dívky chce pouze prodat dále pro svůj vlastní finanční zisk a na jejich stavu–nejen zdravotním–mu v podstatě nezáleží. V postavách Karrého a Ugi=Hassema lze nalézt motiv utrpení a zoufalství, jelikož jejich soucit nad trpějícími dívkami a také jejich dobře míněnou radu o blízkosti zdroje pitné vody nechal Turek na zřetel. Celý příběh tedy končí emociálně velmi silně, jelikož obě dvě kladné postavy od kolony odcházejí s pocitem zoufalství a smutku, které je jen tak brzy neopustí.

Bohužel, žádné materiály či prameny z počátku Ludvíkovy tvorby, a to ještě z doby jeho studia na kněžském semináři, nebyly nalezeny. Proto zůstane záhadou, odkud Ludvík čerpal inspiraci, zda v jiném díle, nebo odkud čerpal přesné geografické názvy jednotlivých míst na Blízkém východě a tamní kulturní zvyklosti, zda čerpal ze svých vědomostí, nabraných během studia na gymnáziu či dále. Rozhodně lze říci, že povídka není pouhým jednoduše smyšleným dějem, ale obsahuje v sobě dobrodružné i psychologické a morální prvky, které čtenáře nutí přemýšlet. Tato snaha o myšlenkový rozvoj čtenáře se táhne celou Ludvíkovou tvorbou a všechny jím napsaná díla spojuje.

Vstup Josefa Myslimíra Ludvíka do českojazyčného literárního světa byl v kontextu jeho života poměrně náhlý a rychlý. První článek vyšel v jeho studijních letech a od té doby se vydávání jeho textů nezastavilo.

4.1.2 Čechoslav (1820–25, 1831)

V prvních čtyřech číslech časopisu *Čechoslav* vydaných v červenci 1824 vyšel cestopis Krkonoš od J. M. Ludvíka nazvaný *Myslimír, po horách krkonošských putující*. Tento

¹⁴⁸ J. M. LUDVÍK, *Hruza pustiny*, s. 71–75.

cestopis z pera J. M. Ludvíka je významný i tím, že se jedná o vůbec první domácí česky psaný cestopis po Krkonoších.¹⁴⁹

Tehdy mladý náhodský kaplan na přelomu srpna a září 1823 podnikl se svým přítelem, akademickým malířem Josefem K., pouť, která vedla přes českou i slezskou část Krkonoš. Jejich cesta sledovala okruh, který vedl z Náchoda přes Trutnov na Sněžku, odkud se vydali do slezské části Krkonoš a poté se přes Vrchlabí a Jaromeř vrátili opět do Náchoda. Cestu Ludvík v textu popisuje velice detailně, jak z časového, povětrnostního i historického hlediska. Přírodu a místa a jejich atmosféru líčí až romanticky. V cestopisu jsou i básně, jež Ludvík skládal o místech a přírodě, kterou cestou procházeli. Ludvíkův cit k přírodě je jasně patrný z jeho básně, kterou napsal při východu slunce na vrcholu Sněžky, již nazval *královnou ohromných Krkonošů*. Zde její část:

„[...] *Oudoliny ještě páry chladné pod horami tlačí,*

Oko z vejšky vidí, jak se šedivina v roklích mračí.

Zatím oko na východu v zlatých plameninách hoří,

Kdo na skále stojí, myslí, nový planet že se tvoří.

Hřebení již lemem krásným pozlacené stojí celé,

Slunce jako vítěz slavný své paprsky seje vřelé.

Veškeré tuť tvorstvo světa v sladkém srdce podnícení,

Zpěvem přírody velebné oživení.

Vážnem trnu, duchli víří s květy v nebes modřeništi,

Užasnutí prsy ouží, zabloudím-li po skalništi. [...]“¹⁵⁰

Cestopis kromě odhalení určité jemnosti a romantičnosti J. M. Ludvíka poukazuje hlavně na jeho oddanost českému jazyku a jeho rozvoji. Ludvík se totiž rozhodl cestu využít k vytvoření českých názvů pro lokality v Krkonoších, které byly z většiny pojmenovány v německém jazyce. V praxi toto počesťování vypadalo tak, že pokud místo nemělo již utvořené české jméno, vytvořil název vlastní. Například příkře táhlý kopec německy *Langenberg*, který je znám dnes jako *Dlouhý hřeben*, nazval *Táhlín* nebo německý *Brunnberg*, nynější *Studniční*

¹⁴⁹ J. M. LUDVÍK, *Myslimír po horách krkonošských putující*, ed. E. Koudelková, s. 70.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 28.

horu nazval jako *Studenec*.¹⁵¹ Vytváření Ludvíkových českých novotvarů je důkazem jeho snahy oproštění se od německého jazyka a úsilí zavést české názvosloví do běžné české mluvy.¹⁵² Postupně se uchytily překlady německých názvů, na rozdíl od pojmenování Ludvíkových. Přesto však se dají jeho názvy považovat za poměrně trefné.

4.1.3 Časopis Českého museum (1828–45)

*Časopis Českého museum*¹⁵³ byl čtvrtletník, který se obsahově věnoval širokému spektru českého národního písemnictví. Periodikum bylo zaměřeno jak beletristicky, tak i naučně. Časopis byl vydávaný také za pomoci Matice české, jíž Josef Myslimír Ludvík spoluzakladatelem. Do tohoto časopisu Ludvík přispíval, ze všech časopisů, po nejdělsí čas. Doba od prvního do posledního příspěvku je téměř 20 let, i proto je důležité toto periodikum neopomenout.

Nejspíše posledním příspěvkem do časopisu byl článek *Bitwa u Jankowa*.¹⁵⁴ Článek pojednává o bitvě, která proběhla v rámci třicetileté války 6. března 1645, a to mezi vojskem Švédska a Svaté říše římské.¹⁵⁵ Nejedná se ovšem o text, který by celý napsal J. M. Ludvík sám. Jedná se o jím sepsanou úpravu listu, který našel v archivu na náchodském zámku¹⁵⁶. Původní list byl napsán císařským polním maršálkem Melchiorem, hrabětem z Hatzfeldu, kterého ale v textu Ludvík nazývá *hrabětem z Hacfeldu, císařský generálfeldmaršálek*. Ten byl v bitvě vrchním velitelem císařských vojsk. List byl sepsán 23. března 1645 v Jihlavě jako osobní vzpomínka na bitvu, které byl před pár týdny účasten.¹⁵⁷ Osobní vzpomínku maršálka Ludvík zeditoval. Nechal ji bez úpravy, v plném znění ji přepsal a ponechal jako hlavní text článku. Co je však Ludvíkovým příspěvkem, jsou poznámky, umístěné pod čarou, které

¹⁵¹ J. M. LUDVÍK, *Myslimír po horách krkonošských putující*, ed. E. Koudelková, s. 7, 36.

¹⁵² V srpnu roku 2023 proběhl nultý ročník a na srpen 2024 je plánován první ročník pochodu *Putování s Myslimírem Ludvíkem po Krkonoších*, který si klade za cíl na etapy projít celou trasu pouti, kterou J. M. Ludvík v roce 1823 podnikl; rozhovor s Jitkou Ottovou vedený autorkou v Dolanech dne 2. 6. 2024.

¹⁵³ Časopis často měnil své názvy. Vždy se však jednalo o časopis, který byl spojen s Národním muzeem. Nesl název: *Časopis Společnosti Vlastenského muzeu v Čechách* (1827–30); *Časopis Českého museum* (1831–53); *Časopis Českého muzea* (1854); *Časopis Muzea Království českého* (1855–1922) aj; Vladimír FORST, *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce, I: A - G*. Praha 1985, s. 392.

¹⁵⁴ Josef Myslimír LUDVÍK, *Bitwa u Jankowa*, *Časopis Českého museum* 19, Praha 1845, č. 1, s. 43–54.

¹⁵⁵ Bitvou u Jankova na Tábořsku začala další invaze švédské armády do Čech. Švédové vyhráli nad císařským vojskem, kterému velel generál Hatzfeld a Götz. Generál Götz v bitvě padl a společně s ním téměř sedm tisíc mužů. Hrabě Hatzfeld bitvu přežil, ale byl společně s dalšími čtyřmi tisíci muži zajat; Peter ENGLUND, *Nepokojná léta: historie třicetileté války*, Praha 2000, s. 387; Petr KLUČINA, *Třicetiletá válka: obraz doby 1618–1648*, Praha 2000, s. 400.

¹⁵⁶ J. M. Ludvík píše o hradním archivu, i když v té době se jednalo již o renesanční zámek, který byl z původního hradu přestavěn. Zámecký archiv byl společně s městským náchodským archivem hlavním zdrojem pramenů pro Ludvíkova díla o regionální historii. Jak již bylo zmíněno, Ludvík během svého působení v Náchodě tyto časem zanedbané archivy uspořádal; viz s. 24.

¹⁵⁷ J. M. LUDVÍK, *Bitwa u Jankowa*, s. 43, 54.

vkládá do jednotlivých pasáží původního pramene. Prostor poznámek pod čarou využil Ludvík k tomu, aby mohl doplnit historická fakta vztahující se nejenom k bitvě u Jankova, ale celkově i k období třicetileté války. Díky tomuto doplnění je čtenáři nabídnut pramen osobní povahy rozšířený o historická fakta a tato kompilace vytváří naučně historickou četbu, která je *Časopisu Českého museum* v tomto období vlastní.

V rámci analýzy je možné výše zmíněný článek zhodnotit z několika hledisek. Prvním hlediskem je míra samotné přidané hodnoty Ludvíkových dodatků. Ludvíkův text se nachází především v první a poslední části článku. Celý článek má celkem třináct tiskových stran, přičemž Ludvíkův doplňující text tvoří dohromady přibližně jednu stranu. Prostřední část je téměř bez jediné poznámky. Druhé hledisko je míra Ludvíkovy odbornosti a relevantnosti jeho předložených historických faktů. Celkem napsal sedm poznámek pod čarou. Většina z nich jen jednou či dvěma větami doplňuje list hraběte z Hatzfeldu fakta spojená s místními a časovými reáliemi. Zajímavé je však zanalyzovat první Ludvíkovu poznámku, zabývající se švédskou invazí do Čech během třicetileté války a jejím destruktivním dopadem na civilní obyvatelstvo. Jedná se o půlstránkový text, jenž je cenný tím, že je z něj možné částečně rozkrýt Ludvíkovu interpretaci dějin třicetileté války. Ačkoliv J. M. Ludvík v textu neodkazuje na zdroje, z kterých informace čerpal, i tak jsou všechna zmíněná jména i geografické a vojenské reálie fakticky správné. Například J. M. Ludvík v poznámkách zmiňuje majitele náchodského panství Ottavia Piccolominiho. Dle informací z moderní odborné literatury¹⁵⁸ lze konstatovat, že Ludvík předkládá pravdivá fakta o tom, jak Piccolomini na začátku roku 1840 přispěl k vyhnání Švédů z území Českého království.¹⁵⁹

Ovšem, i přes faktografickou správnost, je text zaujatý. V textu je využito hyperbol, které mají nejspíše přispět k dramatickosti a dopadu na čtenáře. Zveličení je zřejmé například v těchto úryvcích: „*několikrát Čechy hrozně poplenili, ba w poušť a spáleniště obrátili.*“ či „*[...] třetí díl Čech hořel, někdy i 100 wesnic najednou.*“¹⁶⁰ Část „*třetí díl Čech hořel*“ je odkazem na zdroj textu Bohuslava Balbína, na kterého se v odvolává jakožto očitého svědka. I přesto, že třicetiletá válka opravdu zasáhla velké území Čech a jednalo se o 1/3 celkového území.¹⁶¹ Využití tohoto výroku katolického kněze Bohuslava Balbína je však zavádějící a snaží se o zdůraznění hrůz, které „*spupní Švédové*“¹⁶² způsobili. Jelikož třicetiletá válka byl i

¹⁵⁸ Jan KILLIÁN, *Třicetiletá válka: stručná historie*, Praha 2023, s. 116.

¹⁵⁹ J. M. LUDVÍK, *Bitwa u Jankowa*, s. 43.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Zdeněk BENEŠ – Josef PETRÁŇ, *České dějiny I*, Praha 1997, s. 205.

¹⁶² Zpupní Švédové; J. M. LUDVÍK, *Bitwa u Jankowa*, s. 54.

konflikt náboženský, z textu katolického kněze J. M. Ludvíka je jeho přesvědčení zřejmé. Popisuje švédské vojsko, které „přichází protestantské Čechy proti katolickým chrániti.“¹⁶³, jako kruté a naopak katolického polního maršálka Piccolominiho jako ochránce. Třetím hlediskem jsou již zmíněné chybějící zdroje, z kterých čerpal informace o konfliktu, jenž se stal před 200 lety. Ačkoliv podané informace jsou až na výše zmíněné osobní zaujetí, pravdivé, není jasné, odkud Ludvík své poznatky získal. Jediným odkazem je výrok B. Balbína, avšak není ani zmíněno o jaké Balbínovo dílo či spis se jedná. Pokud se však odhlédne od zmíněných nedostatků, primární hodnota Ludvíkova článku je v samotném faktu, že byl list vydán. Bez práce, kterou vložil do uspořádání zámeckého archivu a následné úpravy textu, by list hraběte z Hatzfeldu nejspíše v době čtyřicátých let 19. století veřejně vydaný nebyl.

4.1.4 Školník (1855)

Posledním vytištěným článkem a také celkově posledním textem vydaným za života Josefa Myslimíra Ludvíka byl článek *Škola v městě Náchodě. Obraz bývalého školství v Čechách*¹⁶⁴ ve sborníku *Školník s podtitulem pro učitelstvo diecese kralohradecké a jinodiécesní vychovatelstvo vůbec*. Tento almanach určený pro pedagogy vycházel pouze jednou ročně. Jeho autorem je katolický kněz Josef Antonín Šrůtek a katolické zaměření sborníku je zřejmé již ze samotného názvu. Sborník v první části obsahuje kalendář, který jeho uživatelům připomíná důležité upomínky pro církevní i školní rok. Hlavní textová část sborníku už je věnovaná článkům různých autorů s tematikou spojenou se školstvím.

Článek Josefa Myslimíra Ludvíka zabývající se historií školství v Náchodě, byl vydán rok před autorovou smrtí. Z toho lze usoudit, že J. M. Ludvík byl i přes svůj pokročilý věk,¹⁶⁵ stále aktivním člověkem, který byl v kontaktu i se širším světem. Sedmistránkový text shrnuje historii náchodského školství od založení města Náchod v roce 1270 a důležitosti tamního kostela sv. Vavřince, při kterém první náchodská škola vznikla, až do roku 1850, tedy Ludvíkovy současnosti. Oproti článku o bitvě u Jankova již autor odkazuje na prameny, odkud informace čerpá, a to jak v textu, tak formou poznámek pod čarou. Například informace o platech a stravném pro správce školy v průběhu roku Ludvík získal z podrobného zápisu z pera městského písaře Petra z Ratibor z roku 1521. Ovšem toto jméno, i jeho možná

¹⁶³ J. M. LUDVÍK, *Bitva u Jankova*, s. 43.

¹⁶⁴ Josef Myslimír LUDVÍK, *Škola v městě Náchodě. Obraz bývalého školství v Čechách*, in: Josef Antonín Šrůtek (ed.), *Školník: pro učitelstvo diecese kralohradecké a jinodiécesní vychovatelstvo vůbec* 4, Hradec Králové 1855, s. 38–44.

¹⁶⁵ V roce 1855 bylo J. M. Ludvíkovi 59 let a již sedmým rokem působil v roli fundisty v Malé Skalici.

modifikace způsobená například tehdejší transkripcí, dnešní odborná literatura nezná. Je však pravděpodobné, že k tomuto zápisu se J. M. Ludvík dostal opět, jak bylo jeho hlavní praxí přes městský či zámecký archiv v Náchodě. Ludvík se také odkazuje na historické městské účty. Jejich přesnou citaci však neuvádí, a proto čtenář může pouze doufat, že informace převzatá z neurčitého primárního pramenu, je pravdivá. Fakta i přes to, že nejsou doložena, jsou podávána s určitou jistotou. Historické reálie v sobě mají totiž přesná data, jména osob, čísla popisná i finanční obnosy. Například správně zmiňuje jméno pana Tomáška, který byl prvním písemně doloženým školním mistrem k roku 1442.¹⁶⁶ Praměny o předchozích mistrech se nedochovaly, jelikož v roce 1441 proběhl požár, který písemné památky z předchozích dob zničil.¹⁶⁷ V článku se jedenkrát objevuje zřetelné osobní autorovo emocionální zabarvení. Ludvík v části zabývající se rozšířením náchodské školy v roce 1850 nezapomíná zmínit, že se tak stalo „*hlavně snažením děkana Regnera, muže pro blaho lidské vroucího*“.¹⁶⁸ Ludvíkův životní přítel, s kterým prožil dlouhá léta kaplanování, byl opět přemístěn do Náchoda, avšak již v pozici nejvyšší – děkanské. Článek je zakončen jmenným seznamem rektorů školy. První zmiňovaný rektor je datován k roku 1442. Na začátku tohoto seznamu je vložena poznámka pod čarou, která není psána J. M. Ludvíkem, ale samotnou redakcí sborníku *Školník*. Jedná se nejspíše o poslední veřejné ocenění Ludvíkovy celoživotní regionálně historické práce, krátce před jeho smrtí, a proto je vhodné je ocitovat v celém znění: „*Velepilný p. sběratel prohledl celý archiv Náchodský, a sepsal z těchto původních veleznameníých pramenů děje města, panství a okolí Náchoda, ježto nyní spořádav vydati hodlá. Přeali bychom sobě i všem dějepiscům, aby toto svědomitě spracované dílo brzo na světlo přišlo: podát to nové světlo ve mnohých sporech o dějinách Českých. Co zde podáno, vytaženo jest z rozličných listin, a důkazem páně sběratelovy velké pilnosti.*“¹⁶⁹

¹⁶⁶ J. M. LUDVÍK, *Škola v městě Náchodě. Obraz bývalého školství v Čechách*, in: *Školník*, s. 41.

¹⁶⁷ *Historický přehled - léta 1897-1945*, Jiráskovo gymnázium Náchod, <https://www.gymnachod.cz/historie/historicky-prehled/historicky-prehled-leta-1897-1945/> (cit. 9. 7. 2024)

¹⁶⁸ J. M. LUDVÍK, *Škola v městě Náchodě. Obraz bývalého školství v Čechách*, in: *Školník*, s. 41.

¹⁶⁹ Tamtéž.

4.2 Korespondence

Josef Myslimír Ludvík ke komunikaci, s geograficky vzdálenými intelektuály či přáteli, využíval písemnou formu, která je pro dobu 19. století velmi typická.¹⁷⁰ Tímto způsobem udržoval čilý kontakt s významnými osobnostmi tehdejšího vlasteneckého světa, historiky, spisovateli, kněžími a přáteli. Korespondence, která se dochovala do dnešní doby, umožňuje nahlédnout jak do profesního, tak i soukromého života tohoto intelektuála. Navíc analýza těchto pramenů osobní povahy umožňuje pochopení společenského a kulturního kontextu 20. až 50. let 19. století.

Korespondence, která je v této kapitole použita, pochází z Literárního archivu Památníku národního písemnictví v Praze, kde je uchována v osobním fondu Josefa Myslimíra Ludvíka. Zde se nachází převážně korespondence přijatá J. M. Ludvíkem uchovaná v jeho pozůstalosti. Ve fondu se nachází 22 dopisů od 17 odesílatelů. Odesílateli byli Magdalena Dobromila Rettigová (1825);¹⁷¹ Václav Čermák (1833); Antonín Stránský (1835); Kašpar Lička (1837); Antonín Boček (1839); Celestin Ausobský (1841); František Vetešník (1841 a 1842); Jan Erazím Vocel (1844); Josef Čejka (1844 a 1845); Vlastislav Rybička (1845); Otto Erich (1845 a 1852); Václav Černý (1846); P. Hadwich (1845 a dva dopisy 1846); Jaroslav Pospíšil (1854); Synové Bohumila Haase, knihtiskárna – Praha (1855); Jiří Rohlena (rok neznámý); neznámý autor – přání k narozeninám a jmeninám. Zbytek dochované korespondence se nachází ve fondech dalších vybraných literátů, kteří si naopak Ludvíkem odeslané dopisy ponechali. V tomto případě se jedná dohromady o 16 dopisů uchovaných ve fondech šesti literátů. Těmi jsou tito adresáti Josef Jungmann (1828); Alois Vojtěch Šembera (1838); Pavel Josef Šafařík (1839); Karel Jaromír Erben (1853); František Palacký (celkem 11 dopisů v rozmezí let 1827–1855); Václav Hanka (rok 1828 nebo později).

Z výčtu dochované korespondence je zřejmé, že si Ludvík uchovával dopisy spíše z let posledních a ty, které mu byly poslány již dříve, neuschovával. Pro obsáhlost dostupné korespondence jsou v kapitole a celé bakalářské práci představeny pouze některé dopisy, které svým obsahem vystihují styl a charakter písemné korespondence vedené J. M. Ludvíkem. Chtěla jsem poukázat na pevné přátelské svazky, které si J. M. Ludvík vybudoval v dřívějších letech. Na základě dochované korespondence lze usoudit, že je i dlouhá léta udržoval na dálku. Proto se zabývám dopisem od Magdaleny Dobromily Rettigové, v němž je tento motiv zcela zřejmý. Naopak na písemné komunikaci Antonína Bočka a J. M. Ludvíka je představen

¹⁷⁰ viz Robert ADAM – Jaroslava JANÁČKOVÁ – Magdalena POKORNÁ – Lucie SAICOVÁ ŘÍMALOVÁ – Stanislav WIMMER (edd.) *Božena Němcová, Korespondence I-IV. 1844-1862*, Praha 2003-2007.

¹⁷¹ Letopočet v závorce zaznamenává rok odeslání korespondence.

spíše pracovní charakter jejich vztahu. Tento druh písemné komunikace poukazuje na způsob, jakým si tehdejší historici vzájemně sdíleli zjištěné informace. Dopis od Celestina Ausobského je analyzován proto, že odkrývá blízké přátelské pouto, které mezi sebou měli dva kněží. Vzájemně tak spolu sdílejí i informace ohledně jejich duchovní služby. S knězem Ludvíkem sdílí františkán Ausobský novinky ze svého života i z vlasteneckého dění. Korespondence vedená s Františkem Palackým nemůže být opomenuta. Jednak z toho důvodu, že se jedná o nejobsáhleji dochovaný fragment písemné komunikace, ale i proto, že z těchto dopisů lze vypožorovat vlastenecké názory J. M. Ludvíka. Rovněž i jeho celkové aktivní nasazení pro povznesení českého jazyka.

4.2.1 Magdalena Dobromila Rettigová

První a nejstarší dochovaný dopis je od Magdaleny Dobromily Rettigové z roku 1825, který měl pro Ludvíka patrně velkou hodnotu, a proto ho uchovával a cenil si jej. Nejedná se však o originál dopisu, který by dostal od, v dopise pojmenované, „*Magdaleny Dobromily Rettikowe, pani radowé w Rychnowě*“, jak je v dopise pojmenovaná, ale s největší pravděpodobností jde pouze o opis, který si Ludvík opatřil. Rukopis na listu je totiž totožný s Ludvíkovým rukopisem té doby a také do textu vložil vysvětlující poznámky v první osobě. Originál dopisu byl podle všeho psán 10. nebo 16. března 1825¹⁷² v Rychnově nad Kněžnou a poslán do Náchoda, kde v té době Ludvík působil. Jedná se o báseň, kterou Rettigová složila k Ludvíkovým jmeninám.¹⁷³ Báseň má sedm slok a nese se v duchu srdečné, ale marné snahy obdarovat oslavence květinami, které kvůli mrazivému počasí nemůže nasbírat. Tato stylizace byla nejspíše pro danou dobu typická. Z básně je jasně patrné přátelské pouto, které Dobromilu a Myslimíra pojilo:

„Na kopečku u Náchoda

Košiček Ti kwítí nedá

Ani malau růžinku.

Powěz, kde mám růže wzíti

Abych mohla wě nec wíti

Tobě, drahý Pepinku.“

¹⁷² Přesný datum se nedá kvůli způsobu zápisu jasně určit.

¹⁷³ Svátek sv. Josefa je slaven 19. března.

Na konci básně prosí oslavence o odpuštění, ať alespoň jí vytvořenou výšivku košíku plného kvítí přijme jako dar. V přidané poznámce Ludvík napsal, že je výšivka pěkně vyšita. Báseň mladého kněze nejspíše ovlivnila do té míry, že na kopci pod náchodským zámekem, který pomáhal v minulosti přeměnit s Josefem Regnerem na park, vybudoval květinovou zahrádku, která měla svoji formou připomínat ty květiny, které M. D. Rettigové pomyslně vkládala do zamýšleného košíčku.¹⁷⁴ Dopis dokládá, že Ludvík byl v přímém kontaktu s tehdejšími vlasteneckým světem a stále udržoval kontakt s vlastenci, které poznal v rámci tzv. Zieglerova okruhu, jehož byl jak on, tak M. D. Rettigová součástí a díky kterému oba získali svá vlastenecká jména.¹⁷⁵

4.2.2 Antonín Boček

Dopis, který známý moravský historik Antonín Boček odeslal v roce 1839 naznačuje, že tito dva historici udržovali častý písemný kontakt, i když se dochoval pouze jeden dopis. Komunikace, která mezi těmito dvěma intelektuály probíhala, ukazuje, že si navzájem pomáhali sdílením informací a historických pramenů, které poté využívali ve své historické práci. V dopise se například Boček zmiňuje, že se páni z Náchoda dostali na Moravu již okolo roku 1293, a pokud bude Ludvík chtít, listy s těmito informacemi mu rád pošle. Dále se ptá Ludvíka na přesnou dataci příchodu Pánů z Dubé na Náchodsko a v dopisu reaguje na historické informace, které Ludvík získal od Františka Palackého a Antonínu Bočkovi je přeposlal.¹⁷⁶

Na základě charakteru tohoto dopisu lze usuzovat, že nebyl patrně zdaleka jediný, který si oba historici mezi sebou vyměnili. Komunikace mezi J. M. Ludvíkem a Antonínem Bočkem je typem dopisování, které sloužilo k předávání informací, je i příkladem způsobu, jakým si Ludvík dopisoval i s dalšími historiky. Jelikož zde není možné pro přílišnou obsáhlost popsat každý dopis, který Ludvík poslal či obdržel, přesto umožňuje dopis odeslaný Antonínem Bočkem částečnou generalizaci toho, jakým způsobem byli čeští historici a literáti propojeni a vzájemně si informace přeposílali.

4.2.3 Celestin Ausobský

S knězem a členem františkánského řádu Celestinem Ausobským Ludvíka pojilo blízké přátelství. Dopis z roku 1841 byl odeslán z františkánského kláštera v Zásnukách. Tyto dva

¹⁷⁴ LA PNP, f. Ludvík, č. přír. 2/09, Opis dopisu z roku 1825 od Magdaleny Dobromily Rettigové adresovaný a přepsaný Josefem Myslimírem Ludvíkem.

¹⁷⁵ J. M. LUDVÍK, *Myslimír po horách krkonošských putující*, ed. E. Koudelková.

¹⁷⁶ LA PNP, f. Ludvík, Dopisu z roku 1839 od Antonína Bočka adresovaný Josefu Myslimíru Ludvíkovi.

muže spojovalo nejen přátelství a úcta, ale také kněžské povolání, literární činnost¹⁷⁷ a vlastenectví a všechna tato témata jsou v dopise zohledněna. V první části psaní Ausobský informuje o svých povinnostech jako duchovního, které musel vykonat, a kvůli kterým posílá se zpožděním dopis. V dopise taktéž vysvětluje způsob použití léku určeného na bolest zubů, který k psaní připojil, jelikož v té době touto bolestí Ludvík trpěl. V další části Ausobský sdílí s Ludvíkem pokračování jeho sporu s 26 letou vlastenkou a spisovatelkou Wlastislawou, která také přispívala, stejně jako tento františkán, do časopisu *Česká včela*. Ačkoliv ji Ausobský uznával jako vlastenku a spisovatelku, vedl s ní spor ohledně české gramatiky. Dopis dále poskytuje zajímavý vhled do toho, jakým způsobem se žil život vlastenců v Praze na začátku čtyřicátých let 19. století. Ausobský doporučuje Ludvíkovi k navštívení dům na Novém městě pražském, kde se dvakrát týdně schází vlastenecká společnost dosahující počtu několik stovek, a která se zde baví, kromě jídla a pití i tancem, recitací, zpěvem a hlavně hovoří o české literatuře. Františkán toto místo kladně hodnotí a doporučuje jeho navštívení: „*Pojedete-li letos do Prahy, neopomíňte místo toho znamenitého, ku zwelebowání jazyka a literatury naší a k probuzení prawé národnosti a jí udržení, welice napomáhajícího, nawštíwiti.*“¹⁷⁸ Z této zmínky v dopisu z července 1841 lze usoudit, že J. M. Ludvík Prahu navštěvoval spíše zřídka.

4.2.4 František Palacký

Co do obsahu nejzachovalejším torzem, je korespondence, kterou J. M. Ludvík zaslal Františku Palackému. Jedná se celkem o 11 dopisů, které byly napsány v letech 1827, 1830, 1831, 1834, 1836, 1837, 1840, 1851, 1855. Je zajímavé, že dva dochované dopisy ze začátku jejich písemního kontaktu nebyly Palackému nikdy odeslány. Z tohoto výčtu je zřetelné, že Ludvík nejvíce Palackého kontaktoval v době, kdy žil ve Studnici.

Již z prvních vět dopisu z května 1827 je zřejmé, jak si Ludvík osoby a redakční práce F. Palackého vážil: „*Slowutný Wlastenče! Židé sotwa tak toužebně swého očekáwají Messiáše, jako já každý dílek Wašeho musejního Časopisu českého.*“¹⁷⁹ V témže dopisu zmiňuje vlastní uspořádání náchodského městského archivu a k dopisu Palackému přikládá čtyři prameny, které by dle něj mohly být otisknuty v *Časopisu Českého museum*, pokud Palacký uzná za vhodné.

¹⁷⁷ Psal např. do časopisu *Česká včela*.

¹⁷⁸ LA PNP, f. Ludvík, Dopis z roku 1841 od Celestina Ausobského adresovaný Josefu Myslimíru Ludvíkovi.

¹⁷⁹ LA PNP, f. Palacký, Dopis z 1. května 1827 od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému.

Praxe přikládání článků do *Časopisu Českého museum* k dopisům adresovaným Františkovi Palackému byla častá. Například k dopisu z června 1830 Ludvík přikládá životopis méně známého, ale dle Ludvíka důležitého kněze a horlivého vlastence Jana Paďaura.¹⁸⁰ Životopis byl opravdu v muzejním časopisu vydán, a to v roce 1831.¹⁸¹

Dopis z 20. dubna 1831, zasláný F. Palackému do Pasířské ulice č. p. 719, je významný svou rychlou reakcí na založení Matice české a důkazem Ludvíkovy finanční podpory této iniciativy. Ludvík píše, jak rád si přečetl o vzniku Matice české, díky které budou moci být české knihy snadněji vydávány. Také nezapomíná připomenout svůj výrok: „*Jak jsem již sám přede dvěma lety a dříve ponawrhnul některým vlastencům pražským. Kdo Čech, a nemůže hlawou neb duchem, ať přispěje kapsou.*“ Na to konto píše, že i on svých 50 zlatých jako příspěvek Matici české pošle. Zatím však k dopisu přikládá polovinu, tedy 25 zlatých, a zbytek pošle později. Tímto finančním vkladem určeným na fungování Matice české se J. M. Ludvík stal jejím 21. spoluzakladatelem, tedy hned v začátcích její existence.¹⁸² Je však důležité zmínit, že dle historika Karla Tiefertunka, celou částku 50 zlatých v roce 1831 nedoplátil.¹⁸³

Ludvík Palackého využíval jako příjemce svých textů a historických článků, který je má zhodnotit a pokud je uzná za vhodné, má je vydat v *Časopisu Českého museum* nebo zařídit jejich publikování v jiných časopisech jako *Květy české* nebo *Česká včela*. Z dopisu z února 1834 je zřejmé, že Ludvík si držel i ve východočeské Studnici přehled o českém literárním a vlasteneckém dění. V dopisu vyjadřuje nadšení z dlouho očekávaného Jungmannova slovníku a ptá se Palackého kdy a v kolika dílech bude vydán.¹⁸⁴ Také se obrací přímo na Palackého s otázkou a velkým přáním: „*že Wy sám na české hystorii pracujete, Je prawda? Obodejž tomu tak!*“¹⁸⁵ a připomíná mu, že mu rád poskytne jakékoliv prameny týkající se náchodského panství.¹⁸⁶

Následuje několik dopisů mezi Ludvíkem a Palackým, ve kterých Ludvík v říjnu 1837 odkrývá svůj záměr sepsat historii Náchodska a žádá Palackého o součinnost v poskytnutí materiálů z vybraných období a o zodpovězení otázek, na které Ludvík nezná odpovědi.¹⁸⁷ Na

¹⁸⁰ LA PNP, f. Palacký, Dopis z 1. června 1830 od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému.

¹⁸¹ Josef Myslimír LUDVÍK, *Jan Nep. Paďaur, kanovník w Mikulowě*, in: *Časopis Českého museum* 5. Praha 1831, č. 2, s. 189–195.

¹⁸² LA PNP, f. Palacký, Dopis z 20 dubna 1831 od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému.

¹⁸³ K. TIEFTRUNK, *Dějiny Matice české*, s. 34.

¹⁸⁴ Jedná se o Jungmannovo dílo *Slovník česko-německý Josefa Jungmanna*.

¹⁸⁵ Jedná se s největší pravděpodobností o Palackého *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*.

¹⁸⁶ LA PNP, f. Palacký, Dopis z 1. února 1834 od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému.

¹⁸⁷ LA PNP, f. Palacký, Dopis z 1. října 1837 od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému.

tento dopis reaguje Palacký další měsíc v listopadu 1837 a na všechny žádosti a dotazy v něm odpovídá. I když se Palackého dopis nedochoval, jeho existenci dokládá Ludvíkův dopis z roku 1840, kde na něj reaguje: „*List Wáš, mně na mé žádosti a dotazy dne 19. listopadu 1837 odeslaný, jestit mi ostane drahou historickou památkou.*“¹⁸⁸ Tato zmínka ukazuje, o jak významný list se pro studnického faráře jednalo.

Po tomto dopisu z roku 1840 následuje více než desetiletá odmlka v jejich písemné komunikaci, respektive, žádné dopisy se nezachovaly.¹⁸⁹ V roce 1851 posílá J. M. Ludvík dopis z Malé Skalice a je reakcí na revoluční rok 1848 a následující. Je to dopis plný zklamání a ztráty naděje. Pocity, které Ludvík v té době zažíval, nejlépe vystihuje on samotný: „*Rok 1848 zastkvěv se mnoho sliboval, a zanikl ve svém nástupci 1849 mnoho pokazivším.- Zpívali jsme prostosrdečně, po Slovansku jako holubice, a nyní smutníme pod lípou zastřenou dubem, s něhož had na nás sičí jazykem dvojitým.- Arma silent: Blaze králi, vlasti, lidu!- Svět zabeđen bodáky, četníky, špicli.- (úředníky!). Nehrad' se plotem, ale hrad' se přátely. Pravi Sw. Fl. z R. Sláva slavným Slávům!*“ Ludvík alespoň pozitivně nahlíží na Palackého vydávání české historie v českém jazyce, jelikož v té době to dle něj byla alespoň nějaká radost pro český národ. Navíc přeje Palackému mnoho sil, aby stihl sepsat co nejvíce české historie a národ z jeho díla mohl čerpat dále.¹⁹⁰

Poslední dopis z roku 1855 obsahuje již jen dotazy na věci spojené s českou historií a to převážně na náchodské panství. Také žádá o vydání dalších historických děl, na kterých Palacký tou dobou pracoval, a Ludvík by se jich rád dočkal. Sám si uvědomoval, že je už staršího věku: „*aspoň tu svou starou Topografii hystorickou vydati račtež, mně již věku přibývá kvapem a zdraví ubývá cválem, a předce bych se jí rád dožil jako židé Mesiáše.*“¹⁹¹

Skrze všechny odeslané dopisy se táhne linka češství, podpora českého národního obrození a snaha pozvednout českou literaturu i českou myšlenku. Podporuje Palackého v jeho činnosti v rámci *Časopisu Českého museum*, ale nebojí se poukázat i na věci, které se mu v periodiku nelíbí. Například poukazuje na přílišné používání cizích slov, která „*předcejen české ucho bolestně jaksy uráží*“.¹⁹² Ve většině dopisů je také samozřejmě spousta zmínek o Ludvíkově historickém bádání a jím získaných informacích, které Palackému posílá a naopak Palackého

¹⁸⁸ LA PNP, f. Palacký, Dopis z 1. března 1840 od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému.

¹⁸⁹ Je možné, že alespoň částečná písemná komunikace mezi nimi proběhla, ale dopisy se nedochovaly.

¹⁹⁰ LA PNP, f. Palacký, Dopis z roku 1851 od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému.

¹⁹¹ LA PNP, f. Palacký, Dopis z roku 1855 od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému.

¹⁹² LA PNP, f. Palacký, Dopis od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému (rok neurčen).

prosí o doplnění některých historických reálií, které se převážně vážou k Náchodskému regionu. Ze všech psaní je jisté, že J. M. Ludvík si Františka Palackého velice vážil.

4.3 Historická a literární činnost

Josef Myslimír Ludvík v rámci své literární činnosti, kromě historických děl, psal převážně prózu. V této podkapitole jsou zmíněna všechna Ludvíkova díla, která byla knižně vydána. Jedná se, jak o jeho autorské knihy, tak i o jeho překlady cizojazyčných autorů. Nejvíce úsilí Ludvík vkládal do bádání o historii někdejšího panství Náchoda. Historickým a literárním činnostem se autor věnoval převážně v zimním období, kdy mu, jak sám zmiňuje v předmluvě *Paměti duchovní osady Studnické*, ubylo kněžských a hospodářských povinností: „*Jako na jaře a w létě pěstowáním kwětin a hleděním stromků w zahradě, tak zymního času w uprázdňených od duchowních powinností powolání swého swého chwilech jestit mým oblíbeným již po 10 a wíce roků zaměstnáním pátrání a spisowání starobylych památek powšechného panství Náchodského ze kněh i ze spisů a listin, ba i z powěstí, w paměti lidské zachowaných.*“¹⁹³ Z tohoto záznamu je zřejmé, že Ludvík planul vášní pro literární tvorbu, ale zároveň kvůli ní nezanedbával další povinnosti. Tato předmluva byla napsaná kolem roku 1835, z čehož vyplývá, že jeho přístup k práci se od dob mladých let víceméně nezměnil. V druhé části této podkapitoly je věnován prostor hlavně Ludvíkovým historickým dílům a jejich analýze. Díky této části je možné do větší míry zhodnotit J. M. Ludvíka jakožto historika.

4.3.1 Utěšenky pro dívky k ušlechtnění srdce, s přídavkem drobnůstek ku jmeninám

Knižně vydanou prvotinou J. M. Ludvíka byl v roce 1824 překlad díla *Utěšenky pro dívky k ušlechtnění srdce, s přídavkem drobnůstek ku jmeninám*.¹⁹⁴ Jedná se o překlad díla rakouského pedagoga a spisovatele zaměřujícího se na literaturu pro mládež Leopolda Chimaniho, který byl Ludvíkovým současníkem.¹⁹⁵ Pater Ludvík se tak jako Chimani věnoval mládeži a celkově pedagogické činnosti, ať už aktivně osobní iniciativou nebo svými příspěvky do časopisů určené pro mládež či samotné učitele. Nejspíše právě proto si vybral k překladu toto dílo, aby i česká mládež měla dostupný tento typ výchovné literatury. Ludvíkův překlad byl vydán v Hradci Králové významným nakladatelem Janem Hostivitem Pospíšilem, s kterým tak započal dlouholetou spolupráci. Jak již z jména Hostivít vyplývá, patřil také on patřil do řad východočeských vlastenců. Jeho nakladatelství sloužilo i dalším vlasteneckým spisovatelům pro vydávání jejich literárních děl.¹⁹⁶

¹⁹³ SOkA Náchod, f. farní úřad Studnice, Paměti duchovní osady Studnické, kniha č. 1, list 4.

¹⁹⁴ B. PROFELD, *Josef Myslimír Ludvík*, in: Musejní společnosti v Náchodě I, s. 31.

¹⁹⁵ *Chimani, Leopold (1774–1844)*, Österreichisches Biographisches Lexikon, https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_C/Chimani_Leopold_1774_1844.xml (10. 6. 2024).

¹⁹⁶ B. PROFELD, *Josef Myslimír Ludvík*, in: Musejní společnosti v Náchodě I, s. 31.

4.3.2 Wěrná Ryzka, anebo, Stálost lásky

Ihned další rok po vydání Ludvíkovy překladatelské prvotiny byla vydána kniha *Wěrná Ryzka, anebo, Stálost lásky* s podtitulem *dárek krásenkám českým*.¹⁹⁷ Toto dílo bylo vydáno v roce 1825, tedy v době, kdy jejímu autorovi bylo téměř třicet let. Jedná se o milostný příběh, odehrávající se v období středověku. Hlavní postavou je chudý šlechtic a rytíř Krasýk ze Swadova a dcera jeho bohatého šlechtického souseda svobodného pána a rytíře z Žandowa, Chwalena. Jedná se o dramatický milostný příběh, kdy otec Chwaleny stojí proti sňatku své dcery a Krasýka, kteří jsou do sebe velmi zamilováni. Místo toho je Chwalena donucena ke sňatku se starým bohatým šlechticem, který je otcovým přítelem. Příběh má však šťastný konec, jelikož díky zmíněné „wěrné ryzce“, Krasýkově rezavé klisně, je Chwalena na jejím hřbetě nečekaně donesena až do Krasýkova hradu a po smířlivém svolení jejího otce se Chwalena stává Krasýkovou nevěstou. Text Ludvík doplnil jednou básní. Ludvíkova autorská prvotina byla tištěna švabachem na 23 stran. Opět byla vydaná královehradeckým nakladatelem Janem Hostivitem Pospíšilem. Tato milostná povídka, kterou napsal tehdy ještě jako mladý kněz, se v rámci jeho tvorby vymyká. Jedná se o jedinou milostnou povídku, spadající do romantického směru, kterou Ludvík vydal.¹⁹⁸ Zajímavý přehled o cenně vydaných Ludvíkových knih nabízí poslední strana této knihy. Na ní jsou vypsané i další tituly, které byly vydány Pospíšilovým nakladatelstvím a jejich cena k zakoupení. Poslední strana knihy, tím sloužila jako pomyslný katalog knih, které jsou v nabídce k nákupu. Například Ludvíkův překlad Chimaniho díla *Utěšenky pro dívky kušlechtění srdce, s přídavkem drobnůstek ku jmeninám*, byl rok po svém vydání k zakoupení ve vázané formě za 36 krejcarů a jedná se o nejvýše naceněné dílo z nabídky šesti titulů, a to více než o dvojnásobek. Zbytek titulů se pohybuje na rozmezí 12–15 krejcarů. Například dílo od Václava Rodomila Krameria *Nowé Léto, anebo, Odplata dobročinnosti* s podtitulem *obraz wenkowský* stálo 13 krejcarů.¹⁹⁹

4.3.3 Romulus, první král Římský

Ludvíkův vstup do českého literárního světa byl z hlediska četnosti vydávání jeho děl velmi rychlý. Již v následujícím roce, tedy roce 1826, byl vydán jeho další překlad. Jednalo se o překlad románu *Romulus, první král Římský*, který napsal August Heinrich Julius Lafontaine. Dílo bylo vydané ve dvou svazcích, přičemž každý svazek měl okolo 200 stran.²⁰⁰ J. M.

¹⁹⁷ Dárek kráskám českým.

¹⁹⁸ Josef Myslimír LUDVÍK, *Wěrná Ryzka, anebo, Stálost Lásky: dárek krásenkám Českým*. Hradec Králové 1825.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 24.

²⁰⁰ První svazek čítá na 183 stran a druhý svazek má 203 stran.

Ludvík dílo přeložil z němčiny a v nakladatelství Jana Hostivíta Pospíšila byl text otištěn opět švabachem, jako u děl předchozích.²⁰¹ Román napsal německý spisovatel a kněz A. H. J. Lafontaine,²⁰² který byl v té době velice populární. Autor i toto dílo je řazeno do romantického uměleckého směru. Ve svých románech se snažil vyzdvihovat charakter postav a vlastními díly se snažil výchovně působit na čtenáře. Tento cíl je typický i pro tvorbu a díla J. M. Ludvíka. Je to pravděpodobně i důvod, proč si vybral právě Lafontainovo dílo k překladu.²⁰³

4.3.4 Paměti duchovní osady Studnické

Velmi cenným a rozsáhlým dílem, kterému Josef Myslimír Ludvík položil základy, je kronika studnické lokálie *Paměti duchovní osady Studnické*. Tuto veřejně nevydanou kroniku začal p. Ludvík psát v roce 1835, tedy v prvních letech kněžského působení ve Studnici. Stal se tak prvním místním kronikářem, na nějž navazovali ostatní.²⁰⁴

Ludvík řadí knihy chronologicky a koncepce díla je pro čtenáře snadno uchopitelná. Ludvík postupuje od nejstarších dějin až po jeho současnost. Hned první list *Paměti* dává tušit vlastenecké cítění, které prostupovalo celou jeho osobností. Na list p. Ludvík vepsal kromě básně, od jiného autora, pojednávající o úpadu českého jazyka, tuto větu: „*Zármutek nad hynaucý vlasti jest neybolestnější.*“²⁰⁵ Předmluva napsaná J. M. Ludvíkem je asi nejosobnějším sdělením, které popisuje vztah J. M. Ludvíka k historii a jejímu sepisování. Dává zde i prostor pro sdělení o úctě k pravdě: „*prawdę wždy wëren jsem zůstal, dobře wěda, co Polybius prawí, że prawda wždy jest oko dějin, které onen wytrhuje, kdo dějinám prawdu odnímá.*“²⁰⁶ Kromě pojednání o svém přístupu k historické práci, zde dává zaznít také slovům o úctě k české historii a důležitosti jejího uchování.

Zajímavá je pasáž, odhalující jeho přesvědčení o existenci praotce Čecha. Ta se nachází hned na prvních listech díla a lze z ní usoudit, že ji využil k posílení národní identity: „*Po předcích našich pohanských, se praotcem Čechem do této žirné vlasti přišlých, potloukli a zdtřili wšecky památky horliwí jich na wíru obratitelé němečtí.*“²⁰⁷ Tento úsek textu taktéž poukazuje na jeho zklamání ze zničení pohanských památek v době pokřesťanštění. Popisuje i

²⁰¹ August Heinrich Julius LAFONTAINE, *Lafontainůw Romulus, prwnj král Řjmský*, přeložil Josef Myslimír LUDVÍK, Hradec Králové 1826. sv. 1, 2.

²⁰² (1758–1831)

²⁰³ *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*, Praha 1900, sv. 15, s. 554.

²⁰⁴ Tato kniha je vedena od prvního zápisu J. M. Ludvíka v roce 1835 až do roku 1940.

²⁰⁵ SOkA Náchod, f. farní úřad Studnice, *Paměti duchovní osady Studnické*, kniha č. 1, list 3.

²⁰⁶ Tamtéž, list 5.

²⁰⁷ Tamtéž, list 4.

náročnost psaní o regionální historii, zvláště když: „[...] w 15tém století Husité vše motykou ztroskotali, a ohněm spálili, jakož y po nich zase w sedmnáctém století katolícy, náředně Jesuité netoliko co husitstwím zapáchalo, ale co jen Čěštinou znělo, zrušili.“ Tato citace poukazuje na to, že i přes to, že byl zbožným katolíkem, českou historii a český jazyk ctil a dovolil si i proti katolickému řeholnímu řádu Tovaryšstva Ježíšova napsat pár slov. V předmluvě dále zmiňuje okolnosti vzniku tohoto díla, které se rozhodl začít psát z důvodu dosud nezpracované místní historie. Začal proto procházet a ucelovat místní studnický archiv, odkud primárně čerpal informace k tomuto dílu. Knihu psal p. Ludvík chronologicky a začal od stručných dějin českých přes dějiny náchodského panství až po dějiny Studnice. Dílo je významné svoji podrobností. Ludvík vypisuje historická fakta a popisuje místní dějiny. Informace předkládá i za pomoci mnoha tabulek s demografickými údaji nejen o Studnici, ale i o okolních vesnicích. V tabulkách často zmiňuje počet obyvatel,²⁰⁸ počet domů, počet dnů žní, kolik slepic mají zdejší obyvatelé, kolik dní lidé robotují. Vytváří dokonce i kolonku, ve které uvádí časový údaj o pěší vzdálenosti obyvatel ke kostelu. Pater Ludvík popisuje místní studnický kostel a připojuje i nákres tohoto kostela. Výtvarné nadání autora dokládá kresba zříceniny blízkého hradu Rýzmburk, která je doplněna o nákres půdorysu hradu. Ve svých pamětech se detailně věnuje dalším budovám ve Studnici jako je fara či škola. Neopomíná zmínit krátké životopisy předchozích duchovních. Dílo je obsáhlé i z toho důvodu, že se stejným způsobem věnuje i dalším vesnicím, které byly ke studnické lokalitě připojeny.

Toto obsáhlé historické dílo, specializované na studnickou lokalitě a okolní vesnice, které pod ni spadají, dokládá, že se p. Ludvík věnoval nejen regionální historii, ale také mikrohistorii, což dokazuje detailnost jeho zápisů. Pozoruhodná je i jeho schopnost psát zajímavě o relativně malém území. Svými 71 listy, což čítá na 142 stran, započal se psaním kroniky, na kterou navazovali jeho následovníci po dalších téměř sto let. Důvod proč J. M. Ludvík věnoval tolik úsilí a času na sepsání historie tohoto relativně malého území přináší on samotný. Jedná se o velmi nadnesený text, což je pro danou dobu typické, ale nejspíše opravdu popisuje vášeň, kterou pro historii měl: „*Přijemnat' jsau slowa dějin dáwnnowěkých, libezné powěsti časů minulých: jsau jako libá rosa ranní na wrších, an slunko ještě jest mdlé, a udolí tiché.– Jest to arcy práce s mnohými těžkostmi spojená, ba y newděčná, a jen ten ji*

²⁰⁸ Místo nadpisu *Počet obyvatel* používá nadpis *Počet duší*.

*uzná, kdo w tom pracuje: a wšak nemohouť lhostejné býti památky zašlých časů wděčnému, wlast swou milujícímu synu.*²⁰⁹

Paměti duchovní obce Studnické jsou po posledním zápisu J. M. Ludvíka rozděleny na šest hlav, přičemž se každá věnuje odlišnému tématu. Nicméně všechny následující informace navazují na informace z první Ludvíkovy části.

4.3.5 Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho

Posledním a také nejvýznamnějším dílem J. M. Ludvíka je monografie o historii náchodského panství *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, která se dá považovat za Ludvíkovo celoživotní dílo. Co do obsahu, jedná se o nejrozsáhlejší dílo, které kdy Ludvík napsal.

Význam tohoto díla, ale celkově i vlastní badatelské činnosti J. M. Ludvíka spočívá v tom, že na jeho práci mohli navazovat i další regionální historici Náchodska. V prvé řadě je důležité zmínit náchodského historika Jana Karla Hrašeho (1840–1907), který tak jako J. M. Ludvík uceleně zpracoval dějiny Náchoda, ale již v pozdější době. Oproti Ludvíkovým *Památkám hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, jsou jeho díla již více odborná. Hraše ve svých historických dílech J. M. Ludvíka cituje a odkazuje se na něj. Tak tomu činí například v monografiích *Dějiny Náchoda, Díl první, Od nejstarších dob až do bitvy na Bílé Hoře*²¹⁰ či v knize *Dějiny Náchoda 1620–1740*. Z moderní odborné literatury lze zmínit například historičku Lydii Bašteckou, která se specializovala na dějiny severovýchodních Čech a Kladska, a která v monografii *Náchod: historie, kultura lidí*²¹¹ vychází i z informací z Ludvíkových historických děl.

Kontext vzniku

Počátek práce a úsilí, které vedlo k sepsání a vydání tohoto díla, započalo desítky let před tím, než byla kniha reálně vydána. Mladý kaplan, kterému nebylo ani třicet let, své působení v Náchodě využil k důkladnému procházení městského a zámeckého archivu. Tím se dostal k významným pramenům, které vyprávěly historii tamního regionu. Styl Ludvíkovy historické činnosti byl velice precizní. O dostupných pramenech měl dobrý přehled a mnohé si pečlivě zaznamenával. Vytvořil tak základ bohaté sbírky pramenů a materiálů věnující se

²⁰⁹ SOkA Náchod, f. farní úřad Studnice, Paměti duchovní osady Studnické, kniha č. 1, list 4.

²¹⁰ Jan Karel HRAŠE, *Dějiny Náchoda. Díl první, Od nejstarších dob až do bitvy na Bílé Hoře*, Náchod 1895; Jan Karel HRAŠE, *Dějiny Náchoda 1620–1740*, Náchod 1994.

²¹¹ Lydia BAŠTECKÁ, *Náchod: historie, kultura lidí*, Praha 2004.

historii nejen o Náchodsku. Tuto sbírku po další desítky let rozšiřoval a doplňoval, až se z ní mohla stát kniha, která uceleně vypráví příběh náchodského panství.

Nejspíše prvním písemně doloženým náznakem o touze sepsat historii Náchodska je zmínka v dopise z října 1837, který Ludvík adresoval Františku Palackému: „*Rád bych něco obšírného o panství Náchodském byt' ne hned vydal, alespoň sebral a sepsal, a za 12 let všelcos již nashromáždil*“.²¹² Tato myšlenka stála nejspíše na počátku tvorby Ludvíkova nejvýznamnějšího díla *Památky hradu, města a panství Náchoda, i vlastníkův jeho*. Na Palackého se obrací s prosbou o poskytnutí materiálů, které se týkají historie Náchodska zvláště z dob stěhování národů, jelikož J. M. Ludvíkovi chybějí.²¹³ Na tento dopis Palacký odpověděl ihned další měsíc v listopadu 1837 dopisem, ve kterém odpovídá na Ludvíkovy dotazy týkající se náchodské historie, což dokládá zmínka, kterou napsal Ludvík do dopisu v roce 1840.²¹⁴ Jak tento dopis dokládá, Ludvík začal s pečlivým vytvářením sbírky kolem roku 1825. Z tohoto data vyplývá, že v roce 1825 započal více než třicetiletý proces, na jehož konci stojí tato nakonec až posmrtně vydaná monografie.

Snaha J. M. Ludvíka získat co nejširší možné spektrum materiálů je patrná i z jeho žádosti, kterou poslal do *Časopisu Českého museum*, a která mu tam byla otištěna v roce 1844: „*Níže psaný zanáší se již po 20 let sbíráním památností Náchodských (města, hradu i panství celého) a Jaroměřských (i jeho šosovních obcí: Dolan, Čáslawek a Hořenic, jichžto nemalou zásobu pohromadě chová; a však dříve nežli k pořádnému jich sestavení a sepsání se přičiní, žádá snažně o zdělení všelikých, potud netištěných památek nadřečných dvou panství se týkajících*“.²¹⁵ Tato žádost ukazuje, že se snažil získat i detailnější informace o vesnicích okolo Jaroměře, odkud pocházel.

Je jisté, že v době, kdy J. M. Ludvík pobýval v Malé Skalici ve funkci fundisty, finalizoval již podobu knihy a řešil její vydání. Svého přítele a kněze Josefa Antonína Šrůtka požádal o pomoc při cestě za vydáním knihy, a také ho poprosil o provedení korektury díla.²¹⁶ Následně se obrátil na Jaroslava Pospíšila,²¹⁷ aby své dílo mohl vydat právě u něj. Z dopisu Jaroslava Pospíšila je zřejmé, že v roce 1854 již p. Ludvík řešil praktické věci spojené s prvním vydáním. Jak Pospíšil Ludvíkovi píše, rád by přispěl k vydání tak dlouho očekávaného a

²¹² LA PNP, f. Palacký, Dopis z 20. února 1837 od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ LA PNP, f. Palacký, Dopis z 1. března 1840 od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Františku Palackému.

²¹⁵ Časopis Českého museum 18, Praha 1844, č. 2, s. 315.

²¹⁶ J. K. ROJEK, předmluva, in: J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*.

²¹⁷ Syn Jana Hostivítů Pospíšila, který převzal otcovo nakladatelství. Ludvíkova kniha však vyšla pod nakladatelem Ladislavem Pospíšilem, jenž byl Jaroslavovým synovcem.

důležitého díla, avšak tehdejší doba nepřála vydávání historických monografií, jelikož z nich byl malý zisk. V další části dopisu nabízí Ludvíkovi jiné řešení: „[...] já se v náklad uvázati nemohu. Kdybyste ale na vlastní svoje útraty ji u mne tisknout dáti chtěli, učinil bych Vašnosti cenu co nejmírnější, abych usnadnil vyjití věci toužené“.²¹⁸ Pak již doporučuje, aby náklad, který Ludvík plánoval na 1 000 výtisků snížil nejlépe na 400, s tím, že předpokládá, že lidé z Náchoda a okolí si koupí okolo 200 výtisků. Vypisuje i potřebné náklady na tisk.²¹⁹ Poté již navrhuje, aby kniha měla malý formát s drobným písmem a papír s nižší gramáží, jak tomu nakonec doopravdy bylo.²²⁰ Následně se rozeslal list, přes který si čtenáři mohli knihu předplatit.²²¹ Celkově si knihu předplatilo 134 osob, a někteří z nich si objednali publikaci i ve více výtiscích.²²²

Bohužel p. Ludvík se vydání svého dlouho chtěného díla nedožil.²²³ Když se Ludvíkův přítel, kněz a historik Jan Karel Rojek dověděl o Ludvíkově úmrtí, vydal se do Malé Skalice, aby zajistil všechny rukopisy před jejich možným ztracením. S největší pravděpodobností rozhodující chvíle pro vydání či nevydání monografie i po smrti jejího autora, byl samotný pohřeb. Jak sám Rojek zmiňuje, na pohřbu se Ludvíkovy blízcí rozhodli finančně podpořit náklady spojené s vydáním díla. On se zavázal na sebe převzít konečnou editorskou práci. Doplnil chybějící rukopisy i obsahové mezery. Vše vykonával v napjatém tempu přes jaro a léto 1846, jelikož předplatitelé knihy se zlobili, že jim zatím kniha nebyla dodána a jejich předplatné propadne. Dílo o 343 stranách bylo Rojkem dokončeno v létě 1846 a předáno k tisku, který byl proveden v roce 1857. Je však důležité zmínit, že se jednalo o vydání prvního z dvou plánovaných dílů monografie. Druhý díl, který se měl věnovat dějepisnému místopisu však nikdy, z důvody úmrtí J. M. Ludvíka, vydán nebyl.²²⁴

Analýza díla

Historická monografie *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho* napsaná historikem Josefem Myslimírem Ludvíkem, je dílem, které chronologicky a podrobně zpracovává regionální historii Náchodska. Jak z názvu vyplývá, věnuje se nejen historii náchodského panství a majitelům tohoto panství, ale také historii tamního zámku (dříve hradu) a celého města Náchod. Monografie čítající na 343 tiskových stran uceluje a vypráví

²¹⁸ LA PNP, f. Ludvík, Dopis ze 14. září 1854 od Jaroslava Pospíšila adresovaný Josefu Myslimíru Ludvíkovi.

²¹⁹ Cena za náklad v počtu 400 exemplářů by byla 10 zlatých a 14 krejcarů. Pokud by byl náklad 1 000 exemplářů, cena by stoupla na 13 zlatých a 10 krejcarů.

²²⁰ LA PNP, f. Ludvík, Dopis ze 14. září 1854 od Jaroslava Pospíšila adresovaný Josefu Myslimíru Ludvíkovi.

²²¹ J. K. ROJEK, předmluva, in: J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*.

²²² J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, s. 357–360.

²²³ J. M. Ludvík zemřel 1. ledna 1856.

²²⁴ J. K. ROJEK, předmluva, in: J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*.

historii náchodského panství od dob nejstarších až do poloviny 19. století, tedy Ludvíkovy současnosti.

Kniha je uvedena předmluvou J. K. Rojka, který popisuje osobnost J. M. Ludvíka a okolnosti vzniku této monografie. Poté již následuje ta část knihy, která byla napsána J. M. Ludvíkem. V úvodu zmiňuje a stručně popisuje období pravěku a stěhování národů na území dnešních Čech. Dále se zaměřuje na období raného středověku na Náchodsku až po rok 1253. Pak již začíná hlavní část knihy, která je detailním popisem historie náchodského panství od roku 1253. Nejprve autor předkládá čtenáři základní informace o rozsáhlosti území panství a zmiňuje části, jež do něj patřily. Připojuje seznam všech doložených vlastníků, kteří toto panství po dobu téměř sedmi století spravovali. Následuje část knihy rozdělená na kapitoly, pojednávající o jednotlivých majitelích panství v chronologickém pořadí. Kniha tak detailně rozkrývá historii od roku 1253, kdy je zmíněn Hron z Náchoda, který založil město Náchod i tamní hrad, až po posledního vlastníka Jiřího Viléma, knížete ze Schaumburg–Lippe, který získal panství roku 1842. Po této obsahové části následuje sekce *Dodatky*, kterou ještě vytvářel J. M. Ludvík, která je ve své podstatě prostorem pro historické prameny. Tyto prameny necitoval v hlavním textu, ale chtěl je zveřejnit v celém znění na konci knihy. Ludvíkův rukopis, který J. K. Rojek dovedl k vydání, podrobil kritické analýze z hlediska pravdivosti předkládaných faktů. Tuto analýzu nabízí k přečtení i čtenáři v rámci další části *Opravy a dodatky*. Na sedmi stranách opravuje či doplňuje Ludvíkem napsané informace. Po rejstříku obsahujícím podrobné místní názvy a jména následuje jmenný seznam těch, kteří si knihu *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho* předplatili. Díky těmto předplatitelům mohla tato kniha vzniknout.

Toto obsahově nejrozsáhlejší historické dílo, které J. M. Ludvík napsal, nabízí velký prostor pro analýzu jeho způsobu přístupu k historii a jeho odbornosti. Nejpodstatnějším faktorem ke zhodnocení jeho práce je způsob, jakým dokládá pravdivost jím předkládaných informací. Autor nepodkládá stoprocentně všechny informace odkazy na zdroje. Pokud zdroj uvádí, volí dvě varianty. První variantou je citace formou poznámky pod čarou, kde k informaci o primárním prameni přidává ještě doplňující informace, které shledává zajímavými. Druhou variantou je forma citace v hlavním textu. Často píše, o jaký typ dokumentu se jedná, a kdy a kde byl vytvořen. Ne vždy zmiňuje všechny tři specifikace. Co však v textu celkově chybí, jsou zmínky o tom, odkud daný pramen J. M. Ludvík získal, nebo kde si ho opatřil. Z toho důvodu se daná informace nedá snadno ověřit. Vzhledem k tomu, že často popisuje detailní fakta, ať už se jedná o jména osob, přesný datum či finanční částky, působí předložený text

velice věrohodně. Je však velmi pravděpodobné, že určitá část pramenů pocházela z městského a zámeckého archivu přímo v Náchodě. V rámci zhodnocení jím předkládaných faktografických údajů, je nutné říci, že se v díle nacházejí některé chybné údaje. Jedním z příkladů je například chybné určení roku smrti sienského biskupa Ascania Piccolominiho, který byl bratrem majitele náchodského panství Ottavia Piccolominiho. Dle J. M. Ludvík zemřel biskup Ascanius Piccolomini v roce 1644.²²⁵ Ve skutečnosti však zemřel o více než 25 let později, a to v roce 1671.²²⁶

V díle popisuje J. M. Ludvík i dějiny české země. V některých částech je vidět jeho osobní zaujetí jako katolického kněze. Například Jana Husa popsal jako mravně bezúhonného avšak „oblíbil sobě, bohužel, bludy Viklefa, profesora Oxfordského v Anglii“.²²⁷ Z knihy také vyplývá, že J. M. Ludvík byl zastáncem Královedvorského rukopisu a považoval ho za pravdivý. To dokazuje například využití přímých citací z rukopisu, jako například znění modlitby k Bohu či další pasáže. Ludvík využívá rukopis k zdůraznění české vyspělosti oproti té německé. Ludvík říká, že kvalitu „českých pranárodních písní“ lze použít jako důkaz „že předkové naši, staří pohanští Čechové, vzdělaností mravů a ušlechtilostí smýšlení svého daleko předčili národy německé.“²²⁸ Tento úryvek je jasným důkazem toho, že J. M. Ludvík si udržel obrozenecké cítění po celý život. Václava Hanky si J. M. Ludvík velmi vážil, jak dokládá dopis, který Hankovi adresoval. Nebál se však Hankovi napsat konstruktivní kritiku, jak tomu bylo například u jeho článku *O Slowanech* vydaného v roce 1828 v časopisu *Krok*, ve kterém podle Ludvíka špatně používal česká slova a výrazy.²²⁹

Z pohledu čtenáře lze celkový dojem z této práce hodnotit jako pozitivní. Vše je chronologicky uspořádané a pochopitelné. Pro čtenáře je čtení textu zajímavé i z toho důvodu, že si Ludvík dovoluje prameny dlouze citovat v jejich původním znění, a to například i v délce dvou stran. Tehdejšímu čtenáři autor nabídl jedinečnou možnost, přečíst si původní znění historických pramenů například z 15. století.²³⁰ Úsilí a preciznost, s kterými bylo dílo tvořeno, se odrážejí i v rodokmenech, tabulkách scelujících podané informace či v nákresech

²²⁵ J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, s. 186.

²²⁶ Alessandra BECCUCI, *Ottavio Piccolomini (1599–1656): A Case of Patronage from a Transnational Perspective*, in: *The International History Review* 33, 2011, č. 4, 589, <http://www.jstor.org/stable/23240852> (28. 6. 2024).

²²⁷ J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, s. 43.

²²⁸ Tamtéž, s. 12–13.

²²⁹ LA PNP, fond Václav Hanka, Dopis od Josefa Myslimíra Ludvíka adresovaný Václavu Hankovi (rok 1828 nebo později); Václav HANKA, *O Slowanech*, in: *Krok: veřejný spis věšenačný pro vzdělance národu českoslowanského*, Praha 1828, č. 2, část 3, s. 448–470.

²³⁰ J. M. LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, s. 77–78.

hmotných památek. Tato publikace byla prvním uceleným zmapováním historie náchodského regionu, a proto měla i velký potenciál jako studijní materiál nejen pro historiky. K usnadnění hledání jednotlivých pojmů či osob dobře posloužil patnáctistránkový rejstřík.

Monografie *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho* má značné nedostatky ať už ve faktografické části, tak v nízké míře zdrojování informací či v subjektivním pohledu autora na některé dějinné události. Přesto se dá toto dílo považovat za velmi kvalitní a velmi prospěšný počín na poli zpracování regionální historie. Tato kniha nabídla tehdejším čtenářům první ucelený a podrobnější popis historie Náchodska.

4.3.6 Rukopisy

Kromě již zmíněných děl je důležité zmínit i další dochované rukopisy a ucelené texty, které napsal či přepsal J. M. Ludvík. Zmíněné rukopisy jsou často prepisy pramenů, které Ludvík našel v náchodských archivech, nebo se jedná o výsledek Ludvíkova bádání i v jiných místech. Mnohé z nich byly využity v díle *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, či byly vydány jako články v časopisech. Dochovalo se na desítky rukopisů. Zde je výpis jen části z nich: *Bitwa u Jankowa; Bitwa u Lipska; Dobré mínění; O Polácích v Jaroměři 1554; Obnowení wlastenští Listowé pro mocnarstwí rakouské; Pluk Wallensteinůw; Wydání města Náchoda 1622; Berně 1603; Prosebná žádost podaná J. M. Císařské od Kašpara Rydykera a Matysa Helle, sausedůw Braumowských*; opis dopisu Jana Úpického purkmistru a radě města Náchod z roku 1572; *Wypuzení Šwédůw z Čech 1640; Wypuzení Šwédůw z Královehradecka 1640;*²³¹ *Příběhy šosovních tří vesnic Čáslavek, Dolan a Hořenic při městě Jaroměř; Pozůstalost pánů Smiřických; registry z jaroměřských městských knih týkající se šosovních vesnic;*²³² *Wlastnícy statku č. d. 4 w Dolanech; Některé paměti a postup držitelů statku čís. p. 13. v Dolanech od r. 1550.*²³³

Rukopisy a prepisy pramenů jsou cennými listy a byly využity i jinými autory. Historik Karel Vladislav Zap, jeden z Ludvíkových rukopisů podrobil kritické analýze. Například v opisu listu z náchodského archivu *O Polácích v Jaroměři 1554* udělal J. M. Ludvík podle K. V. Zapa mnoho chyb. Listina je dle něj zmatečná, necelá a Ludvík se dopustil chyb i

²³¹ LA PNP, f. Ludvík.

²³² SOkA Náchod, f. Ludvík.

²³³ Archiv rodiny Ottovy.

v pojmenování jednotlivých aktérů, kteří jsou tam zmíněni. Na druhou stranu považuje práci Ludvíka za důležitou, precizní a plnou zajímavých podrobností.²³⁴

Rukopis *Příběhy šosovních tří vesnic Čáslavek, Dolan a Hořenic při městě Jaroměř*²³⁵ sepsal Ludvík v době, kdy byl farářem na Boušíně. Tento rukopis dokládá, že Ludvík měl rozpracované i další dílo, které se zaměřovalo na historii míst, odkud pocházel. Kromě rukopisu se dochoval bezpočet dalších listin plných informací o těchto třech vesnicích. Pater Ludvík opět využíval řazení informací do tabulek, rodokmenů, seznamů, map a rejstříků. Informace vyhledával v matrikách, v berních rulách, v pamětních a městských knihách a využíval i další pramenné zdroje. Listiny jsou zpracovány do takových podrobností, že se v nich dají nalézt detailní informace o jednotlivých tamních obyvatelích.

Rukopisy a materiály uchované v archivu rodiny Ottovy dokazují, jak se J. M. Ludvík věnoval i své vlastní rodinné historii. Nachází se zde kromě rodokmenu rodiny Ludvíkovy i rodokmen rodiny Pácalovy sahající do roku 1597, která s ním byla spřízněna. Kromě jiného je zde uchován také rukopis *Wlastnícy statku č. d. 4 w Dolanech*, ve kterém se věnuje historii svého rodného domu. Dochováno je také množství mapek a plánů okolních obcí, které Ludvík nakreslil.²³⁶

Materiály dochované z Ludvíkovy pozůstalosti dokazují jeho zvyk rozkrývat historii na každém jeho působišti či pro něho blízkém či jinak významném místě. Pro jeho bádání nad lokální historií i do jejích sebemenších detailů, je někdy nazýván jako kronikář Náchodska²³⁷ a kronikář Českoskalicka“.²³⁸

Vzhledem k rozsahu dochovaných rukopisů nebylo v této práci možné podrobně analyzovat každý rukopis J. M. Ludvíka. Proto se tento stále otevřený prostor dá považovat za základ pro další bádání.

²³⁴ Karel Vladislav ZAP, *Eliška, kněžnička z Ostrohu*, in: Časopis Českého museum 26, Praha 1852, č. 1, s. 18–19.

²³⁵ SOkA Náchod, f. Ludvík, *Příběhy šosovních tří vesnic Čáslavek, Dolan a Hořenic při městě Jaroměř*.

²³⁶ Archiv rodiny Ottovy.

²³⁷ *Historie*, Farnost Boušín, <https://farnostbousin.cz/historie/> (15. 5. 2024).

²³⁸ Pamětní deska umístěná na faře v České Skalici

5 Současný odraz Ludvíkova života v regionu

Kněz Josef Myslimír Ludvík je osobností, která se postarala o uchování regionální historické paměti. Ačkoli žil po celý svůj dospělý život na Náchodsku, jeho kontakt s dalšími intelektuály hranice tohoto regionu přesahoval. Jeho jméno je však známo spíše jen v místech, ve kterých pobýval. Josef Myslimír Ludvík je v současnosti nazýván kronikářem Náchodska i Českoskalicka.²³⁹ Zmapoval historii Náchodska tak, jak to nikdo před ním neučinil. Jako kněz se postaral o zvelebení míst, na kterých působil, což je v nich patrné až do dnešní doby.

Odraz Ludvíkova života je jasně zřetelný ve farnostech a obcích, ve kterých působil. Pokud se daná farnost či obec věnuje své vlastní historii, jméno Josefa Myslimíra Ludvíka je v ní vždy zmíněno. Je zmiňován na webových stránkách,²⁴⁰ informačních tabulích, či v rámci stálých nebo krátkodobých výstav. Českoskalická farnost má v blízkosti kostela dvě informační tabule, na kterých je osoba J. M. Ludvíka představena.²⁴¹ Farnost Náchod v červenci a srpnu roku 2024 pořádá v děkanském kostele výstavu na téma *Vliv křesťanství na život ve městě*. V rámci této výstavy je osoba J. M. Ludvíka zmíněna.²⁴² Největší prostor osobnosti kněze J. M. Ludvíka je dán v Muzeu Náchodska. V rámci stálé expozice *Dějiny Náchoda a Náchodska* v Broučkově domě je zde zmíněn v části věnující se Náchodu a Náchodsku za osvícenství a národního obrození. Kromě jeho životopisu se zde nacházejí i kopie jeho dopisu, rukopisů a vydané knihy *Utěšenky pro děti k ušlechtní srdce, s přídatkem drobnůstek ku jmeninám a Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*.²⁴³

Odraz Ludvíkova života je též zaznamenán v publikacích věnujících se historii Náchodska. Kromě již zmíněných, například v knize *Velká encyklopedie osobností Náchoda*,²⁴⁴ kterou vydalo město Náchod v roce 2015. Nejvíce se v současné době věnuje osobnosti Josefa Myslimíra Ludvíka regionální historička Věra Vlčková.

²³⁹ Pamětní deska umístěná na domě č. p. 4 v Dolanech; Pamětní deska umístěná na faře v České Skalici.

²⁴⁰ *Josef Myslimír Ludvík*, Česká Skalice, <https://www.ceskaskalice.cz/o-ceske-skalici/o-meste/osobnosti/josef-myslimir-ludvik-241cs.html> (16. 6. 2024); *Náchodští duchovní [archiv]*, Římskokatolická farnost – děkanství Náchod, Římskokatolická farnost Studnice, <https://www.farnostnachod.cz/kronika/knezi-kteri-pusobili-ve-farnosti/> (16. 6. 2024); *Historie budovy*, Obecní knihovna Studnice, https://knihovnastudnice.webk.cz/pages/historie_budovy.html (29. 6. 2024); *770 let města - významná osobnost P. Josef Myslimír Ludvík*, Město Náchod, <https://www.mestonachod.cz/infocentrum/zpravy/zpravodajstvi-detail.asp?id=9447> (29. 6. 2024); *Historie obce Dolany*, Obec Dolany, https://www.dolany-na.cz/index.php?right=historie_dolany&lan=cs (29. 6. 2024)

²⁴¹ *Areál maloskalického kostela*, informační tabule v České Skalici; *Naučná stezka Babiččino údolí – Muzeum*, informační tabule v České Skalici.

²⁴² Informační text o J. M. Ludvíkovi v rámci výstavy *Vliv křesťanství na život ve městě*, kostel sv. Vavřince Náchod.

²⁴³ Výstava *Dějiny Náchoda a Náchodska*, Muzeum Náchodska.

²⁴⁴ Václav SÁDLO – Lydia BAŠTECKÁ, *Velká encyklopedie osobností Náchoda*, Náchod 2015, s. 193.

Hmotnými památkami, které mají Ludvíkův život připomínat, jsou převážně pamětní desky, které jsou celkem tři. Jedna se nachází na rodném domě tohoto kněze v Dolanech. Na pamětní desce, kterou věnovala obec Dolany a jež se nachází na boční straně statku je vytesán pozlacený nápis: „*Zde narodil se 2. dub. r. 1793 JOSEF MYSLIMÍR LUDVÍK jeden z buditelů národa českého.*“²⁴⁵ Druhá pamětní deska se nachází na faře v České Skalici, kde Ludvík jako fundista trávil svá poslední léta. Pozlaceným nápisem je na ní napsáno: „*V TĚTO MALÉ FAŘE BYDLELI FUNDISTÉ FRANT. HURDÁLEK. PĚSTITEL JIŘINEK A J. M. LUDVÍK KRONIKÁŘ SKALICKA.*“²⁴⁶ Třetí pamětní deska se nachází v obci Studnice na zídce u budovy obecního úřadu, která v době J. M. Ludvíka sloužila jako fara. Deska zde není věnována pouze osobě J. M. Ludvíka. Vedle jiných informací je zde tato zmínka: „*V letech 1833–1847 zde působil vlastenecký kněz Josef Myslimír Ludvík.*“²⁴⁷ Další hmotnou památkou je i obraz s podobiznou J. M. Ludvíka, kterou vlastní Muzeum Boženy Němcové v České Skalici.²⁴⁸ V témže muzeu je J. M. Ludvík připomenut v části o historii jiřinkových slavností.²⁴⁹

V poslední době vzrůstá snaha o připomenutí Josefa Myslimíra Ludvíka a jeho života, neboť jeho osoba není ani v jeho rodné obci tamním obyvatelům příliš známá. V rámci akce Noc kostelů v červnu 2024 v kapli Navštívení Panny Marie v Dolanech, odkud J. M. Ludvík pocházel, proběhla výstava o historii kaple a osoba J. M. Ludvíka zde byla taktéž připomenuta. Rodí se nová tradice pěší poutě s názvem *Putování s Myslimírem Ludvíkem po Krkonoších*. Tato pouť měla nultý ročník v srpnu roku 2023 a na srpen roku 2024 je připravován její oficiální první ročník. Tak jako minulý rok, pouť by měla být započata bohoslužbou v kostele v České Skalici, kde p. Ludvík působil. Poté se poutníci vydají na cestu. Cílem pochodu je na etapy projít celou trasu pouti, kterou J. M. Ludvík v roce 1823 podnikl. Organizátorkou poutě je paní Jitka Ottová, která se přivdala do rodiny Ottovy, tedy rodiny s Josefem Myslimírem Ludvíkem spřízněné. Pro znovuoživení památky J. M. Ludvíka je také plánovaná v Dolanech na září 2024 přednáška věnující se jeho osobnosti. Organizátorkou je rovněž paní Jitka Ottová s rodinou.²⁵⁰

²⁴⁵ Pamětní deska umístěná na domě č. p. 4 v Dolanech.

²⁴⁶ Pamětní deska umístěná na faře v České Skalici.

²⁴⁷ Pamětní deska umístěná na zídce u obecního úřadu ve Studnici.

²⁴⁸ LA PNP, fond Božena Němcová, č. přír. 30/62, fotografie Ludvík Josef Myslimír, reprodukce olejomalby, originál malby je v majetku Muzea Boženy Němcové.

²⁴⁹ Panel *Obnovení tradice jiřinkových slavností ve dvacátém století*, umístěný v rámci stálé expozice, Muzeum Boženy Němcové v České Skalici.

²⁵⁰ Rozhovor s Jitkou Ottovou vedený autorkou v Dolanech dne 2. 6. 2024.

6 Závěr

Tato práce, zabývající se osobou římskokatolického kněze Josefa Myslimíra Ludvíka (1796–1856), odkrývá jeho životní příběh za pomoci charakteristiky jeho povolání a činností, kterým se během svého života převážně věnoval. Důraz jsem kladla na jeho kněžské působení v jednotlivých farnostech, jeho spisovatelkou činnost, v rámci které jsem zhodnotila na základě několika vybraných textů i jeho činnost jako historika. Všechna tato hlediska propojila linka patriotismu, jelikož J. M. Ludvík byl českým vlastencem a obrozencem, který se mimo jiné snažil o rozvoj regionu v němž žil.

Prvním cílem práce bylo detailně popsat život a osobnost Josefa Myslimíra Ludvíka s ohledem na jeho působení jako kněze. Jelikož se jedná o osobu regionálního významu, která není známá široké veřejnosti, a které v soudobé odborné literatuře nebyl dosud věnován velký prostor, bylo důležité podat nejprve ucelený obraz života J. M. Ludvíka. Děťství a studijní léta byla pro J. M. Ludvíka formativním obdobím. Jeho studijní nadání a podpůrné a finančně zajištěné rodinné prostředí rozhodlo o jeho směřování intelektuálním směrem s vidinou možného kněžství. Díky studijním létům na gymnáziu v Broumově, filosofii v Litomyšli a kněžském semináři v Hradci Králově získal obsáhlé znalosti a vědomosti napříč různými obory. Svůj široký rozhled v oblasti teologie, historie, filozofie, geografie či cizích jazyků aktivně využil ve všech svých dalších činnostech. Setkání s Josefem Liboslavem Zieglerem a tříletá výuka českého jazyka na semináři byly rozhodující pro jeho zápal pro český jazyk, vlastní spisovatelkou činnost a českou národní myšlenku. Pro kněžské působení J. M. Ludvíka je typických několik znaků – okamžitá snaha dané místo zvelebit po hmotné stránce, zasadit se o myšlenkový a vzdělanostní rozvoj tamních obyvatel, poznat a sepsat místní historii a poctivá kněžská služba. Už na svém prvním působišti, kterým bylo město Náchod a kde působil jako kaplan 13 let, šířil mezi lid kvalitní českou literaturu. Se svým přítelem kaplanem Josefem Regnerem proměnili kopec pod náchodským zámekem na park. V době, kdy byl zámeckým kaplanem, dokončily se opravy kostela v Malých Svatoňovicích. Ve Studnici, kde působil 14 let, se zasadil o celkovou renovaci celé lokálie, opět inicioval založení tamní knihovny, tentokrát školní a věnoval se sepsání místní historie v díle *Paměti duchovní osady Studnické*, která mi byla důležitým zdrojem jeho osobních vzpomínek a názorů. Poté následovalo povýšení na funkci faráře na Boušíně. Zde strávil pouhý rok a půl. Svá kázání využíval k myšlenkovému rozvoji svých farníků, byť na hlubší teologické promluvy nebyli dosud zvyklí. Kvůli zhoršujícímu zdravotnímu stavu si tehdy dvaapadesátiletý kněz zažádal o penzi. Žádosti bylo vyhověno, Josef Myslimír Ludvík byl

přeložen do Malé Skalice, kde působil ve funkci fundisty a jeho kněžské povinnosti byly již umenšené. Svá poslední léta, kromě sloužení bohoslužeb a jiných povinností, věnoval opět zkoumání místní historii, třídil své sbírky historických materiálů a své úsilí směřoval k vydání svého životního díla *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkům jeho*. Toto dílo bylo vydáno až posmrtně. Na základě informací, které jsem v průběhu práci o knězi J. M. Ludvíkovi získala, lze říci, že šlo o výjimečnou osobnost. Aktivně ovlivňoval prostředí, ve kterém působil. Byl zapáleným historikem, milovníkem přírody, ctitelem českého jazyka a patrně i dobrým přítelem, jak dokazuje jeho korespondence. Jeho všestrannost dokládá jeho literární tvorba různých žánrů. Byl člověkem pracovitým a zdá se i praktickým. Svému kněžskému povolání zůstal věrný po celý svůj život.

Druhou badatelskou otázkou bylo charakterizovat regionální činnost Josefa Myslimíra Ludvíka a práci, kterou pozitivně přispěl k rozvoji daných oblastí, a jak se promítly do jeho tzv. druhého života v regionu. J. M. Ludvík po celý dospělý život žil na území náchodského regionu. Spektrum činností a prací, které J. M. Ludvík pro region Náchodska vykonal je velmi široké. Uspořádal městský archiv v Náchodě. Spolupracoval na přeměně kopce pod náchodským zámekem na park (dnes Regnerovy sady). Usiloval o šíření vzdělanosti a to převážně publikační činností, zakládáním knihoven (stál u zrodu české veřejné knihovny v Náchodě, školní knihovny ve Studnicích) a půjčováním knih ze své osobní knihovny. V době jeho působení jako náchodského zámeckého kaplana se spolupodílel na zbudování kazatelny a dvou postranních oltářů v Malých Svatoňovicích. Postaral se o celkovou renovaci studnické lokálie (zakoupení nového kostelního vybavení, oprava kostela, hřbitova a fary). Zavedl obecní kroniku ve Studnici a byl tamním prvním kronikářem. Sepsal dílo *Paměti duchovní osady Studnické*, díky kterému byla uchována historie Studnice i dalších obcí, které pod lokálii spadaly. Byl jedním z iniciátorů jirňkových slavností v České Skalici. Sepsal a snažil se uchovat regionální historickou paměť (rukopisy, *Památky hrady, města a panství Náchoda a vlastníkům jeho*, aj.). Nesmím zapomenout na jeho celoživotní kněžskou službu, kterou vykonával pro věřící v rámci náchodského vikariátu. Osobnost kněze J. M. Ludvíka nyní žije svým druhým životem. Dokladem jsou tři existující pamětní desky, dosavadní literatura mapující jeho život a dílo, aktivity paní Jitky Ottové a rodiny Ottovy– poutní cesta *Putování s Myslimírem Ludvíkem po Krkonoších*, a přednášková činnost (Noc kostelů v Dolanech a plánovaná podzimní přednáška tamtéž), zmínky o J. M. Ludvíkovi na informačních tabulích, webových stránkách farností a obcí na Náchodsku a v expozicích muzeí náchodského regionu i v rámci výstavy v kostele sv. Vavřince (červenec–srpen 2024).

Třetím cílem bylo zaměřit se na práci Josefa Myslimíra Ludvíka jakožto historika, tedy stanovit, zda jsou jeho historické spisy a díla relevantní a zda jsou i v současnosti použitelné a hodnotné. J. M. Ludvík věnoval historii a jejímu sepsání mnoho času. Po jeho kněžské činnosti byla toto jeho druhá hlavní náplň života, a to již od jeho mladé dospělosti. Specializoval se na regionální dějiny, dějiny Náchodska a byl tamním prvním regionálním historikem. Tematicky se věnoval převážně období od 13. století až do své současnosti. Jeho práce byla založena na vlastní badatelské činnosti a většinu informací čerpal z primárních pramenů, byť je často ve svých pracích přesně necituje. Je nutné poznamenat, že Josef Myslimír Ludvík neměl historické vzdělání, ale byl pouze historikem „amatérem“. Této činnosti se věnoval ve svém volném času, kdy už měl splněny povinnosti duchovního. Na základě dostupných pramenů lze říci, že se historii věnoval se skutečnou vášní i s pocitem zodpovědnosti k šíření povědomí o dějinách českého národa. Na základě analýzy historických spisů a děl je možno stanovit tyto závěry. Negativní stránkou, která hodnotu Ludvíkových textů snižuje, je jeho zaujatost. Ta je znatelná primárně v těch textech, kde se jedná o témata, spojená s katolickou vírou, která je jím dávána do pozitivnějšího světla než například protestanství. V textech také využívá hyperbol, které mají přispět k silnějšímu emočnímu dopadu na čtenáře při popisu historických reálií. Dramatičnost a zveličování by však v odborném historickém textu neměly mít místo. Dále je nutno uvést, že J. M. Ludvík věřil v pravdivost Rukopisu královedvorského a ctil ho. Je však nutno zmínit, že v době života J. M. Ludvíka byly Rukopisy královedvorský a zelenohorský českými obrozenci z většiny přijímány jako pravdivé. Co se týče zhodnocení jeho historické práce, s ohledem na pravdivost předkládaných informací a jejich podložení zdroji, lze říci, že se snažil být věrný pravdě, i tak se v jeho textech nachází některé faktografické nedostatky. Jím předkládaná fakta působí přesvědčivě, jsou obsáhlá a z většiny jsou spolehlivá. Přesto se však v jeho díle nachází některé faktografické chyby. Josef Myslimír Ludvík uváděl zdroje buďto formou citace v textu, nebo formou poznámky pod čarou. Tímto způsobem necitoval každou předkládanou informaci, ale z jeho díla je možno usoudit, že většinově vycházel z originálních pramenů, byť je obtížné je přesně identifikovat. V jeho posledním díle *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho* je míra ocitování nejvyšší a jedná se celkově o jeho nejkvalitnější historické dílo. Kněze J. M. Ludvíka jako historika hodnotím jako převážně spolehlivého a jeho hlavní přínos vidím v tom, že díky jeho práci a úsilí byly veřejně publikovány dosud nezveřejněné prameny. Přispěl tak k poznání a uchování regionální historické paměti. Na jeho práci navazovali další regionální historici.

Josef Myslimír LUDVÍK, *Škola v městě Náchodě. Obraz bývalého školství v Čechách*. in: Josef Antonín Šrůtek (ed.), *Školník: pro učitelstvo dicése kralohradecké a jinodiécesní vychovatelstvo vůbec* 4, Hradec Králové 1855, s. 38–44.

Josef Myslimír LUDVÍK, *Myslimír po horách krkonošských putující*, ed. Eva Koudelková, Liberec 2016.

Josef Myslimír LUDVÍK, *Památky hradu, města a panství Náchoda i vlastníkův jeho*, Hradec Králové 1857.

Josef Myslimír LUDVÍK, *Wěrná Ryzka, anebo, Stálost Lásky: dárek krásenkám Českým*. Hradec Králové 1825.

Časopis Českého museum 18, Praha 1844, č. 2.

Václav HANKA, *O Slowanech*, in: *Krok: weřegný spis wšenučný pro wzdělance národu česko-slowanského*, Praha 1828, č. 2, část 3, s. 448–470.

August Heinrich Julius LAFONTAINE, *Lafontainůw Romulus, prwnj král Řjmský*, přeložil Josef Myslimír LUDVÍK, Hradec Králové 1826. sv. 1, 2.

Karel Vladislav ZAP, *Eliška, kněžnička z Ostrohu*, in: *Časopis Českého museum* 26, Praha 1852, č. 1, s. 3–36.

Josef Liboslav ZIEGLER, *Ožilst wíry křesťansté v Azii*, in: Jan Hýbl (ed.), *Rozmanitosti: zbjrka wsseho Vžitečného a Obweselugjého k sslechtěj srdce, wybraussenj rozumu a obweselenj mysli*, Praha 1818, sv. H., s. 3–8.

Literatura

Lydia BAŠTECKÁ, *Náchod: historie, kultura lidí*, Praha 2004.

Zdeněk BENEŠ – Josef PETRÁŇ, *České dějiny I.*, Praha 1997

Jarmila BENÝŠKOVÁ – František VÍCH, *Literární Hradec Králové: slovníková příručka*, Hradec Králové 1994.

Erik BOUZA, *Malé Svatoňovice 1882–1982*, Malé Svatoňovice 1981.

Peter ENGLUND, *Nepokojná léta: historie třicetileté války*, Praha 2000.

- Aleš FETTERS – Eva KOUDELKOVÁ, *Zanechali stopu....: osobnosti kultury v Náchodě*, Liberec 2013.
- Vladimír FORST, *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce, I: A - G*. Praha 1985.
- Jan Karel HRAŠE, *Dějiny Náchoda. Díl první, Od nejstarších dob až do bitvy na Bílé Hoře*, Náchod 1895
- Jan Karel HRAŠE, *Dějiny Náchoda 1620–1740*, Náchod 1994.
- Jan JEŽEK, *Josef Myslimír Ludvík: kněz církevní a spisovatel český*, Praha 1896.
- Alois JIRÁSEK, *Z různých dob: povídky a obrázky, I*, Praha 1930.
- Jan KILLIÁN, *Třicetiletá válka: stručná historie*, Praha 2023.
- Petr KLUČINA, *Třicetiletá válka: obraz doby 1618–1648*, Praha 2000.
- Vladimír MACURA, *Znamení zrodu: české obrození jako kulturní typ*, Praha 1983.
- Helmut MÜLLER, *Dějiny Německa*, Praha 1999.
- Božena NĚMCOVÁ, *Babička*, Praha 1939.
- Božena NĚMCOVÁ, *Život Boženy Němcové: dopisy a dokumenty, I: Do roku 1848*, ed. Milan NOVOTNÝ, Praha 1951.
- Jiří OPELÍK – Vladimír FORST – Luboš MERHAUT, *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*, Praha 1993, sv. 2.
- Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*, Praha 1900, sv. 15.
- Bedřich PROFELD, *Josef Myslimír Ludvík*, in: Vincenc FIKR (ed.), *Musejní společnosti v Náchodě I.*, Náchod 1934, s. 29–43.
- Bedřich PROFELD, *Josef Regner: život a dílo pátera Havlovického z Jiráskovy kroniky "U nás"*, Praha 1925.
- Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách*, Praha 1954, sv. I.
- Václav ŘEZNÍČEK, *Lidový soud nad zloději na Skalicku r. 1848*, in: *Český lid* 21, Praha 1912, s. 117–121.
- Václav ŘEZNÍČEK, *O Vzniku a Zániku »jirřinkových slavností« v České Skalici*, in: *Český lid* 21, č. 1, s. 5–17.

Václav SÁDLO – Lýdie BAŠTECKÁ, *Velká encyklopedie osobností Náchoda*, Náchod 2015.

Miroslav SOMR, *Dějiny školství a pedagogiky*, Praha 1987

Ivan ŠTOVÍČEK, *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti: příprava vědeckých edic dokumentů ze 16.-20. století pro potřeby historiografie*, Praha 2002.

Karel TIEFTRUNK, *Dějiny Matice české*, Praha 1881.

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, *Národ místo Boha v 19. a první polovině 20. století*, Kristina KAISEROVÁ (ed.) – Martin VESELÝ (ed.), Ústí nad Labem 2006.

Věra VLČKOVÁ, *Česká Skalice: osobnosti kultury, umění, vědy*, Červený Kostelec 2014.

Věra VLČKOVÁ, *Slatina nad Úpou: procházka minulostí a přítomností obce*, Červený Kostelec 2009.

Internetové zdroje

Alessandra BECCUCI, *Ottavio Piccolomini (1599—1656): A Case of Patronage from a Transnational Perspective*, in: *The International History Review* 33, 2011, č. 4, 585–605, <http://www.jstor.org/stable/23240852> (28. 6. 2024).

Gardy národní, Bibliografie dějin Českých zemí, Praha 2022, <https://biblio.hiu.cas.cz/records/7178dca3-ba09-41ab-8af5-c6dec00e5133> (15. 5. 2024).

Ladislav HOJNÝ, *Naše paní kněžna*, Farnost Malé Svatoňovice, https://drive.google.com/file/d/1d3u8qtz1T3vCcFF4tTsOk_F3MDPMfkq_/view (10. 4. 2024).

Historický přehled - léta 1897–1945, Jiráskovo gymnázium Náchod, <https://www.gymnachod.cz/historie/historicky-prehled/historicky-prehled-leta-1897-1945/> (cit. 9. 7. 2024)

Historie, Farnost Boušín, <https://farnostbousin.cz/historie/> (15. 5. 2024).

Historie města Česká Skalice, Česká Skalice, https://www.ceskaskalice.cz/e_download.php?file=data/multipage/editor/editor-79-

[352-cs_2.pdf&original=Historie%20m%C4%9Bsta%20%C4%8Cesk%C3%A1%20Skalice](#)
(25. 5. 2024).

Historie budovy, Obecní knihovna Studnice,

https://knihovnastudnice.webk.cz/pages/historie_budovy.html (29. 6. 2024)

Historie obce Dolany, Obec Dolany, <https://www.dolany->

[na.cz/index.php?right=historie_dolany&lan=cs](https://www.dolany-na.cz/index.php?right=historie_dolany&lan=cs) (29. 6. 2024)

Historie poutního místa, Farnost Malé

Svatoňovice, <https://www.msvatonovicekostel.cz/poutn%C3%AD-m%C3%ADsto/historie>
(8. 4. 2024).

Chimani, Leopold (1774–1844), Österreichisches Biographisches Lexikon,

https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_C/Chimani_Leopold_1774_1844.xml (10. 6. 2024).

Josef Myslimír Ludvík, Česká Skalice, <https://www.ceskaskalice.cz/o-ceske-skalici/o-meste/osobnosti/josef-myslimir-ludvik-241cs.html> (16. 6. 2024).

Alois Josef hrabě Krakowský z Kolowrat, Kolowrat-Krakowští,

<https://www.kolowrat.cz/cs/alois-josef-hrabe-krakowsky-z-kolowrat> (16. 4. 2024).

Ludvík, Josef Myslimír, 1796-1856, Databáze Národní knihovny ČR,

https://aleph.nkp.cz/F/YMB833HN7FKKNVM5AH91F38TSFMYNFAFK1BUKBVBF792HDARRNQ-54213?func=accref&acc_sequence=000243036 (10. 6. 2024).

Malá fara, Česká Skalice, <https://www.ceskaskalice.cz/o-ceske-skalici/muzeum-a-pamatky/ceskoskalicke-pamatky/mala-fara-352cs.html> (26. 5. 2024).

Náchodští duchovní [archiv], Římskokatolická farnost – děkanství Náchod, Římskokatolická farnost Studnice, <https://www.farnostnachod.cz/kronika/knezi-kteri-pusobili-ve-farnosti/>
(16. 4. 2024).

Slovník odborných církevních výrazů, Církevní mapy, https://www.cirkevnimapy.cz/cirkev-v-ceskych-zemich/slovník-odbornych-cirkevnich-vyrazu/#lokalni_kaplan (6. 6. 2024).

Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, Císařské povinné otisky stabilního katastru 1 : 2 880 – Čechy: Slatina nad Úpou - dříve Slattina, 1840,

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7010-1_4

(15. 5. 2024).

Eva ZÁLEŠÁKOVÁ, *Setkání nad knihou: Osobnosti České Skalice*. in: Adalbert 31, Semtín 2021, č. 1, s. 18–21, https://www.bihk.cz/sites/default/files/ke-stazeni/2021/02/Adalbert%201-2021%20web_1.pdf (25. 5. 2024).

Farnost Malé Svatoňovice, <https://www.msvatonovicekostel.cz/hlavn%C3%AD> (8. 4. 2024).

Z historie školy, Gymnázium Broumov, <https://www.gybroumov.cz/cs/skola/z-historie-skoly> (13. 4. 2024).

770 let města - významná osobnost P. Josef Myslimír Ludvík, Město Náchod, <https://www.mestonachod.cz/infocentrum/zpravy/zpravodajstvi-detail.asp?id=9447> (29. 6. 2024)

Závěrečné práce

Miroslava ZOUFALÁ, *Soupis literární pozůstalosti vlasteneckého kněze Josefa Mnohoslava Roštlapila s ukázkami z jeho díla*, Olomouc 2011, Bakalářská práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra historie, Vedoucí práce Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D.

Rozhovory

Rozhovor s Jitkou Ottovou vedený autorkou v Dolanech dne 2. 6. 2024.

8 Přílohy

Příloha 1 – Fotografie Josefa Myslimíra Ludvíka, reprodukce olejomalby
(Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha, fond Božena Němcová, č. přír.
30/62, originál malby v majetku Muzea Boženy Němcové)

Příloha 2 – Rodný statek J. M. Ludvíka, dům č. p. 4 Dolany
(fotografie autorky)

Příloha 3 – Pamětní deska na rodném domě J. M. Ludvíka v Dolanech (fotografie autorky)

Příloha 4 – Kostel sv. Vavřince v Náchodě
(fotografie autorky)

Příloha 5 – Kostel Panny Marie Sedmiradostné v Malých Svatoňovicích
(*Malé Svatoňovice - kostel sv. Panny Marie Sedmiradostné*, Turistika,
<https://www.turistika.cz/mista/male-svatonovice-kostel-sv-panny-marie-sedmiradostne/detail>
(9. 7. 2024))

Příloha 6 – Kostel sv. Jana Nepomuckého ve Studnici
(fotografie autorky)

Příloha 7 – Dnešní obecní úřad ve Studnici, který býval farou, ve které žil J. M. Ludvík
(fotografie autorky)

Příloha 8 – Pamětní deska na zídce u obecního úřadu ve Studnici (fotografie autorky)

Příloha 9 – Kostel Navštívení Panny Marie na Boušíně (fotografie autorky)

Příloha 10 – Fara na Boušíně, která byla bydlištěm J. M. Ludvíka
(fotografie autorky)

Příloha 11 – Kostel Nanebevzetí Panny Marie v České Skalici
(fotografie autorky)

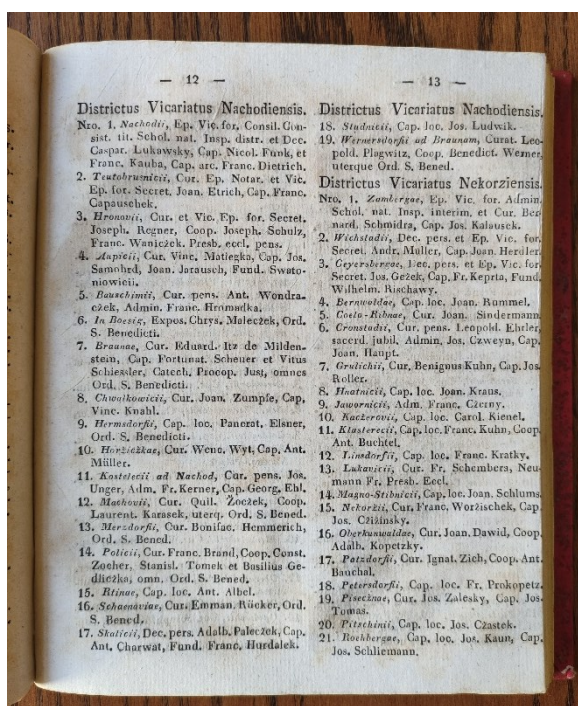
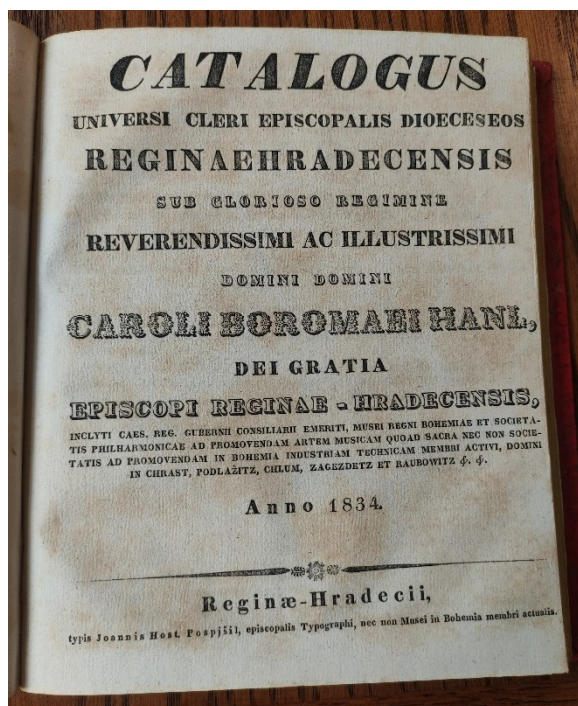
Příloha 12 – Fara v České Skalici (tzv. Malá fara), která byla bydlištěm J. M. Ludvíka
(fotografie autorky)

Příloha 13 – Pamětní deska umístěná na faře v České Skalici (fotografie autorky)

Příloha 14 – Hrob J. M. Ludvíka umístěný vedle kostela v České Skalici
(fotografie autorky)

Příloha 15 – Catalogus universi Cleri episcopalis dioeceseos Reginaehradecensis, 1834
(Archiv Biskupství královéhradeckého, Biskupská knihovna Biskupství královéhradeckého)

Ku gménováním

Josefowi M. Ludvíkovi v Magd. Dobromily Rettigové, paní radové v Rychnově.

1. Pánjch kujtů náč bjrati,
Myslímjru gich podati,
Potom taujji sróce mé:

Mraz wár tuhý zem zakrywá,
Pod sněhem se žrno objra
Kujtj milowané Twé.

2. Pomněnkj twé zasřevěné,
Tyt graa gřtě zasřevěné,
Fialinku křege led.

Měowinnj zem přimřjwá
A wčelíčka žrce objra
Měrné hebě sladkij mēd.

3) Kojčěk. zarládage na kopcj sached:
msem cestičkij wčelal gřem tam lare
dřadku swětnau na spřisob kojčěku.

4) Jaslala mi x swátku pěkně wysřtj
kojčěk, plný kujtj.

3. Na kopečku u Dáchoce
Kojčěk Ji kujtj nedá
Kni malau rjžinku.

Šwř, kde mám rjže wřtj
Šwřch mahlá wěnce wřtj
Tobě, drabj Pepinku.

4. Me swět gest klann plný
Mněnj se co mořské wlny.

Bratr bratra ořidj,
Ořidj se kwětinkami
Za prawě idem wyřjwanj: 7)
Wřak to žřadny newřdj.

5. Pjgmiř přanj sróce mého
Kojčěk kujtj wysřtého,

Pjgmiř swau mi zachoweg
Pjgmiř Myslímjru drabj

Přanj moje: Žiwot blabj
Bůh náš dobrj wřřej Ji wěg.

Prano u Rychnově dne 10^{ho} března 1825.

Příloha 16 – Opis dopisu z roku 1825 od Magdaleny Dobromily Rettigové adresovaný a přeepsaný Josefem Myslimírem Ludvíkem (LA PNP, f. Josef Myslimír Ludvík)

v Olomouci 9. Října 1839

Drahocenný přístě! —

Plauho již na darmo vaše proznamenání všech jmen
na Nachodě - neb jiných věcí, o nichžž Vám se již
dovzděl. ležebno bylo - očekávám. Uvěřte to
njm! Neb já, gsa njm pouze k cestování a výje-
lování ustanoven, snadno někde pranebí se
přijím, kleničky i vnan poslauní - neb ten as
ten něco vypracělití mohli. —

Orae Rakoslav Magny, jak pozovují -
z Dofka do Moravy jímštel, kter se již
r. 1299. udává; odtudž snad leprno do Čech
se přestěhoval. — O jeho synech Hrozovi
a Měrcabovi toto Vám proznamenatí musím
že Vám Pálavský chybne; Nacherat de Booda.

repsel; já čtu v originále Nacherat de
Booda - a česky psátí Vám jižte
známý zbrněný hrad blízě Gřivna. —

Kdyžpak jáni z Dube se na Nachod dostali?
Ja nacházím že před rokem 1348. otec arabiška
je Arnolta to ovoj měl, a že s jáni z Dube
ja Zardulice proměnil. — Ten liston - neměti
ho - mohu Vám psátí. —

Na moravě jáni z Nachoda již obolo 1293. v
listech se uvádí. —

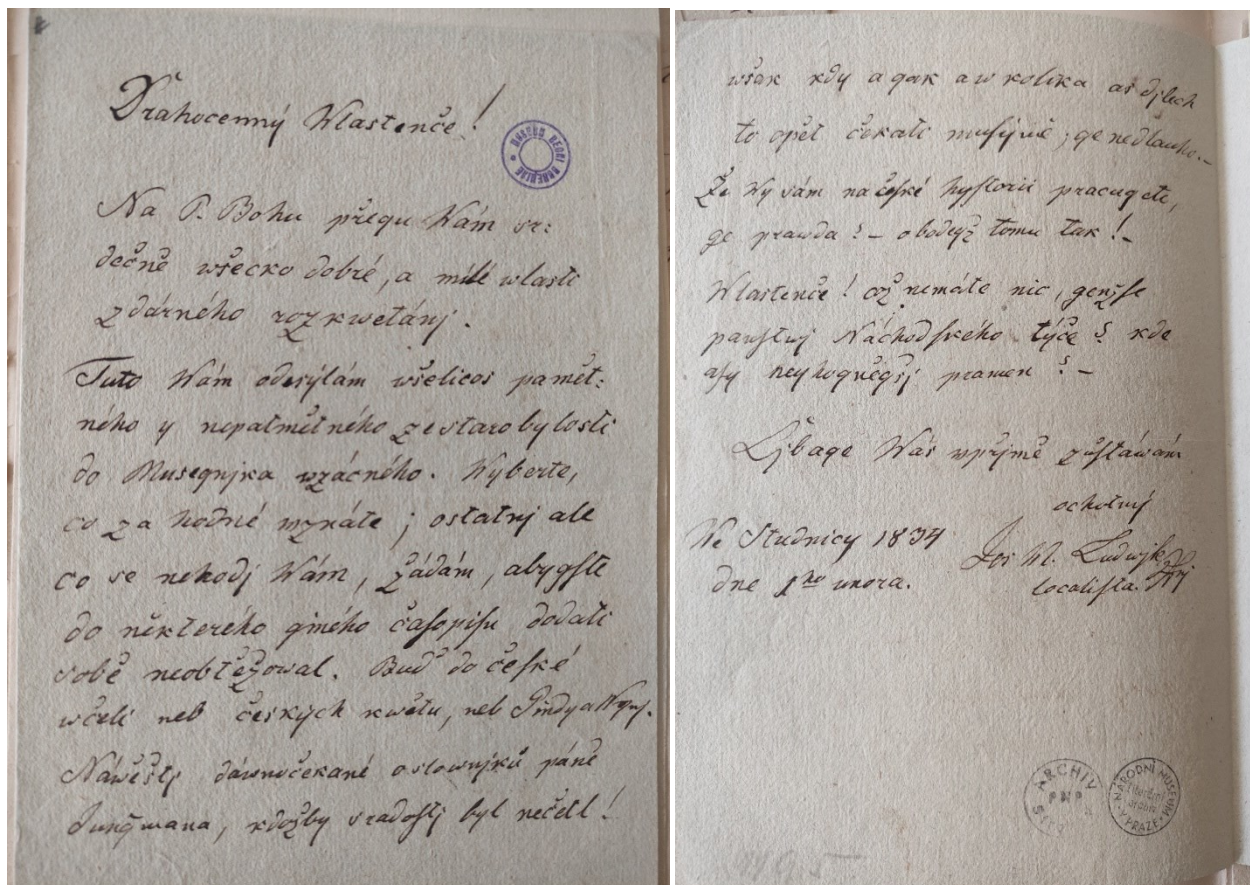
Proznamenat jsem již všelicy pro vás, co
mujm čtení více obdržíte. Jsemom mi co
nejdříve tenou díroum in Nachod se zašleto
abych se dále říditi mohl. —

Litováné posaníno račte D. Rogkovi
odešlati. — Až na shledaním budete s Bohem
a přijmíe jsemu výjimečným čítati, a psátí
Bočkovi

D. Ludvíkovi buďte v tom geologoval po-
rumom, máte. Hnědy časfijer in listu
anograpf —
rapidifimé scripsi! —

Příloha 18 – Dopis z roku 1839 od Antonína Bočka adresovaný J. M. Ludvíkovi
(LA PNP, f. Ludvík)

Příloha 21 – Dopis z 1. února 1834 od J. M. Ludvíka adresovaný Františku Palackému
(LA PNP, f. Palacký)

Stovítnému
Pánu a Panu
Fr. Palackému,
spisovateli Dějů českých
v Praze.

Dj. no. 21 Jan. 1855.

Stovítný Pane!

Žijím po čisté kápce z pramene první u zvěře
jeho, a protož uchopím se k vášnosti v zájmu
následném:

Než se z listů dozvěděl, že Pankoslav - magnus - byl
tím páneem na Náchodě jako syn jeho Hron? -
Hron byl ovšem lech mocný, muž sadnatý, rádce králov
vzhledný na sněmu duchovním (1287?) i světském (1297?);
později vášnivý ochránce Čechův proti lupičům Braniborským,
a má i údajný bojovník proti Maďarům co lev; a protož
dozvěděl mišle ostatek wa a sam příjmi Lev. - Či
snad Hron a Lev Hron byli dva: otec a syn? -
něl syny týž Lev Hron? - Nebyl jeho synem
Ješek z Náchoda, pán na Náchodě? -
Jan kděl čisý kterak obdržel Náchod? - a komu
ho prodal? - či snad dal v gástru Amošovi?

pán na Kostiném, etel arcibiskupa, a kdy? - 1218
po porážce němcův na Bráči? - a od Krušína pání
Hojman a Lha, bratři z Dubé na Pardubice vyměnili s
Václavkem opela tónel Náchod? - a kdy? - ach,
tote otáček, dománek a lomyslů! pro nadmno pravy
Labyrinth a Babilon až do té polovice 14ého století.
a pak se konce jeho kolem Náchoda telim Hymnů z Dubé
že pro samy let není viděti stromu. - Než, po:
mžtež - ka čas a čas - upří tu svra Hrou Spyma:
fii mystickému vyřadí začíté, mii jé věku přibývá vzajem
aghravi ulpřá cvalem, a předeč bych se je rád dožít
jako židů mesiaše. - Tonovi jsou taxomci, ježti ne:
vají jehu vyřka ajiž bychli po bráškem. A do bítice
hryky obivné, a ovšem pak se od vás očekává za - dvanáct
pojednáni "o zachlábání měst českých", za reku přehrádky
i nových.

Kačto byli té lovkavé ochotnosti a tu mou tku se
možnosti unesjte, janzj setni žáři
Vášnostm

V Sradici nad Hrou
Dne 14 léna 1855.

Doufali jsme že musíme vycházeti buď v roce
čertěji anko u vědích svěřích, a bla, praví opax.
Nepropojí stavovské 1594-1611 - také opax.
aco teprve ta spása normal - vátka čivčetišlá.
Luthelka

A to těch musijních knih seřívání - bujnování - křestování
s pouhým vlokem místo něti, takže sotva venka se dlewie,
lísty jéž prú; a předeč pevně je svazati něčá knihy rozřívá,
ba ani ne umokou mnohý. Dylotly volie v dli v Praze
svěditi či sboroprovate, ale pevně solidně s mlti knemou
souvanou či dvojistou. Avšak - biva - taby musil opit něko
písně a vžty knihy ty prořezáti, z čáti pevně seřívá jón,
neboť tomu nyne knihovazáci navypeli - nepřou. - Také
viva, kdyby spoda o polovic laiměji knihy dovažete
chtěla, mohly musijním živa, achol. pamatny ražiji
předem nám oveslaný byli. Žijkala by tím stováním.
Lubenový "kepaša" něko nerychazi: žel Vášků šrovin!
Morava družná přeřeta nad Dexami: - což by se nos
nestešti asi osv, aby seždy osv. předmem složit!
Hlavní dělení zoni či gruntu v tčchách dalo se veřvaci polovici 10ého(?)
století, a tu uložn na nářij lan úrok povazity a dotalen obilný -
(avšak tento dotalen byl skutečně dotaly kore) - Nynijší stavky
s obřec jmenovali se v 16. století dvyry smetli, a na z d gijím
pansství něli v 1517 ten samý úrok a dotalen jovo vyne.
co tomu raše říkat? -

Príloha 27 – Dopis ze 14. ledna 1855 od J. M. Ludvíka adresovaný Františku Palackému
(LA PNP, f. Palacký)

Jar. Pospíšil.

Dostojný Pane!
Vážený příteli!

Čiňte dobročinně přemýšlejte, že na Vásno-
stín mých spisů od 1. l. n. nepova-
žuji k odpovědi přístupným. Na vše
tož více jest očekávání, třeba nebo
zasílky p. Nebeského, jenom jsem se
byl k obstarání náhod a jensi mi
to se slyší. Jáno odvězlati melo.

Čiže co do Vánoštiny Historie
Vánoštiny, potěší bych se, kdybych
k jejím vydání přispěl. což, tudíž
Vánoštiny Jáno a více práci sp.
něno spátrala spolu badateli mi,
autorské vlasti naši ne nepatrny
příspěvkem obkacenými byli. Bohu
žel, že vydávání monografií co do
odbytní je snad ze všeho nejnevdi-
čivější, tak se ukázalo na př.
při slavnosti Historii Bratislavě
a jiných. Proč jenom s jistotou
čel. je podnikati možno, a Vánoš-

rozachťte, že já se v náklad uvažovat
nemohu. Kdybyste ale na vlastní
svoje úhrady (u mne) chtěli sly-
šet, učinil bych Vánoštině cenou
co nejmenší, aby se usnadnil vý-
sílání. Především rád bych
bych, abyste nikdo 1000, ale nejvýše
500, i třeba jen 400 a méně přikro-
dali, předpokládaje již, že by sám
Vánoštin s oběma asi 200 výtisků
rozbral.

Čiže formát výtisků má
slovníků výtisků knih. 10 el. 14.
16 el. stránek na stránku, z toho
dobře (pevně) jímá, 10 el. 14.
bych pro Vánoštin, i papír (pro po-
čítaje, ovch takový při nákladě

400 výtisků	za	10 el. 14.
500 " "	"	16 el. 14.
1000 " "	"	13 el. 14.

Vidí se mi v obou podobných;
abyste se neradil nikdo v se-
má počtem signatur, jakoby takto

Vyhlášená ciz. ministerstva dne 14. září 1854 - jakou mají povinnost
úřadové strany čísti a rozdáti pozemků.

Příloha 28 – Dopis ze 14. září 1854 od Jaroslava Pospíšila adresovaný J. M. Ludvíkovi
(LA PNP, f. Ludvík)

Slavutny Mlastence!
 Pyteli mily!

Především aly nám P. Bůh
 vše dobře na duši y na těle
 vštědíte ráci, přegu mysl rád
 a seděně. -

Vyděněné němé nauiny, Česko-
 slav, Slov, a jiné opisy do-
 svědčuj, gar s obzvláštní chutí
 a radostí o Slovanech history
 sbírate; a budete pak jste chtěl
 nás objemau history všech Slo-
 vanů potěšit! Čde něko jiný
 se ný zalyd? -

U poslední Mlstem přepřonaný s Slava-
 nech, Slov II. str. 448: nalzám obzvlášť
 aosti, xtež žil znamenav.
 Dobry mlte dobroj i před ve obzvě, a z toho
 ruppuzens, pře to obnovugeti: nasypršně
 v druhé řadu, str. 452: Druhl lto slavný
 voqu gothoxy. - str. 458: gezdnych
 latyřků. Ml latyřů má gž fvyg
 více známý fnyfl a vyřnam, toly
 nástrog nebožy, xtežni dyj slgné
 vřtaji do laty, rquid prábity; gar
 plotyř itz. - Týž tomu dolyi:
 bili ve v rozpačy... Radlyfme, žo
 fme nalzli fowu pro fnyfl. Mmlte.
 gmsprit, a ty mu nřyž dāto nřy.
 Znam z aufstly; žm nřy gādřjme
 Mmlte gmsprit? -

Slavpa: svřpiti a vřnauti, žd' se žo gūh
 poto pčičstlo vřjvate, aly gfl' gūh
 v obzvě nředl, a dobre; ale na
 straně 467: Čiž Slavaie dřgnuli

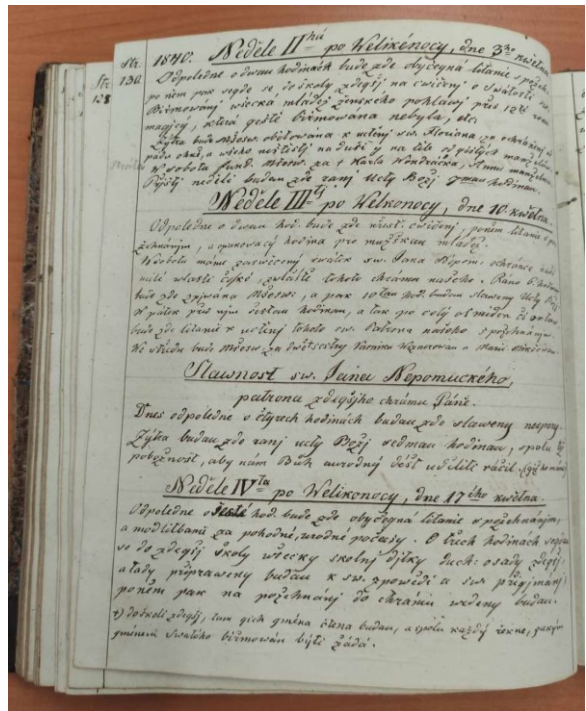
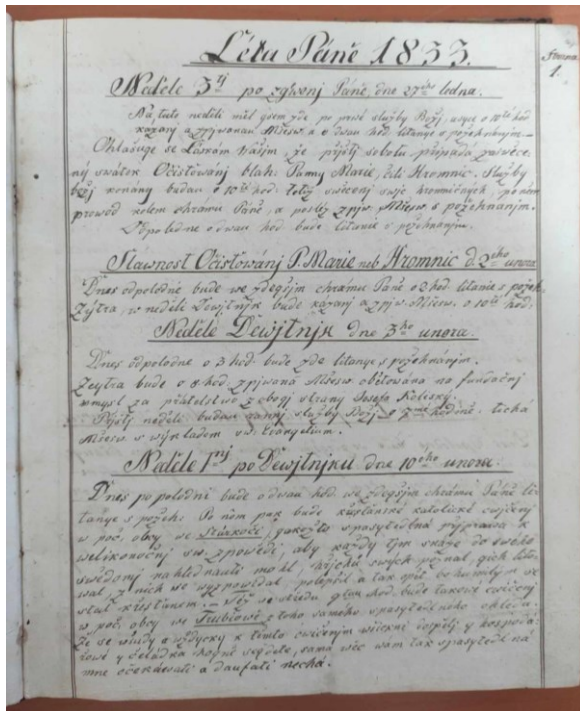
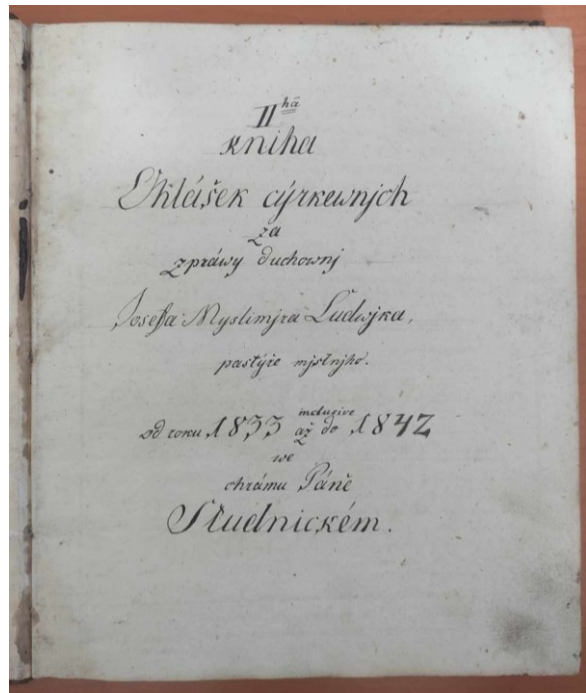
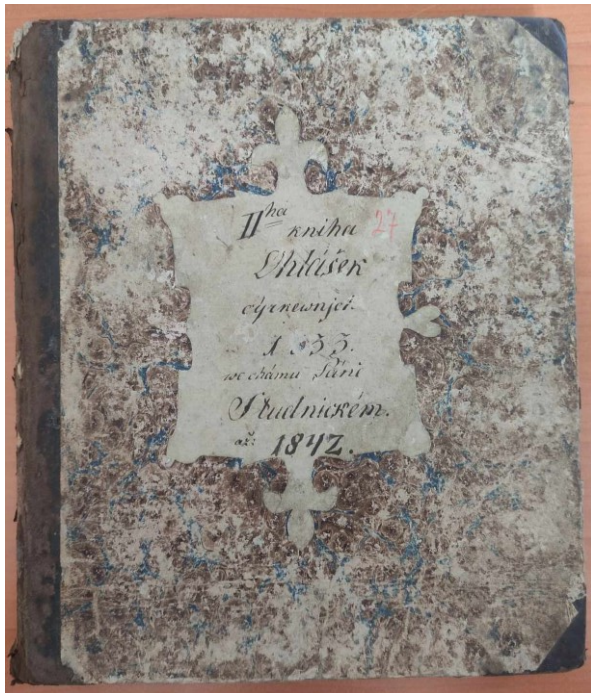
Anažiti mlco, žd' se nřlavině
 nřgāřčeno; nebit, nřdost porviti
 se spmēliti, nřmgt: nřf nřlřvřfaw

Opatně, drachy přyteli! nominy nřas
 tymlto nřvřiti, tohko fvyg fnyfl
 obzvygi: pīřte gar, čicite, vřžy
 nřd' nřd'ek vřdosty žifli budu.

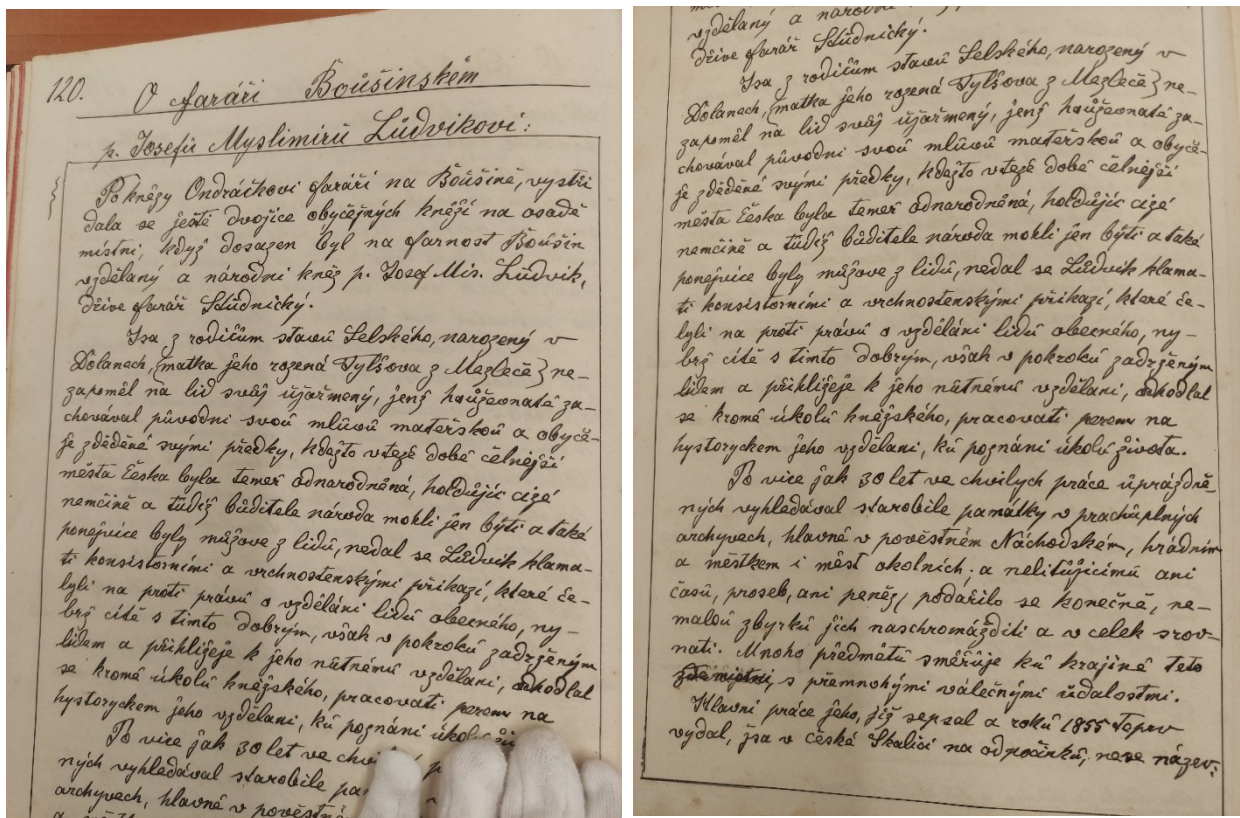
Nřom, aly frowo fvyg vřvřtý mlco
 vřřnām zafobřdly gēřit. sřnad
 žimymānřu Slovny, dāno žadavaj
 tomu od pomozē.

Žvage nřaj zuffawām ve vřj žitnōfl
 vřpřvřny
 přitēl a čitēl
 Wřffřvřny

Příloha 29 – Dopis od J. M. Ludvíka adresovaný Václava Hankovi (1828 nebo později)
 (LA PNP, f. Václav Hanka)

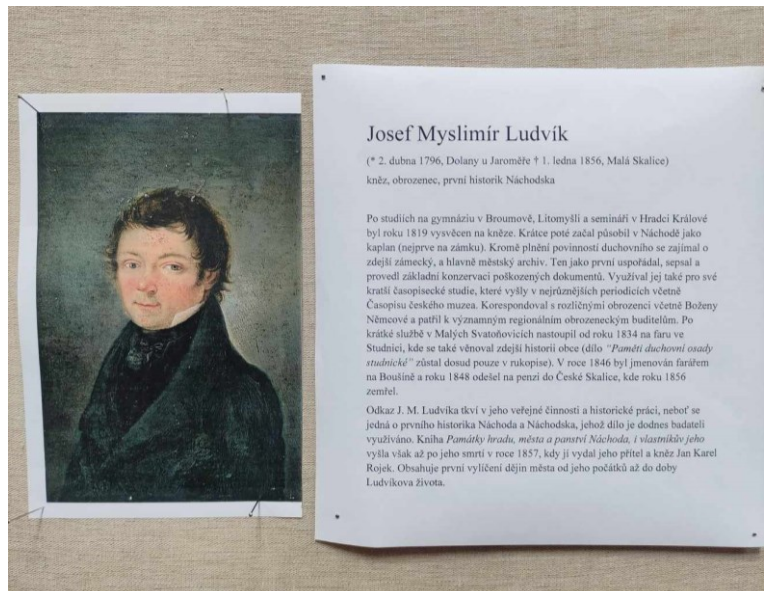

Příloha 31 – Vybrané listy Druhé knihy Ohlášek církevních za zprávy duchovní Josefa Myslimíra Ludwíka, pastýře místního (SOKA Náchod, f. farní úřad Studnice)

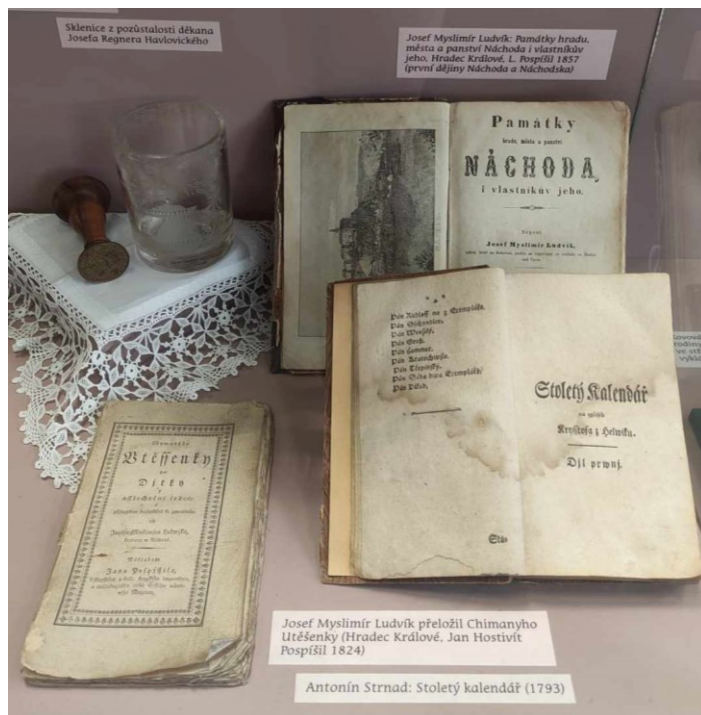
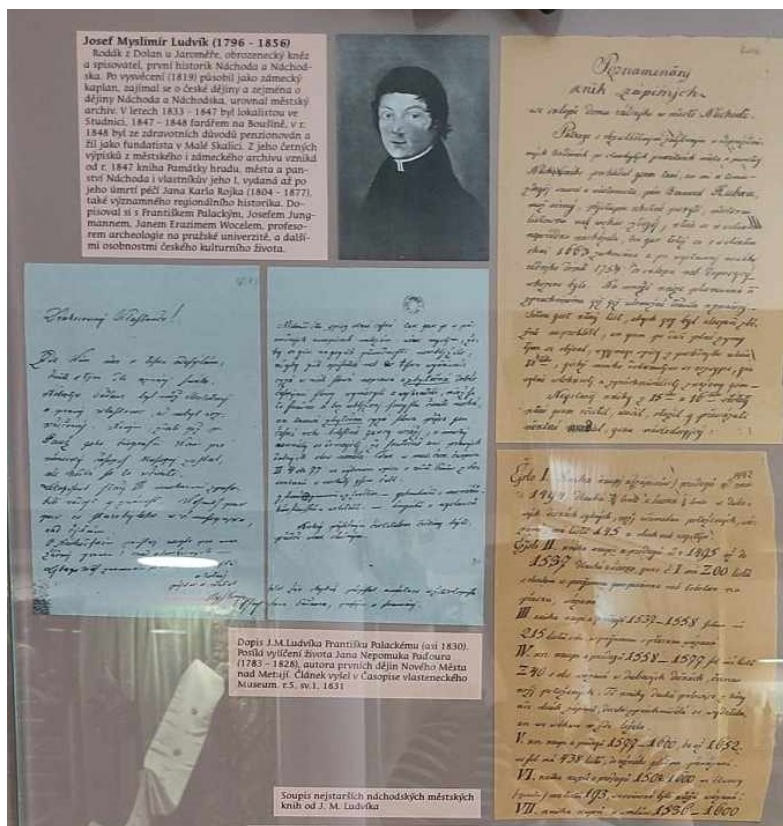
Příloha 32 – Pamětní kniha obce Slatiny nad Úpou, kniha č. 2, s. 120.

(SOKA Náchod, fond Slatina nad Úpou.)

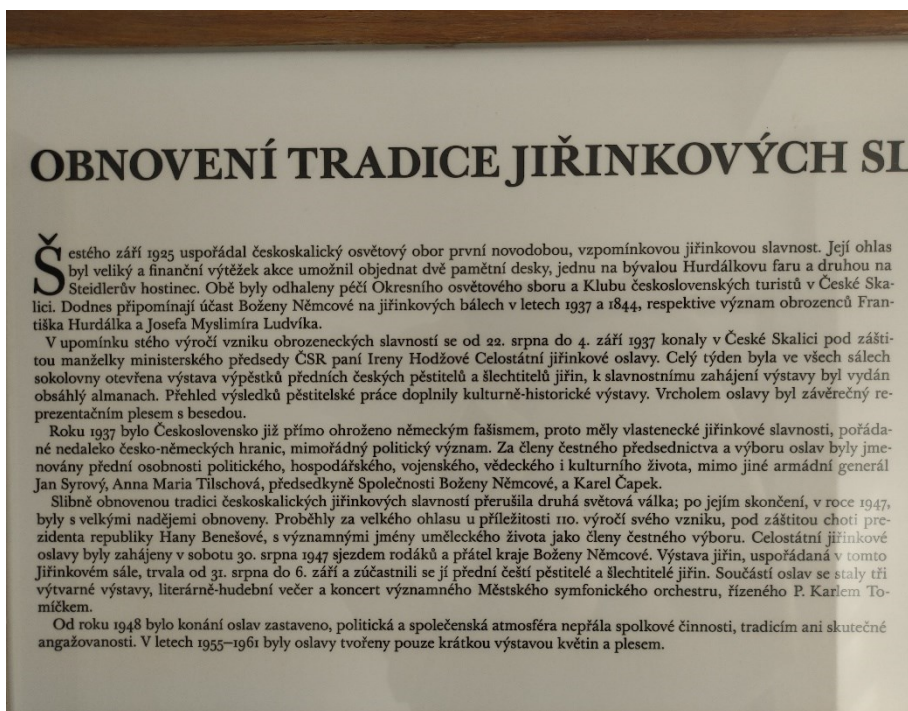

Příloha 33 – Informační text o J. M. Ludvíkovi

(výstava Vliv křesťanství na život ve městě kostel sv. Vavřince Náchod)

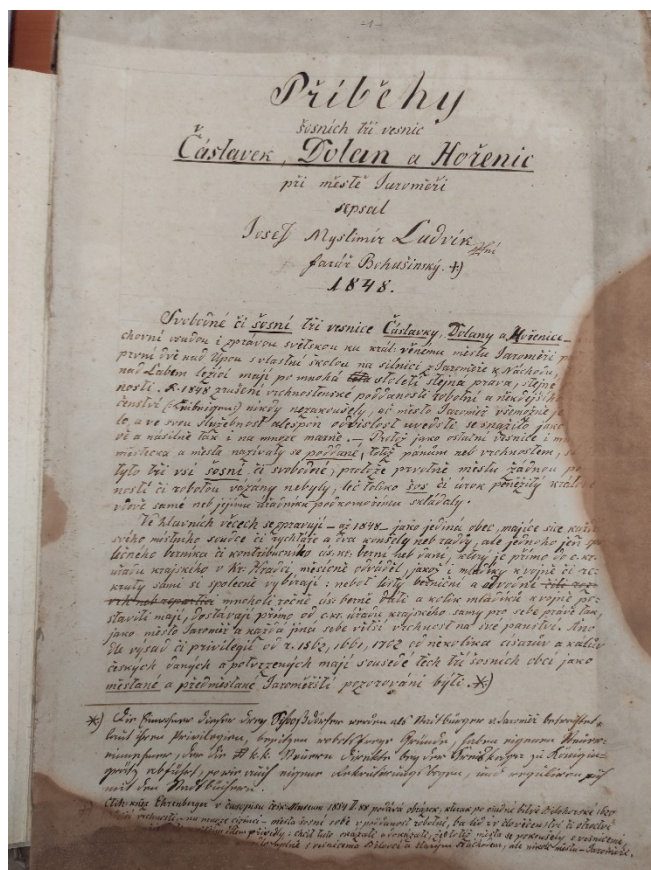
Príloha 34 – Informace o J. M. Ludvíkovi a jeho díla *Památky hradu, města a panství Náchod i vlastníkům jeho* a *Utišenky pro děti k ušlechťení srdce, s přídavkem drobnůstek ku jmeninám* (výstava Dějiny Náchoda a Náchodska, Muzeum Náchodska)

Příloha 35 – Panel *Obnovení tradice jiřinkových slavností ve dvacátém století*, na kterém je zmíněn J. M. Ludvík (Muzeum Boženy Němcové)

Příloha 38 – Kreslená mapa obce Čáslavky, autor J. M. Ludvík (archiv rodiny Ottovy)

Příloha 39 – Úvodní list rukopisu *Příběhy šosovních tří vesnic Čáslavek, Dolan a Hořenic při městě Jaroměř*, autor J. M. Ludvík (SOKa Náchod, f. Josef Myslimír Ludvík)